

„მოძილოცნია! იღება
დღეს სასწავლებლის კარები,
რეკან მთელ საქართველოში
წკრიალა სკოლის ზარები“.

კოსმოსი

ზურაბ ჩიხლაძე.

ქვიშხეთის ბაქნიდან მგზავრებს ხშირად შეუნიშნავთ მტკვარზე გაბმულ ბეწვის ხიდზე ბავშვების გრძელი მწკრივი.
— სათივისკენ მიდიან, სოფლის კალათბურთელებს ეჯობებოიან.

ეპიზოდები

„შევარდენის“

ცხოვრებიდან

ნ. ფაილოძე

— სათევზაოდ გაუწევიათ... მეც მგზავრთა საუბარს მივყევი... მობურთალი ბიჭუნების თუ თევზაობის მოყვარულთა კვალმა ქვიშხეთის საბჭოთა მეურნეობის ბალ-ვენახებით გარშემორტყმულ განათლების, უმაღლესი სკოლისა და სამეცნიერო დაწესებულებების მუშაკთა პროფკავშირის რესპუბლიკურ ბანაკ „შევარდენში“ მიგვიყვანა.

ნანა ცქიფურიშვილი.

დღეს თქვენს ყურადღებას წულუკიძის მე-2 საშუალო სკოლის მოსწავლის ზურაბ ჩიხლაძისა და ტყიბულის მე-4 საშუალო სკოლის მოსწავლის ნანა ცქიფურიშვილას ჩანაწერებზე შევაჩერებ. ისინი ამ ზაფხულს ბანაკ „შევარდენში“ 400-ზე მეტ თანატოლთან ერთად შრომობდნენ და იწრთობოდნენ.

ყველა თავის შესაძლებლობას ამაღლავნებს

„ელვა-კონცერტი“ ბანაკის ერთ-ერთი ყველაზე საინტერესო ღონისძიებაა. მისი გამართვა სკოლაშიც თავისუფლად შეიძლება. თავიდან, სანამ ურთიერთს გავიცნობდით, ერთმანეთისა გვერიდებოდა, არ ვიცოდით, ვის როგორი ხმა ჰქონდა. ვინ ცეკვავდა, ვინ იყო კარგი დეკლამატორი. როგორც კი კონკურსი გამოცხადდა „ჩვენ ვეძებთ ტრანტებს“, ყველას ჩვენი რაზმის წარმატება გვსურდა, ყველა ვეცადეთ და სახელდახელოდ დიდი კონცერტი გავმართეთ... ერთი კი არის, ყველა შეკრებასა თუ კონკურსზე, შეჯიბრებაში ყოველთვის ის იმარჯვებს, ვინც მონდომებულია. სიმღერაც იცის და ლექსის მხატვრულად წაკითხვა შეუძლია, შრომა არ ეზარება და სპორტი უყვარს. აქ შენი სკოლის

მიყვარს მათი გადაკითხვა. მეგობრების ჩანაწერებს ჩემს ქვიშხეთურ დღიურებთან ერთად შევინახავ. მათთან ვიმეგობრებ.

ნანა ცაიფურიშვილი.

* * *

ნადია კურჩენკო „შეპარღენში“

საიდუმლო ვერ შევინახეთ, მთელ ბანაკში გახმაურდა. სიმღერამ გავცა. ყველას მეორეარაზმელთა სახელი ეკერა პირზე. გვეამაყებოდა, რომ ჩვენი ნიკო ხელმძღვანელი იყო ოპერის „ტრაგედია ცაში“ მუსიკისა და ლიბრეტოს ავტორი. ნიკო მუშაობდა კი ისეთი კარგი და საყვარელი ადამიანია, ახლაც ხშირად მომენატრება ხოლმე. მისი ოპერა მამაცი კომკავშირელის, ნადეჟდა კურჩენკოს ცხოვრებას ეძღვნება, რომელმაც საკუთარი სიცოცხლე გასწირა. 1970 წელს საპაეო მეგობრებისაგან საბჭოთა თვითმფრინავისა და საბჭოთა მოქალაქეების სიცოცხლის გადასარჩენად ყველაფერი გააკეთა. აკი ჩვენი რაზმის სახელწოდებად „უკვდავება“ ავირჩიეთ.

კურჩენკოს როლის შემსრულებელი მანანა ჯაბუა მეზობელი რაზმიდან მოვიწვიეთ, ასევე — მისი მეგობრებიც.

... მთელი ბანაკი მღეროდა ნადეჟდა კურჩენკოს არიას, მისი მეგობრების მისამღერს: ნანინაო ნანა, ნანა ნანინაო. ოპერაში 60 ბავშვზე მონაწილეობდა. 20 პიონერი სხვადასხვა რაზმიდან მოვიწვიეთ. ჩვენი ხელმძღვანელი ნიკო მუშაობდა ხაშურე-

ლია. როცა პიონერი იყო, თურმე ზაფხულს სულ ბანაკებში ატარებდა. ნიკო ხელმძღვანელმა პოლიტექნიკური ინსტიტუტი დაამთავრა, ახლა კერამიკის სამეცნიერო-კვლევითი საკავშირო ინსტიტუტის ასპირანტია, ბანაკს მაინც ვერ უღალატა.

მე ოპერა არ მიყვარს, ალბათ იმიტომ, რომ არ მესმოდა, რამდენჯერ ტელევიზორი გამომირთავს, როცა ოპერას გადმოსცემდნენ ხოლმე. აქ კი ჩვენ ვიყავით მომღერლებიც, სცენის მუშებიც, კოსტიუმებიც თვითონ შევიკერეთ... ჩემი რაზმი რაზმეულის ყველა წამოწყების აქტიური მონაწილე ვახლდით.

ზურაბ ჩხლაძე.

„არწივები“

როცა რაზმს ეს სახელი მოეუძებნეთ, რაზმის დევიზი ანო მასწავლებელმა გვიკარნახა: „ლალად ვიფრინოთ უღრუბლო ცაზე“. ჩვენი რაზმის ხელმძღვანელი ბიძინა ხაჩიძე ქვიშხეთელია, მან კარგად გაგვაცნო სოფლის მიდამოები, მისი შემოგარენი. მანვე შეგვახვედრა საბჭოთა მეურნეობის ღირებურობის დახმარება შევთავაზეთ, გნებავთ, ვენახში თუ ბალ-ბოსტანში ვიმუშავებთო. იქ ასე გვითხრეს, მუშახელი გვეყოფნის, ჭერჭერობით არ ჩამოვრჩებით, როგორც კი დაგვჭირდებით, მოგიხმობთო. ჩანჩქერიც მან გვიჩვენა. ნახშირღელის სათავისკენაც მან წავიყვანა. მასთან და ანო მასწავლებელთან ერთად ციცაბო კლდეები, საცალღებო ბილიკები, წინაღობები გავაღვახეთ.

ბანაკში არც ერთი დღე არ ჰგავდა ერთმანეთს, თუ ერთ დღეს რესპუბლიკის დამსახურებული არტისტის რევაზ თავართქილაძის სტუმრობით გავიხარეთ, მეორე დღეს პირველი რაზმელების სპორტული შეჯიბრებებითა და კონცერტებით ვიყავით გატაცებული. აკი ასეც ეწერა მათ საძინებელ კორპუსზე. „მუსიკა პლუს სპორტი“. მათ რაზმს „მელოდია“ ერქვა, ყველა ვამბობდით, სპორტს მუსიკამ აჯობაო. არა! მუსიკა + სპორტი, გვიხსნიდა მათი ნანა ხელმძღვანელი.

ნანა ცაიფურიშვილი.

ბიჭები ტყეში დანიპარგნენ

ნიკო ხელმძღვანელი ქიმიკოსია, კერამიკის სპეციალისტი. კარგად იცნობს მთის მინერალებს. ამიტომ სულ შემოგვატარა ტაშისკარისა და ქვიშხეთის მიდამოები, სადაც თურმე ბლომად შეხვდებით კვარცს.

კირქვას, პერლიტს, ტუშიტს, ბაზალტს, ანდეზიტსა და სხვა სახის მინერალებს. როცა ხელმძღვანელმა გვითხრა, ხვალ მინერალების საძებნელად მთებში მივდივართო, მთელ დამეს არ გვიძინია. მეორე დღეს სოფელ სათივეში გავედით. მის ზედა მხარეს მდებარე ქედის შესწავლა დავიწყეთ. სამი საათის ძებნის შემდეგ ჩამოვიტანეთ სხვადასხვა სახის მინერალები, რომელთაგან „საუკეთესონი შევარჩიეთ. ამ დღეს თბილისელი პიონერი გოდერძი რაზმე და წულუკიძელი ჯამბულ ბაიდოშვილი ტყეში დაგვეკარგნენ, ტყე-ტყე შეჰყოლოდნენ მინერალების ძებნას და გზა არეოდით... დიდხანს ველოდეთ. ბოლოს ბიჭებმა ხმა მოგვაწვიდნენ და ჩვენც ყოყინით შევხვდით.

ნიკო ხელმძღვანელს ისინი არ დაუტუქსავს (ჩვენ კი როგორ გვეშინოდა, არ გაჯავრდესო). მხოლოდ ეს უთხრა: რა მოხდა, ცხოვრებაში შეიძლება ასეთი რამეც შეგემთხვეთ, მაგამ არ უნდა შეგემინდეთ, გზის გაგნება არ უნდა გაიჭირდეთ, ყველაფერს დაკვირვებით უნდა დახსოვებოდით.

ზურაბ ჩხლაძე.

კაბაზი გოგონებმა შეპარეს

ერთ დღეს ბანაკში კონკურსი გამოცხადდა. იგი გოგონებს ეკუთვნოდა. ხელმარჯვეთა კონკურსში ყველა მონაწილეობდა. ნინო ვაჩიშვილი და ცირა მეტივიშვილი იხეთი ლამაზი კაბები შეკერეს, მე-2 რაზმის ხელმძღვანელმა ისინი პიონერთა ოთახში რაზმის კუთხეში გამოფინა.

ამბობდნენ, ცირა და ნინო თოჯინების კი არა, საკუთარ კაბებსაც თვითონ იკერავნო; გულახდილად გეტყვი, ეს საქმე ბანაკში ყველა გოგონას როდი ემარჯვებოდა...

ნანა ცაიფურიშვილი.

ორი ზიჰჰინა ქლივის დავიჭირეთ

რაზმის სამუშაო გეგმაში თევზაობა შევიტანეთ. ნიკო ხელმძღვანელის ძმა თურმე ხაშურში ცნობილი მეთევზეა. ანკესები გამოგვიგზავნა და 19 ივლისს მთელი მეორე რაზმი მტკვრის სანაპიროზე სათევზაოდ შერჩეულ ადგილზე ჩამოვხვედით. 2 საათი ველოდეთ მოთმინებით ანკესზე თევზის წამოგებას. ის იყო, ვანიკოსა და ჯამბულის ანკესები შეირხნენ, რომ მაშინვე იქ გავჩნდით. მათ ანკესებს ორი ჰიჰჰინა წამოგო.

კვირა

9

საქართველო

1976

საქართველოს ალკ მკ-ის და ვ. ი. ლენინის სახელობის ნორჩ პიონერთა ორგანიზაციის რესპუბლიკური საბჭოს ყოველთვიური საბავშვო ჟურნალი

გამოდის 1926 წლიდან

საქ. კვ მკ-ის გამოცემულია

ყველა კმაყოფილი დავრჩით. გვე-
ლანა და ნაფოტა, რომლებიც მხო-
ლოდ სალოკი თითისოდენა იზრდე-
ბიან, დიდი ზემით მოვიყვანეთ ბა-
ნაკში.

ზურაბ ჩინლაძე.

ალამი „ხმელ ნაძვეა“

ბანაკის გახსნის მეორე დღე არ
მავიწყდება. ჩემს რაზმს ქვიშხეთის
მოსაზღვრე სურამის ქედის უმაღ-
ლეს მწვერვალზე, სადაც „ხმელი
ნაძვე“ დგას, ალმის აღმართვა დაე-
ვალა.

მეორე დილით, 5 საათზე, მთები-
საკენ დავიძარით.

მთაში სიარული არც ისე ადვილი
ყოფილა, ყველა დავიძალეთ, ხმას
კი არც ერთი არ ვიღებდით. რო-
ცა გზა აგვებნა, გამოსავალი ვიპო-
ვეთ, რამდენიმე პიონერი ხეზე აძე-
რა და მიდამო იქიდან დაზვერა.

ფიჭვისა და ნაძვის სურნელებამ,
ჩიტების ჭიკჭიკმა, ტყის საამურმა
შრიალმა დალლა დაგვაფიქცა, წინ
მივიწევდით. დავალების შესრულება,
პიონერულ ხაზზე უფროსი პიო-
ნერხელმძღვანელისთვის, დროზე უნ-
და გვეპატაკა.

„ხმელ ნაძვე“ ალამი აღვმართეთ.
იგი ბანაკიდან მოჩანდა. ახლაც სია-
მყით ვიხსენებ იმ წუთებს, როცა
ხეზე ჩვენი ალამი აფრიალდა. შემ-
დედ სწრაფად დავეშვიტ, ხაზს მი-
ვუსწართ, რაზემულის საბჭოს და-
ვალების პირნათლად შესრულება
ვუპატაკეთ.

ჩვენ „უფროსები“ ვიყავით.

... ერთსაღამოს, ვახშმის შემდეგ
პიონერხელმძღვანელმა რაზემულის
საბჭოს წევრები პიონერთა ოთახში
შეგვეკრიბა, გამოგვიცხადა, რომ ხე-
ლინდელი დღე პიონერებს გვეკუთ-
ვნოდა. მთელი ბანაკი ჩვენს იმედზე
იყო. დიდი პასუხისმგებლობა გვე-
კისრებოდა.

ავირჩიეთ ბანაკის ხელმძღვანე-
ლობა. მე უფროსი პიონერხელმძ-
ღვანელის მოვალეობა მომანდეს,
ბანაკის უფროსი ოთარ ნიკოლავა
გია მარჯანიძემ შეცვალა, ფიზკულ-
ტურის მასწავლებლად არჩილ ბე-
რიაშვილი ავირჩიეთ, რაზემულის
საბჭოს თავმჯდომარე ლალი გერმა-
ნოზაშვილი ამ დღეს ჩვენი ექიმი იყო.
ყველა რაზმის პიონერები ასრუ-

ლებდნენ რაზმის ხელმძღვანელისა
და პედაგოგის მოვალეობას, სასადი-
ლოსა და სამზარეულოშიც ისინი იყ-
ვნენ.

მთელ ღამეს ვერ დავიძინე. თით-
ქოს სულ საყვირის ხმა ჩამესმოდა...
როგორც იყო, გათენდა.

დილის საყვირზე სწრაფად წამო-
ვიშალეთ. არჩილ ბერიაშვილმა გვა-
ვარჯიშა. მე, როგორც უფროს პიო-
ნერხელმძღვანელს, მთელი რაზმის
მსვლელობა მევალებოდა, ხელმძ-
ღვანელის როლი პირველად უნდა
შემესრულებინა. ჩვენ გუშინდელ
პედაგოგებს დღეს წითელი ყელსახ-
ვევები და თეთრი ბაბთებიც ეკეთათ
თმაში, ძალზე მოგვეწონა, თანაც
დიდ პასუხისმგებლობას ვგრძნობ-
დით.

საყვირის ხმაზე მთელი „რაზემუ-
ლი“ ხაზზე გამწკრივდა. წარმო-
იდგინეთ, ხაზზე, ბანაკის რაზემუ-
ლის საბჭო და მისი თავმჯდომარე
(გუშინდელი უფროსი პიონერხელ-
მძღვანელი) იგვიანებდნენ. ხაზის
დაწყება რამდენიმე წუთით გადა-
იდო. დაგვიანებულებს ყველას
თვალწინ შენიშვნა მივეცი.

პატაკების ჩაბარება სანიმუშო
იყო, რადგან იმ დღეს რაზმის საბ-
ჭოს თავმჯდომარეების მოვალეობას
რაზმის ხელმძღვანელები ასრულებ-
დნენ.

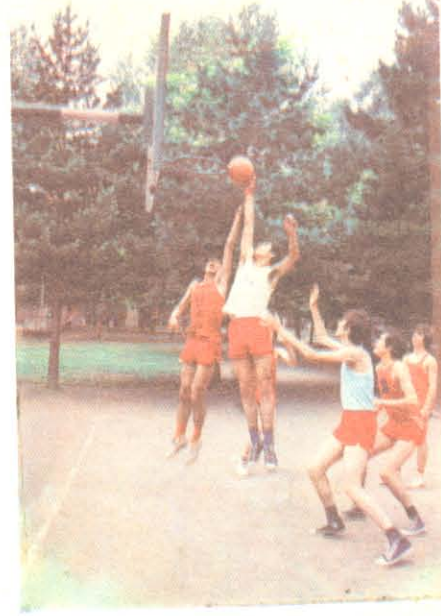
... გამოვაცხადე დღის რეჟიმი, ის-
იც განვმარტე, რომ 17 ივლისი ბანა-
კში პიონერების დღედ იყო გამოც-
ხადებული. ყველას აინტერესებდა.
უფროსების დაუნხარებლად როგორ
გავუძღვებოდით ბანაკის ერთი
დღის ცხოვრებას.

... რაზემულის საბჭოს თავმჯდო-
მარეს (ჩვენი ბანაკის უფროსი პიო-
ნერხელმძღვანელს) ხაზზე დაგვი-
ანებისათვის საყვედური გამოვუცხა-
დეთ.

გულში ვნატობდი, ნეტა ნიკო
ხელმძღვანელმა პატაკი ვერ ჩააბა-
როს-მეთქი, მაგრამ ნატვრა არ ამი-
ხდა, ალმის აღსამართავად ყველამ
ერთხმად უფლება მეორე რაზმის
საუკეთესო „პატარა“ პიონერებს ნი-
კო ხელმძღვანელსა და გივი მასწავ-
ლებელს მივანიჭეთ.

ის დღე სწორედ მშობელთა დღე
იყო, მათ შვილის სასიეროდ წაყ-
ვანის უფლება ჩვენგან უნდა მიე-
ლოთ. მათ ეს ძალზე უკვირდათ, მაგ-
რამ სხვა გზა არ ჰქონდათ, ჩვენს
განკარგულებას ემორჩილებოდნენ.
საღამოს კონკურსი „აბა, გოგონე-
ბო!“ გავმართე. გული მწყდებოდა,
რომ ხვალ ჩვეულებრივი დღე თენ-
დებოდა და ამდენი დამოუკიდებ-
ლობა არ მექნებოდა.

ნანა ცაიფურიშვილი.

*** შალათაშურთოდ ბანაკი მის
წარმოუდგენია,**

... მათი ქვიშხეთური ჩანაწერები
აქ როდი წყდება... ნანა და ზურაბი
დამპირდნენ, სხვა ეპიზოდებსაც
გავიხსენებთო და გაისად, ბანაკის 50
წლისთავისადმი მიძღვნილ ზემზე
გამოვგზავნილო. ბანაკში დამსვენე-
ბელ პიონერთა ჩანაწერები გააცოც-
ხლებენ წლებს. დღეებს, საათებს.
წუთებს... რომელიც თითოეულს
ბუნებით შემკული ქვიშხეთის მილა-
მობში გაუტარებია.

ფოტო 3 გორისნაოსი.

*** არასოდეს დაავიწყდებათ გუნდის
წიაღში გატარებული დღეები.**

აი, ია

რატომ არ შეიძლება, წიგნი ყვა-
ვილს შევადაროთ? შედარება ხომ
ერთდროულად რაღაც შორეულსაც
გულისხმობს და მახლობელსაც...
მოდით, ეს წიგნიც — იაკობ გოგე-
ბაშვილის „დედა ენა“ — ყვაილს
შევადაროთ. აბა გადავავლოთ თვა-
ლი ნაირფერად მოჩითულ ველს —
ლილილოს და შროშანას, ბაიას და
კესანეს...

არა, არ გამოდგება! შედარება
შორეული კი იქნება, მაგრამ მახლო-
ბელი არა.

მაგრამ აბა წარმოვიდგინოთ, დიდი
ხამორის მერე თოვლი რომ დნობას
იწყებს და გაზაფხული მოაწევს, გა-
ზაფხულის მახარობლად კი ბუჩქის
ძირებს მოეფინება ლურჯთვალა ია.
მოვა ია და იწყება ბუნების ზეიმი,

ბუნების გამოღვიძება. ეს პატარა,
ნაზი ყვაილი მთელ ყვაილებს წინ
მოუძღვის. მერე და მერე მოდიან
სხვები — უფრო მალეებიც, უფ-
რო ძლიერნიც, უფრო თავმომწონე-
ნიც, მაგრამ იას მაინც ვერავინ ჯაბ-
ნის, იას ვერავინ ეტოლება, სხვა
ყვაილი ია ვერ იქნება.

გიორგი ლეონიძე — ჩვენი დიდი
პოეტი და დიდი მცოდნე ხალხის
ადათისა, და არა მარტო ადათისა.
ხალხური ენისაც, იაზე გადმოგე-
ცემს: ია, დედის ჩაწვეთებულ ცრემ-
ლზე ამოდის, ასე იტყოდნენ ჩემს
ყრმობაშიო. ჩემი სოფლის ტყისპი-
რებში ყოველ გაზაფხულზე ია ბლუ-
ჩეულად ამოდოდა და არემარე
ლურჯად გადაიბურებოდა ხოლმეო.
მეგონა მთელი ქვეყნის დედებს აქ

ეტირნათ. იმდენი ია ამოსულიყო ჩე-
თი სოფლის მშვენიერ მიდამოებშიო.
იის სიყვარული დედამ შთამავგონა,
იასავით სპეტაკი ადამიანი იყოო...

ია დედის სახელთანაც ყოფილა
დაკავშირებული!

ია დედის ჩაწვეთებულ ცრემლებ-
ზე ამოსულა!

და რაკი ვთქვით, რატომაც არა,
რატომ არ უნდა შევადაროთ წიგნი
ყვაილსო, „დედა ენის“ შედარება
სწორედ იასთან შეიძლება. „დედა
ენა“ უპირველესია მთელს წიგნთა
ყვაილეთში „დედა ენა“ ბუნების
გამოღვიძების მახარობელია, „დედა
ენა“ იასავით სპეტაკია, „დედა ენა“
სწორედ იით იწყება.

„აი, ია!“ ეს არის თავდაპირველი
სიტყვა ყველა ქართველისა, რომე-
ლიც პირველად გადაშლის წიგნს,
რათა მადლიან, ტკბილქართულ ენას
ეზიაროს, ულამაზესი, დახვეწილი
ქართული ანბანი გაიცნოს. მერე კი
მთის კამკამა წყაროსავით წამოვა
წყურვილი ცოდნისა, გაჰყვება ნაყა-
დულს, შეერთდება მდინარეებს, გავა
ენის დიდ ზღვაში, სიბრძნის დაუღე-
ველ ზღვაში...

ჩვენი „დედა ენა“ იით იწყება!

ეს არის იაკობ გოგებაშვილის ნი-
ჭის გამობრწყინება...

ეს შემოქმედის იღბლიანი მიჯ-
ნებაა! ამგვარი მიგნების ნიჭს კი ბუ-
ნება უხვად არ იძლევა. ნიჭი იმიტო-
მაა ნიჭი, რომ ყოველ ფეხის ნაბიჯზე
არ გვხვდება. ამიტომ ვიხრით ქედს
ნიჭის წინაშე, ამიტომ ვცემთ თაყ-
ვანს, ამიტომ ვუფრთხილდებით, რო-
გორც ბუნებისაგან ბოძებულ დიდ
განძს.

მხოლოდ იაკობ გოგებაშვილისთა-
ნა მამულიშვილს, ქართული ენის,
ქართველი ხალხის ჩასაითის, ჩვე-
ულების ღრმა მცოდნეს, სპეტაკი და
სათნო ბუნების ადამიანს შეეძლო
შეექმნა ყმაწვილებისათვის პირველ-
საკითხავი წიგნი, წიგნთაწიგნი, წიგ-
ნთადედა, „დედა ენა“.

მერედა რამდენი სიძნელე ელო-
დებოდა წინ?! რამდენი პირობა უნ-
და გაეთვალისწინებინა, რამდენ რა-
მეზე ფიქრში უნდა ეთია ღამეები,
წარსულსაც გასწვდენოდა და აწმ-
ყოსაც, ყმაწვილის გამოუცდელ, სპე-
ტაკ ბუნებაზეც ეფიქრა და მისთვის
ადვილად ხელმისაწვდომ და გასაგებ
თავანკარა ქართულზეც. ამ ერთი პა-
ტარა წიგნით ბავშვის გულსა და გო-
ნებაში პირველი ხნული უნდა გაეყ-
ლო, პირველი ასოები გამოეყ-
ვანა, საფუძველი ჩაეყარა მომა-
ვალი მამულიშვილის, პატრიოტის,

მოქალაქის, ქვეყნის შემნახავისა და მარჩენალის სულიერი სამყაროსათვის. ამ წიგნით უნდა დაწყებულიყო ყველაფერი, ეს იყო თავიდათავი, ეს იყო დედაენა.

პირველად ამ წიგნს უნდა ესწავლებინა ყრმათათვის სამშობლოს სიყვარული, მშობლიური ენის სიყვარული, მეგობრობა და ამხანაგობა, თავდადება, პატიოსნება, სხვა ერის შეილებადადმი პატივისცემა; ეს წიგნი უნდა გამხდარიყო დასაბამი სხვა მრავალი წიგნის სიყვარულისა; ამ წიგნს უნდა გაენათებინა ყმაწვილის გონება და აღენთო ცეცხლი სწავლის წყურვილისა, მსოფლიო მწერლობის დიდი და ბრძნული წიგნების გადაშლისა. ამ წიგნს უნდა გაეხადა ყრმათათვის გასაგები და ხელმისაწვდომი ქართული სიტყვაკაზმული მწერლობა, — ზოგი ქართული ლიტერატურის მრავალსაუკუნოვანი ისტორიიდან, ზოგიც ხალხურ მარგალიტებად გაბნეული. ყოველივე ამას კი მოკრება, შერჩევა, დამუშავება, საყმაწვილოდ გადაკეთება ჰორადებოდა, რათა წიგნი მართლა წიგნი ყოფილიყო — გზის გამნათებელი, გამრჩე, ჰკუა-გონების სავარჯიშო და ამავე დროს საამო საკითხავი, მიმზიდველი, ნამდვილი მეგობარივით უბრალო, თავისუფალი და შინაარსიანი.

თავად ავტორიც ხომ ამას ამბობს წიგნის პირველი გამოცემის წინასიტყვაობაში, ვცდილობდი ისეთი წიგნი შემექმნა, რომ რაც კი შეიძლებოდა მიმზიდველი ძალა ჰქონოდა, სავსე ყოფილიყო შინაარსითა, ერთი სიტყვით, სასიამოვნო სასარგებლოსთან შეგვეერთებინაო. იქვე ავტორი იმასაც დასძენს მოკრძალებითა და მორიდებით, ამგვარი წიგნის შედგენა ერთობ უძნელესი საქმეა. მაშინაც კი, როდესაც ხალხური ლიტერატურა მზამზარეულ მასალას გაწვდისო. და წარმოიდგინეთ მომეტებული სიძნელე იქ, სადაც ამგვარი მასალის მომზადებით თავი არავის შეუწყუხებია და ავტორს ისლა დარჩენია, არაფრისაგან შექმნას წიგნიო.

იაკობ გოგებაშვილი თავმდაბალი კაცი იყო.

არც წუწუნი უყვარდა.

არც საკუთარი დამსახურების წარმოჩინება...

ზემოთქმულით მარტო ის სიძნელე გაუძნელა იმდროინდელ მკითხველ საზოგადოებას, რაც მართლა შეხვდა ამ წიგნის შექმნისას —

ქართული საყმაწვილო ლიტერატურა ხომ მაშინ ახლად იდგამდა ფეხს. თითქმის არაფერი იყო შეკრებილი და გამოცემული... და იაკობ გოგებაშვილსაც ყველაფრის თავიდან დაწყება, საკუთარი ხელით გაკეთება მოუხდა.

იით დავიწყეთ, იით იწყება „დედაენა...“ იას ხე მოსდევს, მერე — თოხი, სოკო, ვაზი, კონა, მამალი, პეპელა, მტევანი, კაჭკაჭი და კიდევ ვინ არა და რა არა! სულ თვალმარგალიტები ქართული სიტყვისა. „დედაენის“ თავიდათავი დანიშნულებაც ხომ ეს არის, — შეგვიყვანოს მშობლიური ენის ვრცელ, თვალუწყვენელ სამყაროში, გვაზიაროს მის სიკეთესა და სილამაზეს, გვაგრძობინოს გამომსახველობა, ხატოვნება და ხმოვანება ენისა.

ეს წიგნი გვასწავლის, როგორ ვუსმინოთ ბუნების ხმას, როგორ გავიგოთ ბუნების ენა. ჩვენს წინ გავივლის წელიწადის მთელი ოთხი დრო, ბუნების მრავალფეროვანი მოვლენებით. და იმ პატარა ნიკოსავით — „ოთხი სურვილის“ გმირივით — ყველა დროს გულდაწყვეტილი სიხარულით ვემშვიდობებით... აი, ზამთარი: ხეები გატიტვლებულა და გაყინულ ტოტებზეც თოვლის ლოლუების მეტი არა ჰკიდია რა. და ნიკოს ძალზე ეცოდება ფრინველები. მე რომ შემეძლოს, სახლს გავუკეთებდი ყველა ფრინველსო. აი, გაზაფხულიც: მინდორზე მწვანე ბალახი ამოჟიჟინდა, ტყე ფოთლებით შეიმოსა. ყვავილები გაიშალა, გლუხკაცი ურემს მართავს, ხნავს, ფარცხავს, თესავს... მერე მოდის ზაფხული: ჯეჯილები ზაფხულმა თავთავიან ყანებად გადააქცია. ყანა გახმა და ელის ნამგალს. მინდორში გამრავლდა ფრინველი, ეს იმიტომ, რომ ფრინველებმა ბარტყები გამოჩეკეს და კიდევაც დააფრინეს. მაგრამ ზოგი კი დარჩა უშვილოდ: პატარა ბიჭებმა კვერცხები ამოაცალეს, ბარტყები ამოსხეს ბუდიდან. რომლებმაც დააფრინეს ბარტყები, ისინი კი დიდ სიხარულში არიან. შეილებს ფრენას ასწავლიან... ზაფხულს მოსდევს შემოდგომა: ბუნება თითქოს ღონდება. გაზაფხულზე მოსული ფრინველები თავს გვანებებენ და სამხრეთისაკენ მიფრინავენ. აღარ ისმის მერცხლის ჰიკჰიკი, მიფრინავენ წეროების გუნდებიც. ვენახებში ყურძენი დამწიფდა. გლუხი კაცი ემზადება რთვლისათვის. დიდი სიხარულია. ყმაწვილები აკიდობენ სჭრიან. და ასე მიდის მთელი წელი, ასე ცოცხ-

ლდება ჩვენს თვალწინ სილამაზე ბუნებისა, ბუნების ცვალებადობისა. ამ წიგნიდან გვესმის მერცხლის ჰიკჰიკი, გუგულის ძახილი, ტყის ჩურჩული და ყანის შრიალი. ჩვენ წინ გაღიშლება ფრინველთა და ცხოველთა სამყარო, მთა და ბარი, ზღვა და ხმელეთი, ცა და დედაამიწა. რა აღარ უფიქრია ავტორს, რა აღარ უძებნია, ოლონდ ბავშვის ჰკუა და გონება ევარჯიშებინა, ოლონდ ეს გონება სასიკეთოდ წარემართა.

სიკეთეო? აბა სიკეთე უნდა იკითხოთ ამ წიგნისა!

აბა მის გონებას უნდა მისწვდეთ!..

აბა მის მსუბუქ იუმორს უნდა ჩაუხვდეთ!

როგორ არ გაგელიმებათ იმ გულუბრყვილო, მაგრამ კეთილ ნუცაზე, დიდის ამბით რომ დაიქანდა, ჩემს დედოფლებს უთუოდ კითხვა

უნდა ვასწავლოო, გაღუშალა წიგნი და ეუბნებოდა: ეს არის ანი, ეს არის ბანი, ისწავლეთ გენაცვათო; ან იმ ზარმაც ვანოზე, სკოლაში წასვლა რომ ეზარებოდა და მოიმიზეზა, ვეხები საშინლად მტკიავო, მერე რომ უთხრეს, „ვანო, მოდი ერთი ლექური დაუარეო“ და „აბა, ერთი კარგი ტაში დამიკართო“... ან იგივე ვანოზე, ახდელ ქვევრის პირთან რომ იდგა და ილანდებოდა. ქვევრი კი ცარიელი იყო და, ცხადია, ყველა ლანძღვა უქანვე უბრუნდებოდა. მერე ვანომ დედას შესჩაივლა, ამ წყეთლმა

ქვევრმა ლანძღვით ამიკლოო. დედამ კი უპასუხა, შენი თავი შენვე გაგილანძღავს, რაც ჩაგიძახნია, ქვევრს იგივე ამოუძახნიაო.

დააკვირდით ამ იგავთა უბრალოებას, ზომიერ იუმორს, ზომიერ დიდაქტიკას. აქ ყველაფერი — დარიგებაც, შეგონებაც, ჭკუის სწავლებაც — რა მართლად, გასაგებად და შთამბავონებლადაა მოწოდებული. თვითონ გოგებაშვილის სურვილისა არ იყოს, ყველაფერი მართლაც სასიამოვნოცაა და სასარგებლოც.

ერთხელ პატარა ვანომ ჩიტი დაიჭირა და ხეზე თავდაღმა ჩამოჰკიდა. საწყალი ჩიტი ძლიერ იტანჯებოდა, ავრამ ვანოს არ ებრალებოდა. კმკემ დაინახა, ჩამოსხნა ჩიტი და გაუშვა, ვანომ ღრიალი მორთო, მაგრამ არავინ შეიბრალა. ბოროტი გული ჰქონია ვანოსა თუ კეთილი? — გვეკითხება „დედა ენა“ და იქვე თითქოს გვესმის ჟივილ-ხივილი ურიცხვი ბავშვისა, მრავალი თაობისა, რომელთაც ამ წიგნის გამოსვლიდან დღემდე გამოუვლიათ. და ეს მრავალხმიანი ქორო ერთხმად გმობს ბოროტებას და განადიდებს სიკეთეს.

ქოთნები ერთად შეგროვილიყვენ. ერთი უფრო მაღალი ქოთანი შუაში ჩამდგარიყო და იკეცხნოდა: მე თქვენისთანა როდი ვარ, მე ოქროს ძირი მაქვსო. უცებ თავს წაადგა ციციხვი. მკვებარა ქოთანს შერცხვა და ხმა გაქიდა... და იგივე მრავალხმიანი ქორო მთელი თაობებისა ერთხმად დასცინის მკვებარობას. და მერეც, ცხოვრებაში, ვისაც ამ ზნეს შეამჩნევენ, „მკვებარა ქოთანს“ ეძახიან.

და ასე მივყვებით ხალხური სიბრძნით, ხალხური სისადავითა და უბრალოებით, ხალხური მახვილი იუმორით აღსავსე პატარ-პატარა არაკებს, სურათებს, შეგონებებს. მივყვებით და თითქოს ჩვენს თვალწინ იზრდება პატარა ქართველი ყრმა. ჩვენ თვალწინ სწავლობს ბოროტისაგან სიკეთის გამორჩევას, კეთილის უთუო გამარჯვებას, კარგ დედაშვილობას, მშრომელი სახნისის სილამაზეს და მუქთანხორა სახნისის უხეირობას, და რას აღარ... ცხოვრების რავგარ სიბრძნეში აღარ ახედებს ავტორი თავის ნორჩ მკითხველს...

ამ ზღვა იგავებიდან მეტის აქ გახსენება შეუძლებელია. მეტი რომ გავიხსენოთ, მაშინ მთელი წიგნი უნდა გადმოვწეროთ. მთელი წიგნი ხომ სწორედ ამგვარი, მონდენილი, ლამაზი, ჭკვიანური იგავებითაა ასხმული და აკინძული.

ამ მართლაცდა ზღვა შეგონებათაგან, ზოგი ხალხურია, ხალხში გა-

გონილი და ჩაწერილი, ზოგი — სხვა ხალხთაგან ნასესხები, ყველა მათგანი კი გოგებაშვილის ნიჭით მადლცხებული, ყმაწვილთა აღზრდისათვის გაჩაღებული, დიდი პედაგოგის კეთილ ნებას დამორჩილებული.

რაკი ხალხურზე მიდგა საქმე, მოდით, ისიც გავიხსენოთ, რა დროს შეიქმნა „დედა ენა“, რა დროს მიიღო იგი ქართველმა ხალხმა. ეს იყო 1876 წელი, როცა სკოლები ქალაქებშიც კი თითზე ჩამოსათვლელი იყო, რომ აღარაფერი ვთქვათ სოფელზე. ხალხს განათლების საშუალება არა ჰქონდა, წერა-კითხვის უბრალო მცოდნეც კი მეტად გამოჩენილ და გამოსადეგ კაცად ითვლებოდა. ასეთ დროს იაკობ გოგებაშვილს

უნდა შეედგინა სწორედ ხალხისათვის ადვილად ხელმისაწვდომი წიგნი, ხალხისათვის გასაგები და გამოსადეგი. იაკობმა შექმნა ამგვარი წიგნი და თანაც ისე შექმნა, რომ თავისი პედაგოგიური ტაქტისა, ალღოსა, ნიჭისა და დიდი ლიტერატურული გემოვნებისათვის არ უღალატია. მისი წიგნი ხალხური ბუნებისაა, ადვილად ხელმისაწვდომი და გასაგები, მაგრამ ამასთან ერთად, დახვეწილი, დიდებული ლიტერატურული გემოვნებით შედგენილი და გადაწყვეტილი. ეს საამო შერწყმა ხალხურობისა და დიდი ლიტერატურული გემოვნებისა აქცევს სწორედ ამ

წიგნს დიდისა და პატარისათვის. უბრალო თუ ლიტერატურაში კარგად გაწვრთნილი მკითხველისათვის ერთნაირად დიდებულ წიგნად, წიგნთაწიგნად, ყველა წიგნის სათავედ, ყველა წიგნის „დედა ენად“. ამიტომ იყო, რომ „დედა ენა“ გამოსვლისთანავე მთელი ერის კუთვნილება გახდა. ჟამთა სვლამ, დროთა ცვლილებობამ ამ წიგნს თუ რამ მიუმატა, თორემ ვერაფერი დააკლო. ჯერ მშინდელზე გეტყვით: მთა ხომ ყველაზე უფრო მიყრუებულ კუთხედ ითვლებოდა, მთაშიც კი, გერონტი ქიქოძის თქმით, მეთვალყურეები და მკვლევარები აღასტურებდნენ, რომ ფშაველი მწყემსები ერთიმეორეს ასწავლიდნენ წერა-კითხვას და ყველაზე ბედნიერი მათ შორის ის იყო, რომელსაც გულამი „დედა ენა“ და „ბუნების კარი“ ეღოო. თუ ეს ასე არ ყოფილიყო, ეს პატარა ტომი ვერ შექმნიდა ისეთ მდიდარ სახალხო პოეზიას, როგორიც შექმნა, და ვერ წარმოშობდა ისეთ დიდ მწერალს, როგორიც ვაჟა-ფშაველა იყო.

მწყემსი, თავისი განუყრელი გულით და სალამურით, გულში კი „დედა ენითა“ და „ბუნების კარით“... ეს არის ერთი მეტად დამახასიათებელი და გავრცელებული სურათი მაშინდელი საქართველოსი.

დღეს „დედა ენაში“ ჩვენ გვხიბლავს ამ წიგნის შეუცვლელი, ბრძნული უბრალოება, მარად გაუხუნარი ფერი და ელვარება. ეს წიგნი თვითონ საქართველოს ბუნებას ჰგავს, თითქოს ბუნებასავით ინახავს მარადიულ სიცოცხლეს, ფერთა და ხმათა განახლებისაკენ დაუოკებელ სწრაფვას.

ამ წიგნში ყმაწვილი პირველად ხვდება ცხოვრებას — ერთ დიდ სამყაროდ აკინძულსა და თავმოყრილს. ამ ცხოვრებაში იგი დაინახავს სიკეთესაც და სიავესაც, აუგსაც და ნათელსაც, ზარმაცსაც და გამარჯესაც. იაკობ გოგებაშვილი არ ერიდება ცხოვრების მთელი მრავალმხრივობით, შუქ-ჩრდილებით წარმოდგენას. იგი ბავშვის გონებას თავიდანვე წვრთნის ბოროტების წინააღმდეგ ბრძოლის სულისკვეთებით. მას თავისი ჭეშმარიტი მკითხველი სწორედ გულად, შეუპოვარ, მაგრამ სიკეთით აღსავსე ყრმად წარმოუდგენია. ეწაფება ეს ყრმა „დედა ენის“ დიდ სიბრძნეს, და თუ ყველა სიკეთე ამ წიგნისა ღრმა კვალს გაავლებს ყრმის გულსა და გონება-

ში, ეს სიკეთე მთელი ცხოვრების გზაზე გაჰყვება. ამ წიგნის სიბრძნე მთელი ცხოვრების საგზალია.

„დედა ენა“ წიგნთაწიგნი ვუწოდეთ. მით უფრო წიგნთაწიგნად წარმოგიდგება იგი დღეს, როცა თქვენს წინაშეა მართლაც მთელი სამყარო წიგნებისა. ყველაფერი, რაც კი საკაცობრიო მწერლობას შეუქმნია, დღეს ხელმისაწვდომია თქვენთვის. ოღონდ იკითხეთ, ოღონდ ცოდნის წყურვილი მოიკალით. მაგრამ ეს წყურვილი მაინც ისევ ჩვენი წიგნთაღედიდან, წიგნთაწიგნიდან იწყება. იმ დიდ სამყაროში სწორედ „დედა ენიდან“ უნდა მივიდეთ. ის სამყარო გველოდება, ის მომხიბლავი, პოეტური და ამაღლებული სამყარო. ის საოცარი ელვარება ადამიანური ნიჭისა, საოცარი შუქი საკაცობრიო გონებისა!

„დედა ენა“ ამ დიდი სამყაროს კარს გვიღებს...

„დედა ენიდან“ იწყება მამულის სიყვარული.

„დედა ენა“ სათავე მშობლიური ენის სიყვარულისაც.

„დედა ენით“ იღვიძებს სიტყვის იღუმალ ძალაში წვდომის სურვილი ამგვარი „დედა ენა“ ასი წლის წინათ შექმნა დიდმა ქართველმა მამულიწვილმა და მწერალმა იაკობ გოგებაშვილმა. მამის თქვენი ტოლები მას ისევე უბრალოდ ეძახდნენ „ძია იაკობს“, როგორი უბრალოც ყოფილა თვითონ. იაკობ გოგებაშვილის მომსწრენი ამბობენ, რომ ის იყო საოცრად ნათელი და სპეტაკი კაცი. დიახ, სხვაგვარი კაცი ვერ შექმნიდა ამ ნათელ და სპეტაკ წიგნს.

ყოველთვის, როცა წიგნს გადამოვლით, ვისიც არ უნდა იყოს ის წიგნი, პატივი ეცით მის სისპეტაკეს, სიკეთეს და სინათლეს. სხვა მრავალთა შორის ამასაც გვასწავლის „დედა ენა“.

ჩვენ? — ვინც დიდი ხანია დავშორდით სკოლის მერხს?

ჩვენ „დედა ენა“ მოვიგონოთ ტკბილი და სევდიანი მოგონებით. როგორც იგონებენ ხოლმე, სიყმაწვილეს, ყრმობის ნათელ დღეებს, ხსოვნაში სამუდამოდ ჩარჩენილ უბრალო და კეთილ სტრიქონებს: „მზეო, ამოდი, ამოდი, ნუ ევარები გორასა...“

თამაზ ბიბილური.

„დედა ენა“ რეკლამა

როდინე ქორჩია

მხატვარი რ. ცუცვირიძე.

სადამოს ბინდში ორი ქალი დგას ჭიშკართან. შეთქმულებივით ჩუმად საუბრობენ. სამეგრელოში სოფლის ქალებს ჭიშკართან უყვართ შეხვედრა და საუბარი.

— არ ვიცი, რას უწუნებ კოწიას, ჩემო დესპინე! — უთხრა ერთმა მეორეს. — რა აქვს დასაწუნი?

— დასაწუნი რა აქვს, ჩემო ესმა და არაფერი, — უპასუხა დესპინემ.

— აბა რატომ უარობ, შე ქალო? მე სიკეთე მინდა შენთვის, ბოლოს და ბოლოს ნათესავები ვართ, — წყენა დაეტყო ესმას. — ხუთი წელია დედის ამარა ცხოვრობს... ვერ ხედავ, ამ მცირე ხანში რა გააკეთა?

— მაინც რა?

— რა და, ეზო გაიშენა. ოდა ყავრით დახურა. სკა დაიყენა.

— ეხლა კიდევ იტყვი, ცხენი ჰყავსო, ხარი ჰყავსო, ძროხა ჰყავსო. ეზოში მამალი უყივის და ძაღლი უყიფსო. ძველი ოჯახი მიიღო, ჩემო დაია, და მამის დანატოვარზე დგას.

— შენცა სთქვი, რაღა! რაც მამისაა, ის შევილის არაა?.. გარდა ყველაფრისა, კარგი მეოჯახე დედა ჰყავს.

— მე დედამისს კი არ გავყვები! მე

ჩემს გულს გავყვები, — მოუჭრა დესპინემ, — ისე კი, რაღაც აკლია მაგ შენ კოწიას. მაგალითად, რომ შევიკრიბებით ხოლმე დამისთევაზე ან კათუაზე¹ და ჩონგურზე ვამღერებთ, ან გამოცანებში ვეჯიბრებთ, ან მაკა-მაკაში² ვიწვევთ ერთმანეთს. შენს კოწიას არც ერთხელ არ გამოუჩენია თავი. არც ერთხელ არ მიუღია სამოთხის გასაღები.

— შენცა სთქვი, რაღა? სამოთხის გასაღები რა შუაშია?

— რა შუაშია და... — დესპინემ ხმას აუწია. — იმ შუაშია, რომ მუნჯივით კაცია. სიტყვა აკლია. საქმე მარტო თოხის მოქნევა კი არაა, ანდა ცხენის ილეთები. ხელისმოწერაც არ იცის. ჩემს სახლში, შენც იცი, მთელი კარადა საესვა წიგნებით. ჰოდა, ჩემ სახლში ისეთი კაცი შემოვა, სიძედ „დედა ენა“ რომ არ უნახავს? და ისიც ახალი თაობის³ შემდეგ?

— ეს ასეა, მაგრამ შენი მშობლები

1 კათუა — შვერა. შვერება.
2 მაკა-მაკა — სხარტულა.
3 1905 წლის რევოლუციას სოფელში ასე ეძახდნენ.

და ძმები რომ ადგნენ და ძალით მი-
გატხოვონ ისეთ კაცს, რომელიც არ
გინდა? რას იზამ?

— რას ვიზამ და არ გავყვები, —
მტკიცედ უპასუხა დესპინემ. — ახალი
თაობის შემდეგ ჩვენ, ქალებმა, თვი-
თონ უნდა გადავწყვიტოთ ჩვენი ბედი!

— ეს მართალია, — დაეთანხმა ეს-
მა. — ახალმა თაობამ ბევრი სიკეთე
დაგვიტოვა.

— ჰოდა, სიკეთეს გამოყენება უნდა.
სალამოს ბინდი გამუქდა. ღამე უც-
ბად შემოვიდა სოფელში და ჭიშკარს
მიადგა, ორივე ქალს ნაბადივით წა-
მოეხურა.

— აბა, ნახვამდის! — უთხრა ესმამ
დესპინეს. — მაინც რა ვუთხრა იმ
კაცს?

— უთხარი, შუამავლად ვერ გამოვ-
დექი-თქო!.. მაინც რას შეგპირდა სა-
შუამავლოდ?..

— შენცა სთქვი, რაღა! — ეწყინა
ესმას. — მე შენს თავს არავითარ ქი-
რა-მარჩილზე არ გავცვლი... ისე კი,
საშუამავლო შენ უნდა მომცე, იფიქრე,
ჩემო დაო! ბევრი იფიქრე!..

2.

სძინავს სოფელს. ჩაქრა ოდა-სახ-
ლებში სინათლე. მხოლოდ ძაღლები
ყუფენ ეზო-ეზო, დროდადრო. დესპინე
წევს ლოგინში და ფიქრობს, ბევრს
ფიქრობს. ფიქრი! სად არ წაიყვანს ადა-
მიანს ფიქრი! ამჟამად კი ფიქრმა დეს-
პინე ეკლესიაში მიიყვანა.

აი დესპინე და კოწია ერთმანეთის
გვერდი-გვერდ დგანან ეკლესიაში, ხე-
ლი უნდა მოაწერონ ქორწინების დაე-
თარში. დესპინემ თამამად, ლაღად მო-
აწერა ხელი. კოწიამ კი ჯვარი დაუსვა.
გაწითლდა დესპინე. შეიკრა წარბები
მერმე... ფიქრმა კოწიას სახლში მიიყ-
ვანა დესპინე.

აი თეთრ კაბაში გამოწყობილი, თეთ-
რი ფატადახურული, თეთრი კელაპტა-
რით ხელში, დესპინე დედოფალი მი-
ადგა კარებს. გვერდით შავ, მოსირმულ
ჩოხაში გამოწყობილი, შუაჩაკეცი-
ლი ბოხბოხით, მაღალი და ტანა-
დი კოწია უდგას ჯვარსაწერი სან-
თლით ხელში. მხარს უმშვენებს დესპი-
ნეს... კარი ღიაა. ნეფე-დედოფალი უნ-
და შევიდეს კარში. ვინ შედგამს ფეხს
პირველი? ხალხში რწმენაა: პირვე-
ლად ვინც შედგამს ფეხს, ის იპირვე-
ლებს ოჯახში... ეს იცის დესპინემ და
ყოყმანობს. ეს იცის კოწიამაც და ყოყ-
მანობს... რიდი აქვს დესპინესი... და
უტდის...

აქ დაიქუხა მაყრიონმა. დაიგუგუნა
„კუჩხა ბედნიერმა“. და იმავე წუთს
იჭქება დამბაჩამ... ამ ჭექა-ქუხილმა გა-
მორაკვია დესპინე.

გულს ბავა-ბუვი გაჰქონდა. წამოდგა,
მიიხედ-მოიხედა: სადა ვარო? შავი,

გრძელი ნაწნავები მკერდზე ჩამოუცურ-
და და სიხარულით ამოისუნთქა.

მადლობა ღმერთს, ზმანება ყოფი-
ლა!

და თითქოს კოწია იქ ყოფილიყო,
შესძახა:

„განა სხვა ქალი არ არის,
რა ჩემზე მოიცალო?“.

3.

მეორე დღეს დესპინემ ასე უთხრა ეს-
მას:

— უზრდელობაში არ ჩამომართვას
მაგ კაცმა, პასუხი რომ არ გავეცი. მე
მაგას ზრდილობიანად ჩამოვიშორებ.

— შენცა სთქვი, რაღა! — გაეცინა
ესმას. — ეგ რა ზრდილობაა, კაცს
რომ უთხრა, მომწყდი თავიდანო?

— არა, ეგრე არ ვეტყვი. შენ ამ შა-
ბათ სალამოს მოიყვანე კოწია. შევიკრი-
ბებით ჩვეულებრივ. იქნება ჩონგური,
სიმღერა, მაკა-მაკა და გამოცანები. ჰო-
და, მე ნელ-ნელა, თამაშ-თამაშ მი-
ვახვედრებ კოწიას, რომ ჩემი ცალი
არაა. შენ ოღონდ ხელი შემიწვი.

— შენ იცი! შენ იცი! მე ხელს არ შე-
გიშლი! ბოლოს და ბოლოს მე კი არ
უნდა შევეყარო თქვენი გზები. თქვენ
თვითონ უნდა გაუგოთ ერთმანეთს, —
დაეთანხმა ესმა. — მე რომ მკითხო,
მეც ასე მოვიქცეოდი. აბა, შენ იცი და
შენმა ჩონგურმა!

დესპინე პირველი მეჩონგურე იყო
სოფელში. გარდა ჩონგურისა — უამ-
რავი მაკა-მაკა და გამოცანა იცოდა.
ღამისთვისა თუ კათუხზე მუდამ პირვე-
ლი იყო. იმ შაბათსაც ჩვეულებრივად
პირველობდა. კოწია რომ მოვიდა, გაუ-
ლიმა, სკამი მიართვა. დაიწყეს სიმღე-
რა-ჩონგური, გაშაირება, მაკა-მაკა.
ყველანი ცდილობდნენ თავის გამოჩე-
ნას, ერთმანეთის გახარებას. კოწიაც
ჩაება საერთო ფერხულში, ოღონდ აშ-
კარად ეტყობოდა, ერიდებოდა დესპი-
ნის. ის ხომ ობლობაში იყო გამოზრ-
დილი და თავი მოკრძალებით ეჭირა.
ყველა მოძრაობა, სიტყვა-პასუხი გამო-
ზომილი ჰქონდა. კოწიას შვენოდა ფა-
ქიზი ზრდილობა.

როცა სამოთხის გასაღებისთვის ბრძოლა-შეჯიბრი გაიმართა, დესპინე ხშირად მიმართავდა კოწიას:

— აბა, ბატონო კოწია, გამოიცანი, ეს რა არის?

კოწია ხან გამოიცნობდა, ხან ვერა. დესპინემ კი სამოთხის ბევრი გასაღები დააგროვა.

— ქალო, ცოდვას, რას ჩააცივდი? — ჩაუჩურჩულა ესმამ დესპინეს. — ბოლოს და ბოლოს, სტუმარია, პირველადაა აქ.

— შენ ესლა ნახე, რა ვუყო: — თვალი ჩაუკრა დესპინემ ესმას. იქვე, მორიგი გამოცანის გამოცნობისას შუბლზე ხელი მიირტყა. — თპ, ეს კი დამავიწყდა; ამ გამოცანის ახსნა „დედაენაშია“. ბატონო კოწია, ის კარადა გამოაღეთ, წიგნის კარადა!

კოწიას გაუხარდა დესპინეს დავალებმა. მიიჭრა კარადასთან, გააღო.

— ზემო თაროზე „დედაენა“ დევს და მომიტანეთ! ეს გამოცანა მანდ წერია. ახსნაც იქაა...

კოწიას გააჟრჟოლა. დგას ლობიოს სარივით და არ იცის, რა ქნას. არ იცის, რომელია ამ წიგნებში „დედაენა“.

— ესმა! დაეხმარე ბატონ კოწიას! — გასძახა დესპინემ ესმას. ესმა მიხვდა. მივიდა კარადასთან, გამოიტანა „დედაენა“ და მისცა კოწიას.

კოწია დააკვირდა წიგნს. წიგნს ვარდისფერი ყდა ჰქონდა. ყდაზე დახატული იყო ტოტი, ტოტზე იჯდა ჩიტი — მამულა და თითქოს ეუბნებოდა:

— ეს მე ვარ, ღამ-ღამობით რომ ვგალობ შენს ეშოში, რიონის პირას. გამარჯობა შენი!..

კოწია მიხვდა. ყველაფერს მიხვდა...

4

სოფლის ბიჭები მოძრავი ხალხია. შინ ვერ ჩერდებიან. სულ ერთმანეთთან დარბიან, ერთად თამაშობენ, ერთად ატარებენ თავისუფალ დროს.

— მაგრამ ეს ლევანი რომ ასე ხშირად დადის კოწიასას, რა საქმე აქვს ნეტავ, — გაიფიქრა ერთხელ დესპინემ. — იქ ხომ ბავშვი არაა?

და ერთ საღამოს, ლევანი რომ კოწიასაგან ბრუნდებოდა, ჰკითხა:

— ბიჭო, რას დადისხარ ასე ხშირად კოწიასას, რა შენი ამხანაგია?

— ამხანაგი კი არა, მოწაფეა, — ამაყად უპასუხა ლევანმა.

— რას ბოდავ?

— იიპ! ბოდავ! — ეწყინა ბიჭს. — ვბოდავ კი არა, წერა-კითხვას ვასწავლი! ვასწავლი კი არა, უკვე ვასწავლე!.. „დედაენა“ მებადურის შვილამდე ვასწავლე. ძაან ნიჭიერი კია კოწია ბიძია! ულვაშები რომ არ ჰქონდეს, პირველი მოწაფე იქნებოდა ჩვენს კლასში და ერთად დავამთავრებდით სკოლას.

— მეტი შენ რა გითხრა!

— დედა არ მომიკვდეს! — დაიფიცა ბიჭმა. — წერა ისწავლა. ისე ისწავლა, რომ... კითხვაც... გამოცანები სულ შეპირად იცის... მე სამაგიეროდ წითელი ბლუსა მიყიდა. აბაა!.. აი, ეს, ბლუსა. იმან მიყიდა. შეხედე!

ლევანი მიბრუნდა, მობრუნდა. წითელი ბლუსა მართლა შეგნოდა.

— ამას არ დაგაჟერებო, — განაგრძო ლევანმა. — ასე მითხრა, კოწია ბიძიამ. ერთი საქმე უნდა მოვაგვარო და მერე მე ვიცოთ შენი პატივისცემა... აბაა!... არ ვიცო, რა საქმე უნდა მოგვაროს, მაგრამ პატივს რომ მცემს, ნამდვილია.

ლევანი ხტუნვა-ხტუნვით მოშორდა დესპინეს.

ლევანმა არ იცის, რა საქმე უნდა მოაგვაროს კოწიამ. მაგრამ დესპინე მიხვდა, რა საქმე იყო ის საქმე...

იმავე შემოდგომას თეთრ კაბაში გამოწყობილი, თეთრი ფატადახურული, ჯვარსაწერი სანთლით ხელში, დესპინე იდგა კოწიას ოდასახლის კარებთან. გვერდით ედგა ქამარ-ხანჯლით დამშვენებული ჩასირმულ ჩოხაში, შუაში ჩატეხილი ბოხობით, ამაყად თავაწეული კოწია. იმასაც თეთრი კელაპატარი ეჭირა ხელში. დესპინე იყო დედოფალი, ხოლო კოწია — ნეფე.

ჭექდა დამბაჩები. გუგუნებდა „კურხა ბედნიერი“ და შემოდგომის თბილი მზე იისფერ ციდან მხიარულად დახაროდა ნეფე-დედოფალს, მაყრიონს, ახალი ოჯახით გახარებულ სოფელს...

ოპ, როგორ გაუხარდა დედოფალს როცა დარბაზში შევიდა და ხატის კუთხეში, მაგიდაზე სასოებით დაბრძანებული „დედაენა“ დაინახა...

მეობლიური „დედაენა“

ბეორგი კაჭანიძე

ერის ფიქრთა სავანეში
გამოჩენა იყო დიღის
მშობლიური „დედაენა“,
სხივიანი, თბილზე თბილი.

დედასავით საყვარელი,
მამულივით სათაყვანო
ამოღულდა, ამოშუქდა
დაუმცხრადი ცოდნის წყაროდ.

ედულება ქართულ ენას,
სიბრძნის მამებს მიჰყვა კვადში.
ძეგლად ექცა თავის შემქნედ,
სურის ჩამდგმედ გოგებაშვილს.

ხმა შეუწყო დროის სათქმელს,
ხადხის გულის ამოძახილს,
სასოებით სატარებელს,
ბინად ექცა ყველა სახლი.

საქვეყნო და სამომავლო
სიკეთე და სიბრძნე თესა,
მისი ყანის თავთავები
თავთავობენ ხადხში დღესაც.

თენგიზ
გოგოლაძე

მხიჯამხიჯ

№. შორჩხიძე
მხატვარი

მოთხრობა

პაპოს დიდებას სატრაბახო გაუჩნდა. მეზობლებში შვილი-
შვილით იწონებდა თავს და ამაყად ამბობდა:

— ჩვენი კაკო გიტრიკერი კურსებზე ჩარიცხესო.

გიტარაზე დაკვრის შემსწავლელი კურსები რაიონის კულ-
ტურის სახლში იყო. კაკო თავისი გიტარით კვირაში სამჯერ
სოფლიდან ავტობუსით მიდიოდა სამეცადინოდ.

მაღე ტალანტების გამოსავლინებლად მოსწავლეთა რაი-
ონული ოლიმპიადა უნდა გამართულიყო. რაიონულში გამარ-
ჯვებული ზონალურში გადაინაცვლებდა, ხოლო იქიდან თბი-
ლისში, რესპუბლიკურ ოლიმპიადაზე ამოჰყოფდა თავს. ეს
კი სახელსა და დიდებას ნიშნავდა. კაკო ხიზანიშვილი ხომ
ამაზე ოცნებობდა, პელო დიდებასაც ამაზე ეჭირა თვალი და
სულ იმ დღეზე ფიქრობდა, როცა თავის შვილიშვილს ტე-
ლევიზორში იხილავდა.

მართალია, კაკოს აქაც ბევრი მსმენელი ჰყავდა: ჩვენი-
კლასელები, მეზობლები, შინაურები, მაგრამ ათასობით ტე-
ლევიზორში გამოჩენილ ბიჭს ათასობით მაყურებელი რომ
ეყოლებოდა, აი ის იქნებოდა საქმე!

ერთი სიტყვით, დიდება შვილიშვილით იწონებდა თავს.

ოლიმპიადის დღე ახლოვდებოდა.

კაკო ჩემი თანაკლასელი იყო. ის თუ გიტარითა და სიმ-
ღერებით იყო გაგიჟებული, მეც მქონდა გატაცება. ცხენოს-
ნობით ვიყავი მოხიბლული. კაკო თუ ოლიმპიადისთვის ემ-
ზადებოდა, მე საჯირითოდ ვწვრთნიდი ჩემს შუბლგარსკე-
ლავას, რომელსაც შუქურას ვეძახდი, ისეთი ყელმოღერებუ-
ლი და მართლაც თვალშუქურა ცხენი იყო.

მხედრობით ჩემმა გატაცებამ ამ ორი წლის წინათ შე-
აშფოთა ჩემიანები. მამაჩემის გარდა ყველამ შიშით განიცადა
პირველი ჩემი გაჯირითება. ერთ დღეს ცხენმა გამიტაცა,
შუა შარაგზაზე გადმომაგდო და ძვალ-რბილი ისე დამიღეწ-
დამიჟეჟა, ორი კვირა ლოგინს ვლესავდი. დედაჩემი სისხ-
რულითი ეწიას ცას, ეგონა ეს ხიფათი ჩემთვის სამაგალითო
გაკვეთილი იქნებოდა და ცხენს აღარ მიგვეკარე-
ბოდი. მაგრამ ამაო გამოდგა მისი სიხარული. ცხენს ისევ მო-
ვახტი, ისევ გავაჭენე. ვისაც კი ერთხელ განუცდია ცხენით
ჭენება, გაგიგებს, ეს რა „ავადმყოფობაა“.

მამამ შარშანწინ მიყიდა ჩემი შუქურა და მას შემდეგ
მეც რაიონის ცენტრში მწვრთნელთან დავდივარ. ყველას რო-
დი ხიბლავდა ჩემი გატაცება. ჩვენს კლასში თითქმის არავის
აინტერესებდა ეს ამბავი.

ჩემს გარდა, ამირან თედიამვილს, ჩვენს მწვრთნელს კი-

დღე ექვსი ცხენოსანი ჰყავდა. ამირან ძია სამამულო ომის
მონაწილე იყო, კავალერისტი, მაიორის ჩინით დაბრუნდა და
ახლა მხედრების წვრთნას მიჰყო ხელი. ლამაზი კაცი იყო,
საფეთქლებთან თმამეთერებული, მუდამ წელგამართული,
რიხიანი. ყოველთვის იმას ცდილობდა, ჭაბუკური, მხნე იერი
ჰქონოდა.

ქარახვეტია გოგონებისა არ გამკვირვებია, სალამობით
ხიზანიშვილების აივანზე რომ იყრიდნენ თავს კაკოს სიმღე-
რების მოსასმენად, მაგრამ ეს ჭკვიანი და სხვებისაგან გა-
მორჩეული გოგო, თამრიკო გელაშვილი, რალამ გადარია?
ავ-გარგის გამჩრევეს, ნუთუ მოსწონს კაკოს გიტარის ჟღა-
რუნი?

ჯერ არაფერია კაკო და მისი სახლის აივანი უკვე იჭე-
დება ხალხით. მათში თავმომწონედ ტრიალებს პელო დიდება
და შვილიშვილს შეკვეთას შეკვეთაზე აძლევს:

„აბა, ისა, კაკო!...“

„აბა, ისა, ვეთაყვა! ჰო, ევა, შენ შემოგველე!“

ქალი თვალში მომდგარ ცრემლს იწმენდს და გამოთიშულ
ტელევიზორს მალ-მალ გახედავს, გონებით ალბათ მის აციმ-
ციმებულ ეკრანზე თავის კაკოს ხედავს. ყოველი სიმღერის
მერე, მსმენელები ტაშს რომ დასცხებენ, ტანში ჟრუანტიელსა
ჰგვრის დიდებას.

ხიზანიშვილები ისე ახლოს იყვნენ ჩვენთან, ყველაფერს
გებდავდი, ყველაფერი მეყურებოდა.

აპრილმა გაიყვავილა. საამოდ გრილა. კვირადღეა. ნა-
შუადღევს ორღობე გავიარე და მთავარ გზაზე, მალაზიასთან
ამოვდოდი, სადაც სოფელები ავტობუსს ელოდებოდნენ. სა-
ლამობით აქ ბლომად ხალხი გროვდებოდა, საქმიანიცა და
უსაქმოც. მაგრამ ახლა ნაშუადღევი იყო და მხოლოდ ავტო-
ბუსის მომლოდინენი ჩანდნენ. კაკო ხიზანიშვილი თავისი გი-
ტარით იდგა თამრიკო გელაშვილთან და ლიანა დათუაშვილ-
თან. კაკო კურსებზე მიდიოდა და მასთან ერთად რაღაც
საქმეზე მიემგზავრებოდნენ გოგოები. კაკო თამრიკოსა და
ლიანას ელაპარაკებოდა, თან კისერზე ლურჯი ზონრით ჩა-
მოკიდებულ გიტარა მოემარჯვებინა, დაკვრით მოცვეთილ
თითებს სიმებს ახებდა, მაგრამ ხმას არ აღებინებდა.

დამინახეს, მომესალმნენ. მეც მივესალმე და მალაზიას
გავცდი. დაღმართს დავუყევი, მერე სწორზე გავიყვანე ცხე-

ნი და მინდორზე გათამამებული გაზაფხულის ნიავის ალურსი მესიამოვნა.

ირველივე ყველაფერი კამკამებდა. ზაფხულში რომ ალ-მური დაჰკრავს, გადაიხრუკება ბალახი, აიღებენ ქერსა და ხორბალს, ნაწვერულს ტრაქტორები ჩაუვლიან, ასეთი პეწი როდიდა აქვს გარემოს. მაშინ თითქოს გზაც ბოლავს და მტვერი ედება ხეებსა და ბუჩქებს. ახლა კი, ამ გაზაფხულის დღეს ქორფა ყველაფერი, ისეთი, ნაწვიმარზე რომ გამო-ცოცხლდება.

ცხენი გზის პირას მიმყავდა. მანქანები მიჰქროდ-მოჰქ-როდნენ, მგზავრებს თვალი რჩებოდათ ჩემს ცხენზე.

ცოტა ხნის მერე უკან გავიხედე. ავტობუსის გამოჩენას ველოდი. მინდოდა თვალი მომეკრა, თამრიკო გამოჰყვებოდა თუ არა.

ლიანა დათუაშვილს თავში ისეთივე ბზე ყყარა, როგორც კაკოს. ვერ სწავლობდა, არცა რცხვენიდა. თრიანს რომ მი-იღებდა, ისე დაკრიჭავდა კბილებს, თითქოს ხუთიანი გაინა-ღაო. კაკოსთან რომ ამხანაგობდა და მისი სიმღერები ხიბ-ლავდა, ამაში გასაკვირი არაფერი იყო. მაგრამ თამრიკო, ეს ფრიადოსანი, სხვაზე მეტად ნაკითხი და ჭკვიანი გოგო რა-დამ გადარია, ის მიკვირდა. ვერც ვერაფერს ვუბნებოდი, გულში კი ბრაზი მივლიდა.

ერთ დროს ვმეგობრობდით მე და კაკო, მერე, მართალია, ამხანაგებდ დაღვრით, მაგრამ ჩვენი გზები მაინც გაიყარა — ის სხვა რამით იყო გატაცებული, მე სხვით.

ორთვალაში შემბულმა სახედარმა გამისწრო. ჩაქჩაქით მიდიოდა. ორთვალაზე ბერიკაცი იჯდა და მიერეკებოდა.

— მამყე, ბედაურთ! — მხიარულად შემომძახა ბერიკაციმა. და წკეპლა სახედარს უთუთქა, ვითომ, ე მანდ მართლა არ იფქროს გასწრებაო.

ჩამოიარა რაიონის ცენტრში მიმავალმა ავტობუსმა. მგზავრები ფანჯარაში იჭყიტებოდნენ. აგერ ლიანა. ცხვირი შუშისთვის მიუჭყულეთია. მის გვერდით თამრიკო ზის. სიღრ-მეში, ზედ გოგონების თავთან გიტარაა, ფეხზე მდგომი კაკო კი არა ჩანს.

ჩემს დანახვაზე ხელების საოცარ ქნევას მოჰყვა ლიანა. რაღაცას მანიშნებდა, მუნჯურად მიხსნიდა. სასაცილო რამ იყო. თავი ვერ შევიკავე და გამეცინა.

ავტობუსმა ჩამიქროლა. მაშინ კი აღვირის ერთი სხარტი მოქნევით, ფერდში ქუსლის შეხებით ვაგრძობინე შუქურას, რაც მეწადა, და იგიც უმაღლ გაენტო გზაზე. ისე წავიდა, რო-გორც ჯირითისას, როცა ნიკაპით მის ფაფარში ვარ ჩაფლუ-ლი, ის კი მიფრინავს და ქროლვით აღძრული ქარი ყურებში მიწვივის.

ავტობუსი ფრთხილად მიდიოდა, რადგან წინ უამრავი მანქანა ხვდებოდა, გაუუსწარი. ის ბერიკაციც თავისი სახედ-რით უკან მოვიტოვე და ანთებული ბედაური სტადიონთან შე-ვაკავე. მხოლოდ აქ დამცეცხლა, რომ ასეთი გიჟური ჭენება არ მარგებდა, აკი გამეხებული დამხვდა კიდევ ამირან თე-დიაშვილი. ცხენს ოფლი გადასდიოდა, თვალები ისე ანთე-ბოდა, როგორც კარგად ნავარჯიშევეს.

— ეგ რა გიქინა?! — განრისხდა ამირან ძია, — გზაში ვირებს შეაჯიბრე?

ჩამოქვეითი. თავი დაეხარე. დამნაშავე ვიყავი და თვალს როგორ გაუუსწორებდი. სულ კი ლიანას ხელების პრანჭვა-გრეხის ბრალი იყო. მან გამახელა. არ მინდოდა ავტობუსის მაჩანჩალა ვყოფილიყავი, რომელშიც ის „ალენ დელონი“, „ბელმონდო“ იჯდა თავისი თავყანისმცემლებით.

— შეჯიბრიდან გაგდევნი! — დამემუქრა ამირან თედი-აშვილი. ცხენს გავაზე მოუსვა ხელი და თავი ერთხელ კი-დეუ გააქინა.

საწვრთნელი ვარჯიშიდან ქვეითად დაებრუნდი. ცხენი სადავით მომყავდა.

მართლა ლამაზი რამ იყო ჩემი ცხენი. ერთ შეხედვად ღირდა. ყელი მუდამ მოღერებული ჰქონდა და სუნთქვისას

თხელი ნეტოები ებერებოდა, წვრილსა და ჩამოქნილ ფეხებ კოსხლად ადგამდა, თითქოს ცეკვავესო.

მოედანზე ამოვიარე. ბოძთან ლიანა და თამრიკო დავი-ნახე. ეტყობოდა, სოფელში ბრუნდებოდნენ და ავტობუსს ელოდნენ. კაკო არ ჩანდა. ალბათ ძალიან გაუგრძელდა კონ-ცერტი და გოგოებმა აღარ დაუცადეს, ანდა, შეიძლება სუ-ლაც არ იყვნენ მასთან ერთად.

გოგოებმა დამინახეს. თამრიკომ ნაბიჯიც გადმოდგა ჩემ-კენ. ლიანა კი მაშინვე დაიძრა, დიდი ხნის უნახავივით შე-მეგება:

— რამდენი ხანია ავტობუსს ველოდებით, ლევან! ში-გვიგვიანდება. წაგვიყვანე შენი ბედაურით, რა იქნება!

შეხედეთ, ერთი, ცხენზე შეჯდომაც რომ მოინდომა ახ-ტაჯანა გოგო იყო და რომ მეთქვა, შეჯექი-მეთქი, თვალსა-არ დაახამხამებდა, ცხენს უმაღლ მოეველებოდა.

„თამრიკომ რომ მთხოვოს...“

წამით შევჩერდი და მღუმარედ მივაჩერდი გათამამებულ ლიანას.

— რა იყო, ბიჭო? ენა ხომ არ გადაყლაპე?

ცხენს შეეხედე. შაჟსა და ღიდრონ თვალებს ისე აბრი-ალებდა, გასაფრენად მზად იყო. ერთი კი გავიფიქრე, რ-იქნება, ორივეს შევგვამ, მე ქვეითად გავუძღვები და სო-ფელში ავიყვან-მეთქი, მაგრამ თამრიკო არაფერს ამბობდ-და რა ძალა მქონდა, ლიანას ფეხის ხმას აყყოლოდი და მის-სურვილი შემესრულებინა. უარი ვუთხარი და გზა განვაგრძე-

პატარა ავტობუსი შუაგზაზე წამომეწია. ერთ ფანჯარაში ლიანას მოგკარი თვალი. დამინახა თუ არა, კვლავ ხელების ქნევასა და სახის მანჭვას მოჰყვა. ახლა კი ნიშნი მომიგო-ხომ გავისწარი.

ვარჯიშის შემდეგ შუქურამ გზაზე ნელი სვლით შეის-ვენა და ახლა, ეტყობოდა, ესამუშებოდა ზოზინა ნაბიჯი, მა-ლიმალ ფრუტუნებდა და ტორსა სცემდა. ავტობუსმა რომ გაგვისწრო, თითქოს რაღაც იგრძნო, თავი შემართა და დაიჭიხინა.

„შენ შემოგველე, შუქურავ, კაცის გამგები რომ ხარ! ი-მატრაკვეცას როგორ ვათქმევინოთ აუცი ჩვენზე. ცოტადა და-ვრჩენია, გავენთო. შუქურავ!“

აღვირი კისერზე გადავუდღე, ცხენი არ შემიჩერებია, ისე მოვწიე ჩემკენ. უზანგებიც არ შემისწორებია, ფეხის ერთი დაკვრა მიწაზე და მსუბუქ უნაგირს წამში მოვევლე!

არა, აქ ვეღარ დაგვინახავდა ამირან თედიაშვილი, ი-დანჯღრეულ ავტობუსს კი აღმართში წამოვეწვიოდით, ფიქრი-არ უნდოდა.

შუქურა გზაზე გაენტო. ყურებში ნიაჭარმა დამიწყო ზუ-ზუნე. უმაღლ უკან მოვიტოვე ყველაფერი. აღმართზე წამში ავედით და აგერ, ჩვენი სოფლის მალაზიაც. აქ გაჩერდება ავ-ტობუსი, აქ ჩამოვლენ თამრიკო და ლიანა. როგორ უნდა ნი-ნის მოგება, აქა ვნახავთ. მხოლოდ ერთი წუთით ვერჩვენებ-და მერე ორლობით ჩემი სახლისკენ დავეშვები.

ცხენი მალაზიასთან შევაოკე, არ გადმოვსულვარ, ისე გა-ვატარ-გამოვატარე, სანამ ავტობუსმა აღმართი ფრუტუნით ამოიარა და მალაზიასთან გაჩერდა.

ჩემს გაოცებას საზღვარი არ ჰქონდა, როცა ავტობუსიდან მარტო ლიანა გადმოვიდა. თამრიკო არ ჩანდა. ლიანამ ღი-მილათ შემომხედა. ჩემკენ წამოვიდა, რომ რაღაც ეთქვა, მაგრამ თავი ისე მოვაჩვენე, თითქოს ცხენი გამექცა. აღარც მიმიხედა მისკენ, ისე დავეშვი ორლობეში.

შაბათს ტალანტების შესარჩევი კონცერტი გაიმართა რა-იონის კულტურის სახლში.

პელო დიდდა „ჟიგულით“ წაიყვანეს. ისე მიუხაროდა კონცერტზე, თითქოს ლაურეატობა მას მიანიჭეს და ახლა დიპლომის მისაღებად მიდისო. ზემი იყო ხიზანიშვილ-

ბისას. კაკო ამხანაგების თანხლებით სხვა მანქანით წაიყვანეს კონცერტზე.

მე კვირას შეჯიბრებაზე უნდა გავსულიყავი, ჩემი გულისტკივილი, ფიქრი და საწუხარი მქონდა. ველავადი. სულ ჩემს შუბლვარსკვლავს შეუქურას დავტრიალებდი. დავბანე, გავაწვრიალე, ბეწვი სარკესავით გავუხადე. ცხენს დაბინდებინას მოვეშვი და ახლა შინ ავწვრიალდი. არსად გული არ მიმწივვდა და სტადიონზე კვირადღეს რა ხმაურსაც მოველოდი, ის ხმა უკვე ჩამესმოდა ყურში. რა შესძლება ფიქრს! კიდევ დავმარტვნი, კიდევ გავიმარჯვე, კიდევ დავშავდი, კიდევ გავიხარე. ფიქრი ფიქრს ენაცვლებოდა, მე კი ვერ ვისვენებდი.

ასე შეღამდა. მამაჩემმა რამდენიმე გასამხნევებელი სიტყვა მითხრა, დედაჩემსა და ჩემს დას კრინტი არ დაუძრავთ. ალბათ გულში ჩემს დამარცხებას ნატრობდნენ, რომ მერე უფრო შორს არ წავსულიყავი საჯირითოდ. ეს ერთადერთი შემთხვევა იყო, მხედრობასთან დაკავშირებული, მათ რომ ჩემი სიკეთე არ უნდოდნათ.

დღას ახლა თავლაში ჩემი შუბლვარსკვლავა, დაბანილი, სუფთა და გამაძლარი. სულ არ ანადვლებს ხვალინდელი დღე. მე კი თავი მტკივა ამდენი ფიქრით. დრო ზოზინით მიდის და, ვინ იცის, როდის გათენდება. უნდა გათენდეს კი სწრაფად, რადგან გაზაფხულია და დამე მოკლეა.

ხიზანიშვილების სახლის წინ ის „ჟიგული“ გაჩერდა, პელო დიდდა რომ კონცერტზე წაიყვანეს. იმავე მანქანით დაბრუნდნენ სხვებიც. დავლანდე კაკო, რომელსაც ხელში გიტარა ეჭირა.

უსმართო ლანდები ავიდნენ აივანზე და აქ ელექტრონის შუქზე ფერ-ხორცი შეესხათ — ცოტ-ცოტათი გამოიკვეთა ადამიანური სახეები, მაგრამ აივანზე არ გაჩერებულან, შინ შევიდნენ.

„ჟიგულმა“ ფრუ-ფრუ-ფრუო, რბილად ჩაიფრუტუნა და სახლს გამოშრდა, მისი ფარების შუქმა მიანათ-მოანათა ხიზანანთ ყორეს, ჭიპანთ ჭიშკარს, ლაბანთ ბოსელს, დაწნულ ღობეს... უსწორმასწორო ორღობეში მანქანის სინათლის ჭავლი აქა-იქ კიდევ მიეხალ-მოეხალა და მერე იქაურობა ისევ ბნელმა მოიცვა.

ეჭვი არ მეპარებოდა, რომ კაკო პირველსავე კონცერტზე ჩაფლავდებოდა. ბევრი თუ არა. ცოტა მაინც გამეგება მუსიკისა და ამას თავიდანვე ვგრძნობდი.

აუღელვებლად არა საქმე არ იქნება. უნდა დელავდე, იწვოდე, ცოტასაც უნდა შიშობდე. საქმეს თუ განცდა გამოაცალე, ხელში ჩალაბულა შეგრჩება და რაღა ფასი ექნება ასეთ გამარჯვებას!

დაჯე დრო, როცა დილით შუბლვარსკვლავს შევკასმე და თავლიდან გამოვიყვანე.

მეც სავანებოდ ვიყავი ჩაცმული, თავზე წითელკოკარდიანი ცისფერი ქუდი მეხურა.

დედაჩემი და ჩემი და აივანზე გადმოდგნენ. ერთი კი გავხედე, აბა, რას იტყვიან, ან როგორი თვალთ გამაცილებენ-მეთქი.

— კეთილი გზა გქონდეს! — თქვა დედაჩემმა.

— მეც ჩამოვალ სტადიონზე, — მითხრა ლილიმ.

„ავაშენათ ღმერთმა!“ — გუნებაში დავლოცე ორივე, ასე რომ გამიხარეს გული.

მამაჩემი მაშინვე წამომყვა.

ქვეითად მივდიოდი. შუქურა მორჩილად მომდევდა, ძმაცაცივით. ხიზანიანთ აივანს ჩავუარეთ, სახლისაგან ღობე გვყოფდა. აივანზე კაკო დავინახე.

— მოვილოცო? — ისე მხიარულად ავძახე, თითქოს მე სტადიონიდან გამარჯვებული მოვდიოდი, კაკოს კი თბილისის საგზური ჯიბეში ედო.

— იი! — ხელი ჩაიქნია კაკომ და ამ დროს სად იყო, სად არა, პელო დიდდამ გადმოიხედა.

— მიწა კი დავაყარე, რაც არაფერი არა სცოდნიათ იმა-

თა! — დაიწყევლა პელო დიდდამ და ორივე ხელისგული იმ მხარეს სთხლიშა რამდენჯერმე, საითაც რაიონის ცენტრი იყო თავისი კულტურის სახლით.

მამაჩემს გადავხედე. მამაჩემმა ჩუმ-ჩუმად ჩაიციხა უღვეშებში და მერე, როცა ხიზანიანთ სამოსახლოს გავცდით, მითხრა:

— გიტრი ჟღრიალი რა მუსიკაა, ბიჭო!

— რატომ, მამი, თუ კარგად დაუკრავენ. აი დები იშხნელები, ეთერ ჭელიძე, ცოლ-ქმარი რო არიან, ჩიხლაძეები...

— ჰო, თუ კარგად დაუკრავენ. ეგ კარგა უკრავდა, რომ ააფრინე ალალიო, რაც არ არი, არ არიო. ჯერ ხიზანიანთ მომღერალ არავის გაუგონია, ისე, მწარე კია დამარცხება.

— ეგ სიმწარე პელო დიდდას უფრო ეტყობოდა.

— ასეა, შველო, წინასწარ არ უნდა იტრაბახო. რა იცი, რა გელის. უკეთესზე უკეთესი კი არ დაიღვეა ამ ქვეყანაზე. მჯობნის მჯობნი ბევრია. შენ რომ შენი თავი რაღაცა გგონია, სხვასაც თავისი თავი რაღაცა ჰგონია. ჰოდა, შეჯიბრში უკეთესი გამოჩნდება, რომ იმ უკეთესს სხვებმა მიპაძონ და სხვა კიდევ უკეთესი წამოვიდეს, აი ეს აზრი აქვს შეჯიბრსა, რომ ცხოვრება წინ წავივით.

„შენ რომ შენი თავი რაღაც გგონიაო, სხვასაც ჰგონიაო...“

გული გამალებით მიცემს. ასე მგონია, დღეს წყდება ჩემი ბედი. ეჰ, კაკო, კაკო, შენ უკვე იწვნი ის, რაც მე მელოდება. შენ უკვე გადაიტანე ის, რაც მე უნდა გადავიტანო.

ალბათ ძალიან მწარეა დამარცხება... გამარჯვება კი...

მშვიდად მობაკუნებს ფლოქვებს ჩემი შუბლთეთრა, თითქოს ისევ საწვრთხელ ვარჯიშზე მივდიოდეთ. მე კი ლამის გავთავდე, ფეხები უკანა მრჩება.

ასე არასოდეს გამგრძობებია ის მოკლე გზა, ჩვენს სოფელს რაიონის ცენტრთან რომ აკავშირებს.

მეგონა, სტადიონზე იმდენი ხალხი იქნებოდა, ნემსი ყუნწი არ ჩავარდებოდა. ხალხი კი იყო, მაგრამ ერთად რომ დაეძახათ რამე, დიდი არაფერი ყიჟინ-გუგუნე გამოუვიდათ. თან გამეხარდა, თანაც მეწყინა, ცოტა ხალხი რომ იყო სტადიონზე.

მწვრთნელს გამოვეცხადე. მეგონა, ისიც ჩემსავით იღელვებდა. მშვიდად იყო. მამაჩემი სადღაც ტრიბუნაზე ავიდებოდა და ისე მოიქეცით. სასაპარეზოდ მოსული მხედრები ბლომად ჩანდნენ. ისინი სხვადასხვა სახეობაში გამოდიოდნენ და ჯირითი სულ ბოლო იყო.

შეჯიბრი დაიწყო. მე ჩემს შუბლთეთრას არ ვშორდებოდი. ცხენი გულგრილად გასცქეროდა მოძმეთა ჭიდილს. სტადიონის სარბენ ბილიკებსა და გაშლილ ველზე უკვე ავარდ მტერის კორიანტელი. აპრილის სიკამკამე შეიბლალა. ჭიხვინებდნენ ცხენები, თქარუნობდნენ ფლოქვები, ისმოდა შეძახვლები... გამოჩნდნენ პირველი გამარჯვებულები და აი... ჩავწყრივდით ჩვენც, მოჯირითენი ჩვენი ბედაურებით. გული და მის ამომივარდა საგულედან, ლამის ის გაფრინდა პირველ სარბენ ბილიკზე. მივიხედ-მოვიხედე. სათითაოდ ხეირიან ვერც კი შევათვალე ვერც მხედრები და ვერც ცხენებ ყველა ერთად ამებლანდა თვალში.

ნიშანი მოგვეცეს და როგორც ზვავი, ისე უცებ მოვწყდებოდვით. ადგილს ხმაურით, ყიჟინით, თქარათქურით, ქმენითა და გლისხეთქებით.

... მაგრამ სულ რამდენსავე წამში ჩემს გვერდით უკვე ეცხენოსანსაც კი აღარ ვლანდავდი. ხმაური კი მესმოდა, ზვავად მოვარდნილი და ჩვენს უკან ადევნებული, როგორც მუწარა, როგორც ბიძგი... კიდევ წამები და უკვე გარკვევით მგმოდა ჩემი შუქურას ფლოქვების ხმა, ეს იმას ნიშნავდა, რომ მოცილენი ჩამომშორდნენ, ვეღარ მეწოდნენ... აი. ფინიში პირველი მივიჭერი.

ჩამოვქვეითდი. პირველი, ვინც შემეგება, ჩემი მწვრთელი, ამირან ძია იყო. მეგონა, გამამეხვეოდა, გადამკოცნი-

ხა მამაჩემმა. ჯერ მე შემომხედა და მერე დედაჩემს. ხმამალ-
ლა დაიწყო, მაგრამ სათქმელი არ დაამთავრა, ხმადაბლა ერ-
თი სიტყვადა უთხრა, მიულოცეო.

და ასე, იოლად მოპოვებული გამარჯვებითა და პატარა
სახელით იენისში მე, ამირან ძია და შუქურა თბილისის
იპოდრომს ვესტუმრეთ.

მე და ამირან ძია სასტუმროს ერთ ნომერში დავაბინა-
ვეს, შუქურა კი იპოდრომის თავლაში დავაბინეთ. შეჯიბრების
მონაწილეებს ისეთი ცხენები ჩამოუყვანათ, ავ თვალს არ
ენახვებოდნენ. მონაწილე მხედართა შორის ყველაზე პატარა
მე აღმოვჩნდი.

სასტუმროში რომ დავბინავდით და იპოდრომზე დავბრუნ-
დით, კოტეჯებთან თმაჭალარა, სრული აღნაგობის კაცი შე-
ნიშნა ამირან ძიამ და წამოიძახა, აჯერ იპოდრომის დირექ-
ტორიცო. დაინახა თუ არა, წელში შესწორდა, ისე ჩამოუშვა
ხელები, როგორც სამხედროების წესია.

წამოსადეგი გარეგნობა, მხედრული გამართულობა და
ჩვევები ბევრად აღამაზებდა ისედაც ვაჟკაც ამირან ძიას. ის
რომ გაიჭიმებოდა და თავს შემართავდა, ცქერად ღირდა,
ღმერთმანი. სიტყვა-პასუხი ყოველთვის მოკვეთილი, სხარტი
და ნათელი ჰქონდა. თავის დროზე მამაცი მეომარი ყოფილა,
მისი ამბები სულ დაწვრილებით ვიცოდი.

ამირან ძია გამართული, მხედრული ნაბიჯით მიუახლოვ-
და იპოდრომის დირექტორს, რომელსაც თეთრი ჰერანგი და
ჩაშვებული შაკი შარვალი ეცვა. ჩვენიკენ რომ მოიხედა, და-
ვინახე მისი ჭროლა, ცოტა არ იყოს, მკაცრი თვალები. მარჯ-
ვენა ხელი იდაყვში მოეხარა და თეთრი ხელთათმანი ეცვა.

— გამარჯობათ, ამხანაგო გენერალო, — ქუსლი ქუსლს
მიარტყა ამირან თედიაშვილმა და ღიმილით შეხედა იმ კაცს.
რომელსაც არავითარი გენერლობა არ ეტყობოდა, რადგან
იპოდრომის დირექტორი იყო და სამოქალაქო ტანსაცმელი
ეცვა.

კაცის მკაცრ თვალებში უცებ სითბომ ჩაიბუდა, წამობურ-
ცული ბაგე გაეპო და ისე გაიღიმა, ჩამძივებული კბილები
გამოუჩნდა. ამირან ძიას ჩამოსართმევად მარცხენა ხელი გა-
მოუწოდა.

მათ ერთმანეთი გადაჰკოცნეს და თბილად მოიკითხეს.
მერე ამირან ძიას მეც გავასხენდი.

— აი ეს არის ჩვენი რაიონის იმედი, ამხანაგო გე-
ნერალო.

— რამდენი წლისა ხარ, ბიჭო? — ჭროლა თვალებში ახ-
ლა თაფლისფერი შევნიშნე. მარცხენა ხელი თავზე გადამისვა.

— თხუთმეტისა... — უნდა მეტყვა: „ამხანაგო გენერა-
ლო“, მაგრამ ენას კბილი დავაჭირე, რა ჩემი ამხანაგია ეს
ამოდენა კაცი-მეთქი.

— ყველაზე ნორჩი მონაწილე, — თქვა იპოდრომის დი-
რექტორმა. — ვნახოთ. ცხენი თუ გივარგა?

— ცხენი არ დაიწუნებდა, ამხანაგო გენერალო. — მიუგო
ამირან ძიამ და მე გადმომიხედა. მერე ისევ გენერალს მი-
მართა, — როგორ შეეგუეთ ახალ ადგილს?

— გადამდგარი გენერლისათვის სახალისო სამუშაოა.
მაგრამ სულ მალე ალბათ წავალ აქედან. სხვა ადგილს მთა-
ვაზობენ, ჩემო ამირან, — გაიღიმა გენერალმა, — ჯარის-
კაცებად სულ ასეთი ბიჭუნები მეყოლებიან.

გენერალმა მე შემომხედა. ერთხანს ჩუმად მიყურებდა,
ჩაფიქრებული. მეც გაბედულად ვუცქერდი. ეტყობა, მოეწონა
ჩემი თვალის სიმტკიცე. ისევ შემახო: თავზე ხელი, ალერსი-
ანად გადამისვა და განაგრძო:

— სამხედრო ხასიათის სკოლა-ინტერნატი იხსნება, ბი-
ჭები უნდა მოვამზადოთ სამხედრო სასწავლებლისათვის. რა
დასამალია და ჭაბუკებს უძნელდებათ ხოლმე ჯარში სამსა-
ხური, ზოგი დიდხანს ვერ ეგუება, უჭირს, განიცდის. ადა-

და მხურვალედ მომილოცავდა გამარჯვებას. გვერდში წამარ-
ტყა ხელი და ღიმილით მითხრა:

— გაიკარ თბილისი?!

ეს იყო მოლოცვაც და საგზურიც რესპუბლიკურ პირვე-
ლობაზე, რომელიც თბილისში უნდა გამართულიყო.

სანამ გული საგულეს ჩამიდგა, ვიღაც გოგონამ იების
პაწია თაიგული მომირბენინა, გამარჯვება მომილოცა და
კუნტრუშით გაიქცა იმ მაგიდისაკენ, სადაც მსაჯთა კოლე-
გია იჯდა. სურათიც გადამიღეს შუქურასთან ერთად.

მამაჩემი და ჩემი დაც გამოჩნდნენ. გადამეხვივნენ და
გადამკოცნეს. მამაჩემმა შუბლვარსკვლავასაც აკოცა ქვიჭვირ-
ზე და რაღაც უთხრა.

გამარჯვებული მხედარი სოფელში ზარ-ზეიმით უნდა შე-
დიოდეს. მე, მამაჩემი და ლილი ჩუმად დავბრუნდით, რო-
გორც წინა საღამოს ხიზანიშვილები დაბრუნდნენ კონცერ-
ტიდან.

— ერთი ამას დამიხედეთ! — შინ შესვლისთანავე დაიძა-

მიანი რასაც ბავშვობაში შეისისხლხორცებს, ის ღრმა სიბერემდე გაჰყვება. ნახავ, რა ბიჭებს გამოვზრდით!

გენერალი ისევ ჩაფიქრდა.

— ეს კარგი საქმე იქნება, ამხანაგო გენერალო, — უთხრა ამირან ძიამ, — მე რომ ჯარში წამიყვანეს, ორი ღერი რუსული არ ვიცოდი და ძალიანაც გამიჭირდა. სანამ ენას დავეუფლე, სანამ რაღაცას მივალწიე, თმაში ჭალარა გამომერია. მომავალ ოფიცერთა მოსამზადებელი სკოლა კარგი საქმეა, ღმერთმანი. მე რომ ამოდენა ვიყო, — თქვა ამირან ძიამ და შემომხედა, — სიამოვნებით შემოვიდოდი თქვენს სკოლაში. მამ უკვე გადაწყვეტილია?

— შენობა შევარჩიეთ, ახლა შტატებს დავაკომპლექტებთ, მასწავლებლებს მოვიწვევთ, შევკრებთ ბიჭებსა და სექტემბრიდან შევუდგებთ. ღელავ, ბიჭუნა? — უცებ ისე მომიბრუნდა, თითქოს მთელი ამდენი ხნის ნალაპარაკები მე მეხებოდა და არა სკოლა-ინტერნატს.

გავიღიმე და თავი დავეუქნიე.

— ვნახთ, ვნახთ. მე ფრიად მაინტერესებს შენი ჯი-რითი. ძველ საქართველოში ყველაზე ვაჟკაცურ სპორტად ცხენოსნობა მიიჩნედათ. ახლაც არ უნდა დაგვკარგოთ... შენი ნებით მოვეიღე ცხენოსნობას, თუ ვინმემ გირჩია?

— ჩემი ნებით. ძალიან მიყვარს ცხენი.

— აბა, გისურვებ წარმატებას!

— გმადლობთ, ამხანაგო გენერალო! — უცებ წამომცდა, მაგრამ იხტიბარი არ გავიტეხე და კვლავ თამამად შევხედე მის სითბოთი სავსე, გაღიმებულ თვალებს.

„ჩინებული სტარტია!“ გავივლე გუნებაში, როცა რამდენსამე მხედარს გავუსწარი. ახლა ყურთან ქარის გაზუზუნებამ მამცნო, რომ შუქურას მუხლში მეტი ძალა ჩაუდგა. ალბათ ამიტომ იყო, რომ უმაღლეს მომენტში მეოთხე მხედარსაც, გავუსწარი და მესამის მხარდამხარ აღმოვჩნდი. მესამესთან ჭიდილი გავიჭირდა. ვილაც მარჯვე ახალგაზრდა იყო. რამდენჯერმე გამომხედა და გამიღიმა. ალბათ მასაც ჩემსავით მოსწონდა ასეთი გამალებული რბოლა. ვისაც ეს არ განუცდია, ძნელია აგრძნობინო, რა განცდა ეუფლება ამ დროს მხედარს. ვერავითარი ნაამბობით, მხოლოდ წარმოდგენით და ილუზიით ცხენზე ვერ შესვამ მსმენელს. გიყურებს, გისმენს. ზოგი თითქოს თანაგრძნობითაც იმსჭვალება შენდამი, აღტაცებით რომ მოუთხრობ, ზოგი კი სრულიად გულგრილად, მაგრამ თავშეკავებით მოგისმენს ბოლომდე და შენი აღფრთოვანების ნატამალიც არ მიეკარება.

ტრიბუნებზე რომ სხედან, განა მათ კი იციან, რა ნეტარებაა ჯირითი?! მათ მხოლოდ ის აინტერესებთ, რომელი ცხენი რომელს გაუსწრებს, რომელი მხედარი იმარჯვებს. მაგრამ ამ გასწრებაში, ამ ჭიდილში განცდებია ჩაქსოვილი, განა ამას კი გრძნობენ!

მე და შუქურა მესამე მხედართან ჭიდილში ისე გავერთეთ,

რომ წინ წასულნი დაგვაგვიწყდნენ და ფინიშზე მესამენი მივიჭვრით. მაინც გავედით ფინალში. ცხენიდან გადმოვხტი თუ არა, ამირან ძიამ მოირბინა ჩემთან.

— კარგად მოდიოდი, ყოჩაღ! — შემაქო, მხარზე ხელი დამარტყა და მიბრძანა, ცხენი გამეგირნებინა ოფლის შესაშრობად.

დალოლი ცხენები ქშინავდნენ, ნება-ნება სიარულს ვერ ეგუებოდნენ და ალბათ კიდევ უხდოდათ განავარდება. ასეა, ყველას და ყველაფერს თავისი მისწრაფება აქვს, მარტო ადამიანებს კი არა, ცხოველებსაც. ადამიანებს მრავალი, უამრავი, ცხოველებს — მცირე.

და ამ მცირედითაც კმაყოფილი არიან ისინი, ჩვენ კი ადამიანები, მიღწეულით არასოდეს ვკმაყოფილდებით, უფრო მეტი სისწრაფე, უფრო მეტი და მეტი გაქანება გვინდა. ეგებ დადგეს დრო და დედამიწაც აიძულოს სამას სამოცდახუთ დღეში კი არა, ერთ დღეში შემოუქროლოს მზეს!

ასეთ აშბაგს კი არ მოველოდი, რაც შემდეგ დამემართა.

უფრო სწორედ, რაც შუქურას მოუვიდა. ვარჯიშის დროს წინა ფეხი დაიხიანა, გაქანებული უცებ ვერ შეჩერდა, მაგრამ ვიგრძენი კი, მან ყველაფერი იღონა, რომ მიწაზე არ დავნარცხებულყავი.

შემთხვევის ადგილზე სწრაფად გაჩნდნენ იპოდრომის ვეტქიმები. შუქურა ვაჟკაცურად იტანდა ტკივილს. ერთი კი დავინახე მისი გადაყვლეფილი წინა ფეხი და ცრემლი ვერ შევიკავე. მივვარდი და ალერსი დავუწყე, ორივე ხელით ფაფარში ჩაფაფრინდი და ავექვითინდი. ვილაცის ღონიერმა ხელმა მომაშორა ცხენს. ეს ამირან ძია იყო.

— სადა გგონია შენი თავი?! — ისე მკაცრად მითხრა, უმაღლეს მოვიწმინდე ცრემლი.

— არაფერი მინდა, არაფერი, ამირან ძია, ოღონდ შუქურა იყოს კარგად! — ავსლუკუნდი. ეს მუდარაც იყო. თეთრხალათიანი ექიმები დასტრიალებდნენ ცხენს.

ჩემი შუქურა იპოდრომის ლაზარეთში მოათავსეს, მე კი იმის მაგივრად, ფინალურ შეჯიბრში მიმელო მონაწილეობა, ამირან ძიასთან ერთად მაყურებლებში ვიჯექი და სხვათა ჯირითს ვუყურებდი.

კიდევ კარგი, არ დაკოჭლდა ჩემი შუქურა. რამდენსამე დღეში მოურჩა ფეხი. როცა ყველაფერი დამთავრდა, შინისკენ გამოვწიეთ. ისე წამოვედით იქიდან, იპოდრომის დირექტორი იმ დღეებში არც კი გვინახავს. ასე გვითხრეს, მოსკოვში გამოიძახეს.

რასაკვირველია, შეჯიბრების შედეგები გაზეთებში გააშინდა. ქვეყანამ, ესე იგი ჩემმა სოფელმა გაიგო, რომ ვერც პირველი ადგილი ავიღე, ვერც მეორე და ვერც მესამეზე გავედი. მოდი და ყველას სათითაოდ უამბე, რაც შუქურას შეემთხვა.

პელო დიდედან ამხედ-დამხედა და მითხრა:

— რა უყუთ, ხდება ხოლმე, შვილო... განა შენს ცხენსა ვისიმე ცხენი აჯობებდა, მაგრამა... ხდება ხოლმე! ჩემი კაკოსი არ იყოს... რა ხმა აქ, ბიჭო, რა ხმა! ან კი, როგორ უკრავს, მერედა, ნახეთ?! მიწა კი დავაყარე იმათ, ან გიტარისა რამე იცოდნენ, ანდა ცხენისა! როგორ დაგვიჩაგრეს ბიჭები, იმ ჩემი ცოდვით სავსებმა! რა ბიჭები დაგვიჩაგრეს, ხალხო! არ გაიტეხო გული, შვილო... კაკოც გაიმარჯვებს და შენცა... მაგრად იყავით, შვილებო. მეხი იმათ დავაყარე! ქოქოლა აქეთ-იქით ვილაყებებს მიაყარ-მოაყარა და ვენახისაყავს წავიდა მხარზე თოხვადებული.

არ დამიკოჭლდა ჩემი შუბლვარსკვლავა. სულ კი ამისი მეშინოდა. კვლავინდებურად მხნედ სცემდა ფლოქვებს და ისე შემომხედავდა, თითქოს ბოდის შიხდიდა, თბილისის იპოდრომზე რომ მილალატა. მაგრამ რა მისი ბრალი იყო!

სოფელში შრომა გახურდა — მოსავლის აღება დაიწყო. ქალაქელი მოსწავლეები, როგორც კი სწავლას დაამთავრებენ, მაშინვე აგარაკზე და სასეირნოდ წასვლაზე ფიქრობენ. ყველა არა, რასაკვირველია, მაგრამ, დავიფიცავ, უმეტესობა ასეა. ვითომ ჩვენზე მეტად დაიდალნენ სწავლა-გარჯით! დედ-მამას დააფაცურებენ, რომ სადმე კარგი სააგარაკო ადგილი აურჩიონ, იქ, სადაც მეტი მხიარულება და გართობა იქნება. ზოგი სოფელს მიაშურებს, მაგრამ არც ფიწლის აღებას კადრულობს და არც თოხის მოქნევას... სოფელშიც გვეყვანან ასეთები, განა არა! მაგრამ სოფლის გოგო-ბიჭებს ფიქრადაც არ მოგვდის აგარაკზე წასვლა და განცხრომით ყოფნა. რა დროს ეს არის, როცა სოფელში მოსავლის ასაღებად ქუდზე კაცი გამოდის.

აბურბურდება ზაფხულის მწველი მზე, დამწვდება ხორბალი. და მზის ნამცხვარ გულზე ჩვენც დამკრახულები ვედებით მიხდორს, კალოსა და საბძელს. უკეთესი აგარაკი არც გვეგულება სადმე!

ხორბალს რომ დავაბინავებთ, ცოტაზე მოვითქვამთ სულს და აი მაშინ მივხედავ ჩემს შუბლვარსკვლავას. დაწყებულ საქმეს მიყურა უნდა, წინ კიდევ მრავალი შეჯიბრია, მე და შუქურას კიდევ მოვინდებთ თბილისის იპოდრომზე განავარდება.

ერთ დღეს ამირან ძიას მივაკითხე. სანამ ჩემს თანატოლებთან ერთად კოლექტივში ვმუშაობდი, ორი კვირის განმავლობაში არ მენახა ამირან ძია. არც თვითონ მითვლიდა რამეს. იცოდა, რომ მამაჩემს ვედები მხარში კომბაინზე.

თაკარა სიცხე იყო, მაგრამ როგორც კი მზე გადაიხრებოდა, ტყეში ნიაგი აფუსფუსდებოდა, მერე ჩამოგვიქროლებდა, ტყიდან უხვად გამოიჭანდა სივრილეს, მაცოცხლებელ ჰაერს.

მიწის გული ცხვება და ვერ გამოცხვება. აღმური კი ასდის. გარემო აღმურში თიმთიმებს.

ბაზარს ავუარე, სადაც კაციშვილი არ ილანდებოდა დახლებთან. აღმართი ავათავე და ცისფრად შედებულ რკინის ჭიშკართან მივედი. ზარი დავრეკე. ამირან ძიას შეუღლები, მათიკო დეიდამ გამომხედა. კარის გაღებას ვერავინ ასწრებდა, თუნდაც შინ ყოფილიყვნენ მისი ქალიშვილი, სიძე და შვილიშვილი.

— ლევან, შენა?

— მე ვარ, მათიკო დეიდა. შეიძლება?

ქალმა ხელი მომხვია და სანამ შინ შემეყვანდა, მითხრა:

— ჩაიშალა თქვენი საქმე. შენი მწვრთნელი თბილისში გადადის...

ვერაფრის თქმა ვერ მოვასწარი, ოთახის შუაგულში დავინახე სრულ სამხედრო ფორმაში გამოწყობილი ამირან ძია. მათიკოსი ყვითელი, ახალ-ახალი სამხრები ეკეთა. ისე შვეწოდა, ისედაც მოხდენილ კაცს, ისე ალამაზებდა, ისეთ ჯეველს აჩენდა, გვერდებოდათ, სამხედრო სასწავლებელი ახლა დაამთავრა და ნაწილში მიემგზავრებაო.

არასოდეს სამხედრო ფორმით არ მენახა და მეუცხვოვ.

მივესალმე. მხედრული წესით ხელი ამიღო, მერე კი

მხურვალედ ჩამომართვა. სამხედრო ფორმა ახალი იყო, ზანდუკში გადანახულს არ ჰგავდა. ახალი ხალათ-მარვალა პრილაკოკარდიასი და ოქროსზონრიანი ახალთახალი ქუდი თითქოს ეს-ეს არის მალაზიის დახლიდან გადმოუღიათო.

კოსტაობს, თავს იწონებს, ჯეველობას იხსენებს და ისე ამაყად გამოიყურება, როგორც გამარჯვებული ჯარისკაცი.

ისე მომეწონა მისი წარმოსადეგი გარეგნობა და მხედრული გამართულობა, რომ სული მიმივარდა და მეც უნებურად გავიჭიმე მის წინაშე. ღიმლით შემომხედა და მითხრა:

— დამიძახა ჩემმა გენერალმა, ლევან. შენ ხომ იცნობ ჩემს გენერალს.

— სკოლა-ინტერნატში?

— სკოლა-ინტერნატში მასწავლებლად ვიქნები ცოტ ხანს. იქნებ შენც... ჰა?

— მე რა, ამირან ძია!

— იქნებ შენც ეს გმირული პროფესია აირჩიო? გულად ბიჭი ხარ, შენგან ბრწყინვალე ოფიცერი დადგება.

გაბრძოლივა ვეხედა ნომირში

ნორს კორესპონდენტთა ჟურნალი № 9

ჩემი უფროსი მეგობარი

ცხოვრებაში ადამიანს ყოველთვის დასჭირდება უფროსის რჩევა. რამდენ მცდარ ნაბიჯს ავატლენს მისი დარიგება.

ღიას, ალბათ როგორც ყველას, მეცა მყავს უფროსი მეგობარი. მყავს მეგობარი მარინე. მასთან ისე ვარ შეზრდილი სულიერად, რომ თითქოს ჩემი ტოლი იყოს. იგი უკვე ამთავრებს სკოლას. სკოლაში დაკისრებული ჰქონდა სხვადასხვა დავალება, ფრიადოსანია; ასეთ ადამიანს იზვიათად ექნება თავისუფალი დრო, მაგრამ იგი ჩემთვის მუდამ იცლის. ჩემს მეხსიერებაში არ არის მომენტი, რომელიც მომაგონებდეს ჩემდამი მის თუნდაც ოდნავ არამეგობრულ დამოკიდებულებას. მას შეუძლია გულითადი მეგობრობა გაუწიოს თავის თანატოლებს, უფროსებსა და უმცროსებს.

მარინე მეხმარება სწავლაში. მარკვეს გაუგებარ საკითხებში, მაძლევს რჩევას სხვადასხვა საქმის ირგვლივ. სწორედ მარინეს ვუმადლი იმას, რომ ვარ კარგი მოსწავლე და საზოგადოებრივ საქმიანობაშიც არ ჩამოვრჩები სხვას.

მინდა ვიყო ისეთი, როგორიც მარინე მამასახლისისაშვილია, ყველაფერში, განსაკუთრებით კი გულისხმიერებაში და სწავლაში.

როგორც ვთქვი, ჩემი უფროსი მეგობარი უკვე ამთავრებს საშუალო სკოლას, მისი მიზანი კვლავ სწავლაა. მინდა ვუსურვო სწავლაში წარმატება და წინსვლა ამ ნათელ გზაზე.

მარინე ხანოიანცი,

ადიგენის რაიონის ვარხნის საშუალო სკოლის VII კლასის მოსწავლე.

ყოველ დღით, თითქმის ერთსა და იმავე დროს, ერთსა და იმავე ადგილზე. სკოლაში მიმავალს მხედებოდა ერთი დარბაისელი შესახეჯობის მოხუცი. იგი ყავარჯნის რიტმული კაკუნით მოაბიჯებდა და მოსწავლეების ქრიამულით ახმაურებულ ქუჩას ალერსიანი ღიმილით გაპყურებდა. როდესაც მივუახლოვდებოდი, თავს ღინჯად ასწევდა, თუთო წინსაფარზე დაბნეულ კომკავშირულ ნიშანზე შემხედვდა, გამიღიებდა და ისევ უხმოდ გაუყვებოდა ქუჩას. მეც ყოველთვის ღიმილით ვეპასუხებოდი. მოხუცის ვინაობა არ ვიცოდი.

ერთხელ, შემთხვევით, მეგობრის სახლიდან მომავალმა თვალი მოკვარი მას. ყვავილების ბაღის თავს დასტრიალებდა და მზრუნველობით ასუფთავებდა სარეველა მცენარეებისაგან. ალვისხეს მივეყრდენი და დიდხანს ვუყურე, მაგრამ, ჩანს, საქმით გართულმა მოხუცმა ვერ შემანიხნია, ისევ ჩემ გზას გაუყვავი. შეხშიანება ვერ გავბედე.

მას შენიღვგ დიდი დრო არ იყო გასული, ერთხელ იგი ვერ შევნიშნე ჩვენს შესაყართან. გული დამწყდა, ვიფიქრე: ალბათ გამასწრომეთქი... მაგრამ მეორე და მესამე დღესაც იგივე განმეორდა. რაღაცა სიცარიელე ვიგრძენი, აფფორიაქდი და... გაკვეთილების შემდეგ ჩანთათ ხელში ალალებდზე გაუყვავი ქუჩას მისი სახლისაკენ. ჭიმკარზე დავაკაკუნე. კარი ჭალარათმიანმა მანდილოსანმა გამიღო. ჩანს, ეუცხოვა უცნობის დანახვა, მაგრამ მაინც შინ შემიბატიყა. ოთახში შესვლისთანავე დავინახე საწოლში მწოლიარე მოხუცი. ენა დამება, მაგრამ მისმა მშობლიურმა ღიმილმა მხნეობა მომაკრებიანა და ვუამბე ჩემი იქ მისვლის მიზეზი, თანაც ჩემი დიდი ხნის სურვილი გავუმხილე, რომ ასე გულით მეწადა მისი ვაცნობა.

ვანო ძია დიდი სამამულო ომის მონაწილეა, იგი სტალინგრადთან ანადგურებდა ფაშისტებს. სამი ვაჟიშვილიც სამშობლოსათვის შეეწირა. იგი მიამბობდა არნახული გმირობის მავალითებს. მიჩვენა თავისი ორდენები. აღფრთოვანებული დავრჩი მოხუცის პიროვნებით. მის გამოჩანართლებამდე და იმის შემდეგაც სისტემატურად დავდივარ ბარბაქაძეების ოჯახში.

ვანო თა ბევრს მესაუბერბა. მირჩევს საკითხავ ლიტერატურას. გეზს მაძლევს კომკავშირულ მუშაობაში და მინერგავს სამშობლოსა და ხალხის სიყვარულს. ჩვენ განუყრელი მეგობრები გავხდით. სისხამ დილით ისევ მიცისკროვნებს გზას მისი გულთბილი ღიმილი. იგი ჩემი ყველაზე საყვარელი უფროსი მეგობარია მეგობართა შორის.

მარინე ბაშრაძე,

ამიერკავკასიის რკინიგზის ხაშურის № 4 საშუალო სკოლის IX კლასი.

ეს მეგობრობა მამალვას

ლამაზი და მომხიბლავია მწვანეში ჩაფლული ჩემი მშობლიური დაბა სურამი.

იგი ლამაზია არა მარტო ბუნებითა და ადგილმდებარეობით, არამედ სულით მაღალი, კეთილშობილებით აღსავსე ადამიანებითაც. ერთ-ერთ მათგანზე მსურს გიამბოთ.

ლენინის ქუჩიდან აშავალი პატარა შესახვევი (ლომოსურის ჩიხი) მთავრდება მწვანედ შეღებილი ჭიშკრით, რომლის შიგნითაც თვალწარმტაცი ყვავილები ხარობს. რა ყვავილს არ იხილავთ ამ პატარა, მყუდრო ეზოში: ვარდების სხვადასხვა სახეობას, პეონებს, ფურისულებს, ნარგიზებს...

მისი მნახველი უმალ მიხვდება, რომ ამ ყვავილების მომკლელი, ამ ბინის ბინადარი ფაქიზი სულის ადამიანია. მართლაც, თამარ ბებიაშვილი არა მარტო ყვავილების მოსიყვარულეა, არამედ ჩვენი პატარა უბნის ნორჩი თაობის ნაზი მზრუნველი და მესაღუმლეც, ჩემი საუკეთესო უფროსი მეგობარია. იგი განათლებული, კულტურული ადამიანია. მოწმიეა

ქვეყანა

მზია ჩხეიძე

მხატვარი ელ. ანგოლაძე

ბინდია თუ ცისკარი,
მელა გარეთ იჩქარის.
მისძახინ მელიას
ციცქნა მელაკუდები:
ჩვენო კარგო დედიკო,
მალე დაგვიბრუნდები?
კარგი დედაა მელია,
ნუ მოიხსენებთ აუგად!
თუ შეილებს ზოგჯერ ციმციმ
მიურბენინებს წიწილს,
თავგებსაც წესი აუგო,
მარცვლის მტრებსა და მღრღნელებს,
მხოლოდ ქათმების ქურდებად
ნუ მოიხსენებთ მელებს!

მკვლე

სოფლად ყაჩაღი მოვარდა
ტყვიდან — ზღაპრების ქვეყნიდან,
მხრებზე არ ესხა ნაბადი,
არც თოფ-ხანჯალი ეკიდა!
თვალეები ჰქონდა ბრიალა,
კბილეები ჰქონდა კაპუნა,
ბოსელში ისე შევარდა,
კარზეც არ მიუკაკუნა.
აზმუვლდა ჩვენი ფურდედო,
დაიბღულიეს სარებმა,
და პაპაჩემიც—სარება
ხელთოფით გაჩნდა კარებთან.
— ეჭე, ჰეიო, — დასჭყვივლა,
თოფმაც იჭექა, იალა,
ერთი შეგვხედა ყაჩაღმა,
კბილეები დაადრჭიალა.

ქათვი

ჩაიჩოქა და წაიქცა,
ზეცას ყმულით შეჰკენესა,
ვაიო, ვეღარ მივუვალ
ბუნაგში მშიერ ლეკვებსა.
ღამღამობით, როცა ცაზე
ბადრი მთვარე ანთია,

მაღალ მთებშია ღვირიში —
ერთი ქართული სოფელი,
იქ, დილის ქარის ღიღინში
ფერდობს ცვარ-ნამით მოფენილს,
ასფრად ანათებს დილის მზე.
ფერდობის თავში ხალისობს
მამალი ხოხბის ყვივლზე
ერთი შრიალა, დიდი ტყე —
ლეტიბაჩების!
დიდი ტყე,
ლეტიბაჩების ქვეყანა,
ჭრელი ზღაპრების ქვეყანა,
წაბლის ხეების ქვეყანა,
პანტის ხეების ქვეყანა.
იქ თხილიანის ქუჩაა,
იქ მარწყვიანის ქუჩაა,
იქ მაყვლიანის ქუჩაა,
სოკოს ქუჩაა იქ!
ყოველი ქუჩის შუაში,
გვერდით, თავში თუ ბოლოში
დგას დიდი,
დიდი წიფელი
და მისცემია ფიქრს.

ყველა ფოთლიდან ვუსმენდი
იქ ქარის ჩურჩულ-სიცილს,
ფეხი-ფეხზე მაქვს მოვლილი
ძირის-ძირამდე ვიცი
მე ეს ლამაზი ქვეყანა!
მახსოვს:
იქ ბევრი ეყარა
მარტო თხილი და კაკალი,
ანდა წაბლი და წიწიბო?
ზღაპრები ახალ-ახალი
მელაკუდებზე,
კურდღელებზე,
ციყვსა თუ შაშვის ბუდეზე.
უყვართ ტყის პირას მყუდროზე
ყოფნა რკოს ციცქნა კაცუნებს,
იცინიან და ცელქობენ,
თან ყველა თხილს აკნაწუნებს.
ხშირად მინახავს —
ჯაგებში
ბაჯ-ბაჯით როგორ დადის
ვეება მურა დათვი.
ჯაგებში როგორ დაძვრება
ბაჩუნით, — აჩი-ბაჩი, —

ერთი ბუზუნა დათვი.
აქ მგლის ლეკვებიც მინახავს
და ბაჭიებიც კიდევ,
თავგები, ოქროს ნამგლებით
ოქროყანას რომ მკიდნენ.

მთცვის ქუჩაზე დილ-დილას
მელა გამოობის ცინცილა,
კალთაში უზის წიწილა.
ვაიო, წივის წიწილა,
ვაი, ვაიმე, ვაი!
მაგრამ, ვაი, რომ მშველელი
ირგვლივ არავინ არის!
ბილიკზე გარბის ქირქილით,
გარბის გულგრილი ქარი...
ჯაგში კანკალებს კურდღელი,
ნაძვები დგანან მჭკრივად,
ლეღესთან კენესის ურთხელი,
ნაჩეხი მხარი სტიკია.

ერთი მაღალი მუხის ქვეშ
მელას სორო აქვს თბილი,
სოროში ბრწყინავს, ციმციმებს,
როგორც აღმასის მძივი,
თვალი —
სულ ხუთი წყვილი,
მამასადამე, მელიას
ელის იქ ხუთი შვილი.

ხუთი ციცქნა მელაკუდა,
ხუთი დიდი ტყუილის გუდა...
შაშს და ჭადრაკს თამაშობენ,
თან ტყუიან ხოლმე მუდამ!
შიშისაგან ვილევიო,
არ დამემშენ შვილებიო, —

1 — ლეტიბაჩები, ტყის სახელწოდებაა.
ლეჩხუმში, სოფელ ღვირიშთან.

კუნძუზე ჯდება მურა დათვი —
მელაკუდას ნათლია.

უკრავს, ართობს ლეტიბაჩებს
ჩონგურით თუ ლარჭემითა:
ლაჭეპიტა — ოფიტარა,
ოფიტარა — ლაჭეპიტა!

მელამ ღვინო მომიტანა,
ტკბილი ღვინო ჭინჭილითა,
მირთვით, ნათლიმამა,
სიტყვაც ასე ტკბილი მითხრა.

მოვიყუდე, გადავკარი,
მომიყვანა გუნებაზე,
არ ვყოფილვარ, ძმაო, კაცი,
მადლი თუ არ დაგიფასე!

ტყეში ყველა გარინდულა
მხიარული ჰანგის ეშხით,
ნაამები მელაკუდა
იღიმება უღვაშებში.

ტყის მსვლა

ტყეში, ჩუხჩუხა წყაროსთან,
დიდი ბერმუხის ახლოს,
ერთი თეთრწვერა მოხუცი —
პაპა ბერიკა სახლობს.
ნაბდის ქუდით და ჩიბუხით,
ორი ფუნჯივით წარბით.
ჯიბე სახსე აქვს წაბლით,
წიწიბოთი და თხილით,
ქოხი კი —
თეთრი თაფლით

და არაკებით ტკბილით.
ზის მთვარის შუქზე საღამოს
ჩუმი და მეოცნებე,
ლეტიბაჩების კეთილი
მეპატრონე და მეფე.
გათენდება და
მთელი დღე
ტყეში დიღინით დადის,
ვაი მას, ვინც აქ გაივლის
ნაჯახითა და წალდით,
რომ მუდამ, მუდამ გალობდნენ
ბულბულები და შაშვები,
რომ მუდამ, მუდამ ხარობდეს
ქვეყანა ლეტიბაჩების.
ებრძოდეს, უმკლავდებოდეს
მეხთა-ტეხას და ქარებს,
ლეტიბაჩების ქვეყანა —
ეს მშვენიერი მხარე!

ქლიპარ ყოფიანი

მხატვარი ჯ. ლოლუა.

მოთხრობა

როდესაც მამამ მითხრა, წელს საზაფხულოდ სოფელში ვერ წავალთო, თავზარი დამეცა. წარმოვიდგინე, რომ ბავშვებიდან მხოლოდ მე დავრჩებოდი მთელს ქალაქში, მხოლოდ მე, ერთადერთი გოგო, რაღა უნდა მექნა? — ვფიქრობდი გულში. ბიჭი მაინც ვყოფილიყავი, მაშინ აღარ შემეშინდებოდა მარტოდმარტო ქალაქგარეთ სიარული, თბილისის ზღვაზე, ან ლიხის ტბაზე გასვლა-მეთქი.

მაგრამ ჩემი შიში ცრუ გამოდგა. აქამდე მეგონა, ზაფხულობით არც ერთი ბავშვი არ რჩებოდა თბილისში, რომ ქალაქი მთლიანად უფროსების ბატონ-პატრონობაში გადადიოდა, მაგრამ ასე არ ყოფილა. ის კი არა და, მარტო ჩვენს უბანში იმდენი ბავშვი დარჩა, რომ ერთი დიდი სახლის დიდ ეზოში პიონერთა ბანაკიც გახსნეს. მე, რა თქმა უნდა, ერთ-ერთი პირველთაგანი ჩავეწერე ამ ბანაკში.

მრავალი საინტერესო ექსკურსია მოვაწყეთ ამ ზაფხულს, მრავალი საინტერესო საღამო ჩავატარეთ, მაგრამ რუსთავის მეტალურგიული ქარხნის დათვალეირების შემდეგ მე და ეთერს ერთი აზრი დაგვებადა: გადავწყვიტეთ თბილისის ეზოებსა და ქუჩებში გვევლო და ჭარბი შეგვეგროვებინა. არდადეგების დამთავრებამდე კიდევ ბევრი დრო იყო დარჩენილი და იმედი გვქონდა, ამ ხნის განმავლობაში ბლომად შევაგროვებდით რკინულს, თუკი, რა თქმა უნდა,

ამ საქმიანობაში სხვა პიონერებიც ჩაებმებოდნენ.

ჩვენი ეზოს პიონერთა ბანაკში იყო ერთი ბიჭი, თმაბურძგვნილი, მუდამ წარბშეკრული, დიდი უკმეხი მოლაპარაკე და გოგოების მოძულე. თუმცა არც ბიჭებს ეპუებოდა და, თუ რამე მიზეზს იშოვიდა, ყველას ჭირდავდა და ეჩხუბებოდა. ბუბა ერქვა. არავინ ვიცოდით, რატომ იყო ბუბა ასე უშნო ხასიათისა. ზოგი ამბობდა, მამა დაედუპა, უმამოდ იზრდებოდა და ამან დააჩინა თავისი დალიო; ზოგი ამბობდა, დედის მეორე გათხოვებამ უფრო იმოქმედა ბავშვზე, ვიდრე მამის დადუპვამო. ზოგი კი ამ მიზეზებს არაფრად აგდებდა და ამტყიცებდა, ბუბა დაბადებით ურჩულო და უხი-აგი გაჩნდაო, მისი მუავე ხასიათი არც მშობლების ბრალია და არც არავისიო.

ბანაკის გახსნის მეორე დღესვე პიონერხელმძღვანელმა გამოგვიცხადა: აგვისტოში ბანაკის ოც საუკეთესო პიონერს ტურისტულ ლაშქრობაში წავიყვანთ ბორჯომის ხეობის მიდამოებშიო. ეს იმას ნიშნავდა, რომ ლაშქრობის მონაწილენი ნახავდნენ ვარძიის გამოქვაბულს, ასპინძის ისტორიული ბრძოლის ველს, ესტუმრებოდნენ ახალციხელ მალაროელებს, დაათვალეირებდნენ ვარსკვლავებით მოჭედილ ცას აბასთუმნის ოხსერვატორიის უზარმაზარ ტელესკოპებიდან. „ოცი საუკეთესო პიონერი“ კი იმას ნიშნავდა, რომ პიონერთა ბანაკის ყვე-

ლა ღონისძიებაში აქტიური მონაწილეობა მიგედო, გამოგჩინა თაოსნობა და პირნათლად შეგესრულებინა ყველა ვალდებულება.

ბუბამ კი... სწორედ ამის თქმა მინდოდა... ბუბამ ისეთი დანაშაული ჩაიდინა, ბორჯომის ხეობაში საქესკურსიოდ წასვლა აღარ ეწერა ბედად. აბა, როგორ ჩათვლიდნენ საუკეთესო პიონერად იმ ბავშვს, რომელმაც შურიანობის გამო თავის ამხანაგს გაართვა? ჰო, სწორედ რომ შურმა დააბრმავა ბუბა, როდესაც ჩვენი ბანაკის ყველაზე კარგ სპორტსმენს, ბაკურს, მუშტი ჩაჰკრა ცხვირში და სისხლი აღინა, ბაკურმა კი იმდენი სულგრძელობა გამოიჩინა, ხელი არ შეუბრუნებია ბუბასათვის, მიუხედავად იმისა, რომ ნამდვილად აბურთავებდა და ცემით დაუეფავდა. რა მოხდა ასეთი? ბევრი არაფერი. ბანაკის სპარტაკიულაზე სირბილშიც აჭობა ბუბას, თოკზე ცოცვაშიც და ღერძზე ვარჯიშშიც. ეს არც არავის გაკვირვებია, რადგან ვიცოდით, ბაკური დიდიხანა დადიოდა სპორტულ სკოლაში. მაგრამ, როდესაც ჭერი ცურვაზე მიდგა, ბუბას წუთით გაეხსნა მოღუშული წარბები; იგი კარგად ცურავდა და იმედი ჰქონდა ახლა მაინც აჭობებდა ბაკურს. მაგრამ არც ეს იმედი გაუმართლდა. ჭერ წყლიდანაც არ იყვნენ ამოსულნი, რომ ბაკურმა გაიღიმა და ნიშნი მოუგო ბუბას:

— აქაც კინალამ გაჭობე, არა უშავს, გაიზრდები და ისწავლი ცურვას!

ეს ხუმრობით თქვა ბაკურმა, მაგრამ ბუბას ბრაზი ყელში მოაწვა, მოიქნია მუშტი და ცხვირში გაართვა ბაკურს. წყალი წითლად შეიღებდა. ბუბა საცურაო აუზის მოაჭირზე ამოხტა და მუშტებმოდერებული ელოდებოდა ბაკურს. ეგონა, სამაგიეროს გადახდას ეცდებოდა მეტოქე. მაგრამ აქაც გაუცრუვდა იმედი. ბაკური წყლიდან ამოვიდა, ნაპირზე დაჭდა და თავი მალა ასწია, რომ სისხლის დენა შეეჩერებინა. ამ წინა განმავლობაში ბუბა დაძაბული იდგა და აღმღვებული ქმინავდა. ბოლოს ბაკური წამოდგა, ერთი გადახედა ბუბას და მოსპო თავისი სიტყვებით:

— მეცოდები, შე საწყალო! — და თავის გზას გაუდგა

ბუბა გაშრა, არ მოელოდა საქმის ასე დამთავრებას

— დედალო! — წამოიძახა მან და ბაკურს აედევნა.

— კრავი არ არის ჩვენი სპარტაკიდის პროგრამაში, თორემ გაჩვენებდი რა დედალიც ვარ!... — თქვა ბაკურმა. ორივენი ერთ ხანს გაშეშებული იდგნენ. მერე ბაკურმა გასისხლიანებული ცხვირსახოცი ჭიბუხი ჩაიღო და წავიდა.

ყველაფერი ეს იმიტომ გავიხსენე... იმიტომ გავიხსენე, რომ... ბუბა მეცოდება. მეცოდება, რადგან იგი არავის უყვარს ბანაკში. მენანება, რომ იგი ცუდი ბიჭია. მე მინდა ყველა კარგი იყოს. ყველა ბავშვი, ყველა ჩემი ამხანაგი. არასოდეს დავფიქრებულვარ იმაზე, რომ შეიძლება ადამიანი ცუდიც იყოს, შურიანიც იყოს, არავინ უყვარდეს და არავის უყვარდეს. მაგრამ მგონი ვტყუივარ — მე ისეთი გულჩვილი ვარ, საწყალი გული მაქვს, რომ ბუბა არ მეჭავრება. რატომღაც მგონია, ასეთი ადამიანის შეყვარება შეიძლება... არ ვიცი, არ ვიცი. იქნებ ვცდები, იქნებ სისულელეს ვაზბობ...

როდესაც ჩემი და ეთერის თაოსნობას ბანაკის უფროსმა მხარი დაუჭირა, გადაწყდა ჭართის მომგროვებელთა რაზმები ჩამოყალიბებულიყო. მაგრამ იმდენი მოხალისე გაჩნდა, ყველას სურვილი რომ დაეკმაყოფილებინათ, ბანაკის სხვა წრეები ალბათ, თავისთავად დაიშლებოდა.

— ასე არ ივარგებს! — თქვა ბანაკის უფროსმა და ირგვლივ წრედ შემოსალტულ ბავშვებს გადახედა, — ჩამოვყალიბდით ორი რაზმი. თითოში ოთხი-ხუთი პაიანერი რომ იყოს, საკმარისი იქნება... შეგროვებულ ჭართს ჩააბარებთ რკინეულობის საწყობში. თქვენ ყველამ კარგად იცით, რას ხმარდებამ შეგროვებული რკინეული — რუსთავის მეტალურგიული ქარხნის მიწები მისგან გადაადნობენ თუჯსა და ფოლადს, თუჯისა და ფოლადისაგან სხვადასხვა ქარხნები დაამზადებენ ტრაქტორებს. კომბაინებს...

— გემებს! — წამოიძახა ვიღაცამ.
— რაკეტებს! — დაფუმატე მე.
— და რაკეტის სამკერდე ნიშნებს! — მომესმა უკანიდან.

ეს პატარა მიტო იყო, მას მთელი ხალაო სხვადასხვა სამკერდე ნიშნებით ჰქონდა დაფარული, შინ ერთი იმდენი კიდეც ეწყო, თავისი მაგიდის უჯრაში და ნანობდა. რომ ყველას ერთად ვერ იკეთებდა.

— ამას გარდა, — განაგრძობ ბანაკის უფროსმა და სახეზე ღიმილი მოერია, — გახსოვდეთ, რომ გამარჯვებული რაზმის წევრებს ჩვენ წავიყვანთ ტურისტულ ლაშქრობაში, ბორჯომის ხეობისაკენ.

ამ ცნობამ ერთი შვილი-ხვილი გამოიწვია ბავშვებს შორის.

— პირველი რაზმის ხელმძღვანელად ბაკური დავნიშნოთ, — თქვა ბანაკის უფროსმა. — ბაკურ, შეარჩიე ოთხი პაიანერი... მეორე რაზმის ხელმძღვანელად კი... — იგი უეცრად გაჩუმდა და ირგვლივ შემოკრებულ ბავშვებს შორის ვიღაცას დაუწყო ძებნა. მერე ხელი მოიჩრდილა და ეწო მოათვალიერა. სახლის შესასვლელთან კიბის საფეხურზე მარტომმარტოდ იჭდა ბუბა, ხელები მუხლებზე შემოეხვია და მიწას ჩასცქეროდა.

— ბუბა! — დაუძახა ბანაკის უფროსმა. — მოდი აქ!

ბუბა ზღაპრით წამოდგა და თავჩაქინდრული მოგვიანდოდა.

— გინდა ჭართის შეგროვება? — ჰკითხა ბანაკის უფროსმა.

— არ მინდა!

— არაფერს აკეთებ ბანაკში, რამე ხომ უნდა გააკეთო?

— ჭართის შეგროვება არ მინდა!

— რაზმის ხელმძღვანელად რომ დავნიშნოთ?

— არა, — თავი გააქნია ბუბამ.

— გამარჯვებულ რაზმის წევრებს ტურისტულ ლაშქრობაში წავიყვანთ.

ბუბამ სწრაფად აიხედა. გამოცოცხლებული თვალები ბანაკის უფროსს მიაპყრო; თითქოს ამოწმებდა, მართალს მეუბნება თუ არაო.

— ა, თქვი, თორემ, სხვაც ბევრია მსურველი.

— მერედა, — ხმა ამოიღო ბუბამ, მაგრამ აღელვებისაგან სიტყვა ყელში გაეჩხირა, — ვის უნდა გეჭიბროს ჩვენი რაზმი?

— ბაკურის რაზმი!

— ბაკურის?!

ბუბამ და ბაკურმა წამით ერთმანეთს გადახედეს. ბაკური ოდნავ გამომწვევად იღიმებოდა, ბუბამ წარბები მოღუშა:

— კარგი, თანახმა ვარ, — ჩაიბურღლუნა მან, — დამარცხებულ რაზმს ლაშქრობაში ხომ არ წავიყვანთ?... ხომ დასტოვებთ, როგორც დამარცხებულს? — ბუბას რაღაც სათქმელი აწვალებდა, მაგრამ არ ამბობდა, ბოლოს გამოტყდა, — თუ დამარცხებულსაც წავიყვანთ მაშინ არ მინდა!

ბანაკის უფროსს გაეცინა.

— თუ მისმა წევრებმა რაიმე სხვა საქმეში არ გამოიჩინეს თავი, რა თქმა უნდა არ წავიყვანთ!

— კარგი, თანახმა ვარ! — გაიმეორა ბუბამ.

— მხოლოდ უნდა შერიგდეთ, შენ და ბაკური!

ამ სიტყვების გაგონებაზე ბუბამ უკან დაიწია.

— არ არის საქირო! — თქვა მან.

— თუ არ შერიგდებით, არც დავნიშნავთ რაზმის ხელმძღვანელებად, ლაშქრობაში სხვები წავლენ... ბაკურ, მოდი, ხელ ჩამოართვით ერთმანეთს.

ბაკურმა რამდენიმე ნაბიჯი გადმოდგა და ბუბას ხელი გაუწოდა. ბუბამ ისევ უკან დაიხია.

— არ მინდა მოგატყუოთ, შალვა მასწავლებლო, — მიმართა მან ბანაკის უფროსს, — თქვენს თვალწინ ხელს ჩამოვართმევ, მაგრამ მერე მაინც არ გავცემ ხმას. — კი მაგრამ, რა დაგიშვა ასეთი?

— მერე შევრიგდებით, თავისთავად, ასე არ მინდა.

ბანაკის უფროსი ერთხანს რაღაცაზე ფიქრობდა, თითქოს სწონიდა, ღირდა თუ არა დაძალებდა და თავისი სიტყვის გატანა, ბოლოს სიტყვა:

— კეთილი, თქვენ თვითონ შერიგდით, ოღონდ აუცილებლად შერიგდით!

მთელ ამ სცენას პაიანერები გატყინილი ვუსმენდით. მე ვღელავდი, გული ბავბუგით მიცემდა, თან მენიშნოდა, ბუბამ თავისებურად არ აურიოს და საქმე არ გააფუქოს მეთქი. საბედნიეროდ, ყველაფერ კარგად დამთავრდა.

იქნებ გამოიჩინოს თავი ბუბამ, ვფიქრობდი მე, იქნებ ადაღინოს თავისი გატყინილი სახელი?

მერე დღესვე, ადრე დილით, საქმიანობას შევუდექით. მე ბუბას რაზმში ჩავეწერე, პატარა მიტოც ჩვენთან მოვიდა, ეთერიც ჩვენ შემოგვიერთდა.

— იცოდეთ, არავის არ შეგიბრალდებთ, — გვითხრა ჩვენს პირველ „თათბირზე“ ბუბამ, — მე აუცილებლად უნდა წავიდე ბორჯომის ხეობაში, აუცილებლად უნდა გავიმარჯვო, და რომ დამაღალატოთ, ხომ იცით ჩემი ამბავი! — შევნიშნე მუშტის მოღერება უნდოდა ბუბას, მაგრამ მხოლოდ თითის დაქნევით დაკმაყოფილდა.

— ბაკურს სამი გოგო ჰყავს რაზმში, ჩვენ კი მხოლოდ ორი, რა თქმა უნდა ვაჭობებთ, — თქვა მიტომ და თავის სამკერდე ნიშნებს სახელო აუსვ-ჩამოუწვია, გააპრილა.

— გაჩნია, — ეშმაკურად გადახედა ბუბამ მიტოს, — ზოგი გოგო ბიჭივით ღონიერია, ზოგი ბიჭი კი — გოგოსავით დოყლაპაია.

მიტომ ვერ გაუგო ქარაგმა, იგი ისევ თავისი ნიშნების წმენდით იყო ვართული.

— ჭერ ჩვენ ჩვენი ეზოები მოვიართო, რასაც ვიპოვოთ, წამოვიღოთ და პირველ საათზე საწყობთან შევიკრიბოთ, — დაწყუ გეგმა ბუბამ, — თუ მძიმე ნივთებს დაიგულებთ მერე მთელი რაზმი მივალით და ერთ-

თად წამოვიღებთ. აბა, წავიდეთ! არ დაგავიწყდეთ, პირველ საათზე, საწყობთან იმდენი წამოიღეთ, ოფლად იწურებოდეთ!

დავიშალეთ. მე სახლისაკენ გავემუერე, მივიღიოდი და ვფიქრობდი ბუბაზე, ნეტავ რამ დააინტერესა იგი? ჭერ ზომ ცივ უარზე იყო, არც ჭარბის შეგროვებაში მონაწილეობის მიღება უნდოდა და არც რაზნის ხელმძღვანელობა. მერე რაღამ შეძლობრუნა გული? ბაკურის დაჯახა, რომელთანაც სპორტულ ასპარეზობაში ვერაფერს გახდა, ჩემის აზრით, მისთვის ამჭერად მთავარ საზრუნავსა და მთავარ საფიქრალს აღარ წარმოადგენდა. მაგრამ ის კი მახსოვს, როგორ გაუბრწყინდა თვალები, როდესაც ბანაკის უფროსმა ტურისტული ლაშქრობა ახსენა.

ბუბას ღიმილი იშვიათად მინახავს, მაგრამ, როცა მის სახეს წარმოვიდგენდი, მუდამ გაღიმიებული მიყურებდა და თანაც თვალს არ მაშორებდა და მეუბნებოდა: „მზია, შენ ძალიან კარგი გოგო ხარ, ცოტა ლამაზიც ხარ...“, მაგრამ მაშინვე გავიფიქრებდი, რომ უხეში ბუბა, უსიტყვო და დამცინავი ბუბა, არასოდეს მეტყოდა ამ სიტყვებს, და რატომღაც გული მწყდებოდა... თუ არ მეთყვის, ნუ მეთყვის, არც მინდა რომ მითხრას, რა მისი საქმეა, კარგი ვარ თუ ლამაზი?

შენ მისვლისას, ბებია ნატოს გასაღები გამოვართვი და ჩვენს სარდაფში ჩავედი. დიდი ხნის ძებნის შემდეგ აღმოვაჩინე ჩემი ბავშვობის დროინდელი სამთვალა ველოსიპედი, მონჭლრეული და მოუანგული. ვნახე ნახშირის უთო, ძირგავარდნილი ორი ქვაბი, ბოლოს დახეულსა და დამტვრეულ ქოლგას ტარი მოვამრე, ესეც ჩემს ნადავლს დავუმატე. ყველაფერს ერთად სარდაფის შესასვლელთან მოვუყარე თავი და შინ ავედი.

— სარდაფში რა გინდოდა? — მკითხა ბებომ.

მე ყველაფერი ავუხსენი.

— დერეფანში რომ დამტვრეული თუჯის ღუმელი გვიდგა, არ გამოგადგებო? — მოულოდნელად შემომთავაზა ბებომ.

— შეიძლება?! — წამოვიძახე გახარებულმა, ჭამას თავი მივანებე და დერეფანში გავვარდი, რომ დაახლოებით მაინც მევარაუდა ჩვენი ღუმელის წონა. ადგილიდანაც ვერ დავძარი. ო, როგორ გაუხარდება ბუბას!

კიბებში ჩავიბრინე, ველოსიპედის გარდა, ყველაფერი ტომსიკაში ჩავყარე და საწყობისაკენ გავემუერე. გზაში ხშირ-ხშირად ვისვენებდი, მაგრამ მაინც ოფლში გაწურული მივადექი საწყობს, ასე რომ, ბუბას ეს პირობაც შევასრულე უნებურად. ჭერ არავინ იყო მოსული. არ ვიცოდი, როგორ ჩამებარებინა რკინეული და ამიტომ ლოღინი დავიწყე. პირველად ეთერი მოვიდა. კონსერვის ცარიელი კოლოფების გარდა ვერაფერს წაწყდომოდა, მაგრამ მაინც გახარებული იყო თავისი წვლილით. ეთერს მიტო მოჰყვა. წყალსადენის დაეანგულ მილს

მოარახრახებდა ქვაფენილზე ეტუობოდა, ძალზე დაღლილიყო და უჭირდა ჩვენ შევეგებეთ და ტვირთი შევუმსუბუქეთ. დაბოლოს ბუბაც გამოჩნდა. ზურგზე რაღაც აეკიდა. წელში ორად მოხრილიყო და მძიმე ნაბიჯებით გვიახლოვდებოდა. ჩვენ ვერ შეგვაძინია, რადგან მაღლა ახედვის საშუალება არ ჰქონდა. სამივემ მივირბინეთ. საღებავგადაცლილი რკინის საწოლის თავი მოეკიდა ბუბას ზურგზე.

— საწოლის დანარჩენი ნაწილები შინ არის, — თქვა მან ჰმენით და შეჩერდა, — ოთხი ფუთი მაინც გამოვა! — ჩვენ შევევლება გვინდოდა, მაგრამ არ ჰქნა, მე თვითონ მოვიტანო. ბუბას ტვირთი ჩამოვადებინეთ, ცოტახნით შეისვენა და საწყობის კარი შეაღო:

— აბა, შემოიტანეთ! — დაგვიძახა მან და კარი ღია დატოვა.

საწყობის გამგე, ჭადარა, წითური კაცი, ხელეგაშლილი შემოგვეგება.

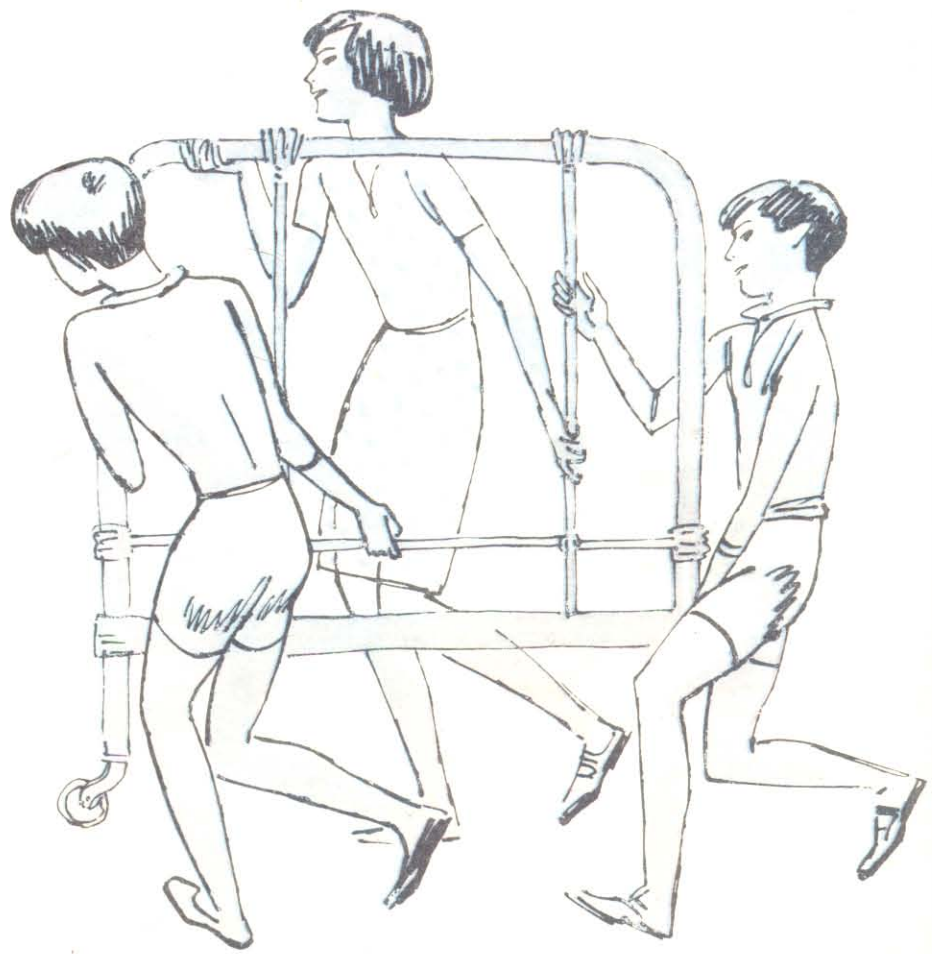
— აი, ყოჩაღ, აი, ყოჩაღ, ამ დილითაც კარგად გიმუშავიათ, წუხანდელს არ ჩამოუყვარდებით; მერე უეცრად დადუმდა, სათითაოდ შეათვალიერა ჩვენი განცვიფრებული სახეები და წამოიძახა: — თქვენ ახლები ყოფილხართ, კაცო, მე ბაკურის რაზმელები შეგონეთ!

ბუბას ფერი ეცვალა.
— ბაკური იყო უკვე? — ხმის კანკალით ჰკითხა მან.
— იყო რომელია, წუხანდელი მონაპოვარით მთელი საწყობი ამივსო. — თქვა გამგემ და კუთხეში მიყრილი რკინეულობისაკენ მიაბრუნა თავი.
— აწონეთ, ძია...
— ძია ანდრო! — გააცნო თავი გამგემ.
— აწონეთ, ძია ანდრო — ცივად გაიმეორა ბუბამ.

ანდრომ სასწორზე შეყარა ჩვენი ნადავლი, გაჰყრა-გამოჰყრა გირს თითი.

— ოთხმოცი კილო და სამასი გრამია! — თქვა მან, რაღაც დავთარს გადაშალა, კალამი მოიმარჯვა და ბუბას მიუბრუნდა, — თქვენ იქნებით ნომერი თვრამეტი, დიმახსოვრე! ამ ნომრის გასწვრივ ჩაიწერება თქვენი შეგროვილი ჭარბი.

— ბაკურის რაზმი რომელი ნომერია?
— ჩვიდმეტი!
— დანარჩენები ვილა?
— სხვებია. გგონიათ, მარტო თქვენ აგროვებთ ამ რაიონში რკინეულს?
— მერედა, ჩვიდმეტ ნომერს რამდენი კილო აქვს მოგროვილი? — ვკითხე მე.
— ას სამი!
— სცდებით, ორას სამი! — მოისმა უეც-

რად სიცოცხლარევი ხმა. ყველამ მივიხედეთ კარებში ბაკური განხერილიყო, მთლად სველი ჰქონდა ტანისამოსი, ძლივს სუნთქვდა და ცდილობდა მაშუთით გათხუპუნული რკინის კასრი შემოეგორებინა საწყობში, მაგრამ ვერ ახერხებდა. საწყობის გამგე უმალ მასთან განდა, ვეება ხელები შემოჭხვია კასრს, გადმოსწია და საწყობის იატაკზე გადმოაყირავა.

— ყოჩად, ბიჭო, აი, ეს მესმის! კონსერვის კოლოფს ჰგავს სწორედ! — ჩაიხიბინათა გამგემ.

მე მაშინვე ბუბასკენ გავიხედე, შევატყუე ძლივს შეიკავა თავი, რამე უქმეხობა რომ არ მიეხალა გამგისთვის, გაბრუნდა და საწყობიდან გავიდა. ჩვენც უკან გავუყვიეთ. ქუჩაში ბაკურის რაზმელი გოგონები ჩალიჩობდნენ, მოტანილ რკინეულს აგროვებდნენ საწყობის კართან.

— გამარჯობა თქვენნი!

— ო, მზიას გაუმარჯოს, — ამომხედეს გოგოებმა. — როგორ არის თქვენი მუშაობის საქმე?

— ძალიან კარგად!

— გისურვებთ წარმატებას!

— თქვენც, აგრეთვე!

ასე მოკლე იყო ეს რაინდული გამოლაპარაკება ჩემსა და ჩემს მეტოქეებს შორის. უხმოდ განვაგრძეთ გზა. პატარა სკვერთან ბუბა შეჩერდა.

— ეთერ, — ხმა ამოიღო ბუბამ, — შეამჩნიე, რომ შენი მოტანილი კონსერვის კოლოფები საწყობის გამგეს არც აუწონინა?

— ასწონა, როგორ არ ასწონა! — აღელდა ეთერი, იგი მიხვდა ბუბას საყვედურს.

— ზო, სასწორზე კი დღო, არ შეგარცხვინა, მაგრამ მერე გვერდზე გადაყარა, როგორც უსარგებლო. იცოდეთ, დღეის შემდეგ კოლოფები და თუნუქის ხუფები აღარ დავინახო თქვენს ხელში. თუ ვმუშაობთ, ვიმუშაოთ. სათამაშოდ მე არ მცალია. თქვენ რა გენადვლებათ, შეიძლება ისედაც წავიყვანო ბორჯომის ხეობაში. თქვენ ხომ წი-სი-ერ-ბი და მო-წი-ნა-ვე-ები ბრძანდებით. მე კი, აუცილებლად უნდა გავიმარჯვო, რომ ვარძიის გამოქვაბული ვნახო! — ბუბამ ღრმად ამოისუნთქა, საღდაც სივრცეში მიაპყრო ოცნებანი თვალები და განაგრძო, — ვერც კი წარმოგიდგენიათ, რა არის ვარძიის გამოქვაბული. ჩვენ იქ ვნახავთ ქვის ქალაქს, კლდეში გამოკვეთილ დარბაზებს, ქვის სკამებს, გვირაბებს, დავიკარგებით ლაბირინთებში და ძლივს გამოვალთ. მე ისეთ ოთახებში შევალ, სადაც აქამდე ყველას ეშინოდა შესვლა. ზოდა, იქ ვნახავ ძველ საომარ იარაღებს. ვინ იცის, იქნებ იქ გაქვავებული შემორებიც დგანან ხელში შემართული ხმლებით? — ბუბა გაშეშებული იდგა, თითქოს მის წინ მართლაც იდგნენ გაქვავებული შემორები. მე ურუნდებოდა დამიარა ტანში. — ყველაზე საინტერესო კი იცით რა არის? — მოისმა ბუბას ჩურჩული, — იქ შეიძლება თამარ

მეფის საფლავი იყოს. შეიძლება კი არა ნამდვილად არის, დამესიზმრა, გესმით?

ბუბა გაჩუმდა. ჩვენც სუნთქვაშეკრულნი ვისხედით, რომ ეს სიჩუმე არ დაგვერღვია და მე უცერად გამოიღვა აზრმა, უცერად მივხვდი, თუ რატომ იყო ბუბა ისეთი უხასიათო, „ცუდი“ ბიჭი. ბუბას არ უნდა ეცხოვრა დიდი ქალაქის ქუჩებსა და მრავალსართულიან სახლებს შორის. იგი უნდა დასახლებულიყო სადმე მთებში, მიუვალ კლდეებში, ჭიხვებთან და გამოქვაბულებთან, იგი უნდა ყოფილიყო მონადირე, მწყემსი ან ალპინისტი, გეოლოგი ან არქეოლოგი, ტყის მცველი ან მეზღვაური. ბუბა არ იყო ქალაქისათვის დაბადებული. აი, რა აზრმა გამიიღვა, როდესაც ბუბა ასე მოკვადრებულივით ლაპარაკობდა ვარძიის გამოქვაბულზე.

— ამიტომ უნდა გავიმარჯვოთ, ხომ გესმით?! — განაგრძო ბუბამ, — ვისაც მუშაობა არ უნდა, ახლავე თქვას!

— ნატო ბებო ძველ თუჩის ღუმელს მაძლევს, — ვთქვი მე, — იცით, რა მძიმეა.

— ყოჩად! — შემომხედა ბუბამ მადლიერი თვლებით, — დღესვე წავალთ და მოვიტანთ. შენ, მზია, ძალიან კარგი გოგო ხარ...

ამ სიტყვების გაგონებაზე გულმა ბაგაბუგი დამიწყო, შემრცხვა და თავი ჩავღუნე, ნუთუ ბუბამ მართლა ის სიტყვა, რაც მოვისმინე?

— ჩვენი ეზოს ღობეში ძველი რკინის ჭიშკარია ჩატანებული, — სთქვა ეთერმა, — თუ მის მაგივრად ქვებს დავაწყობთ...

— დავაწყობთ, დავაწყობთ! — გაუხარდა ბუბას, — ეთერ, შენც კარგი გოგო ყოფილხარ!

გულმა რეჩხი მიყო. არა, რა თქმა უნდა, მომეჩვენა. ბუბას ჩემთვის არასოდეს უთქვამს „კარგი გოგო ხარო“, ყოველთვის ეთერს... ეთერს ეუბნება ამ სიტყვებს... მე, მე... არც მინდა... რომ მითხრას...

— დღესვე მოვიტანოთ ჭიშკარიც და ღუმელიც, ხვალ დილით კი... — ბუბა განგებ გაჩუმდა და თავმოწონე ყოჩივით კისერმოღერებულმა შეგვათვალღერა, თითქოს ენანებოდა სასიხარულო ამბის ასე ერთბაშად თქმა.

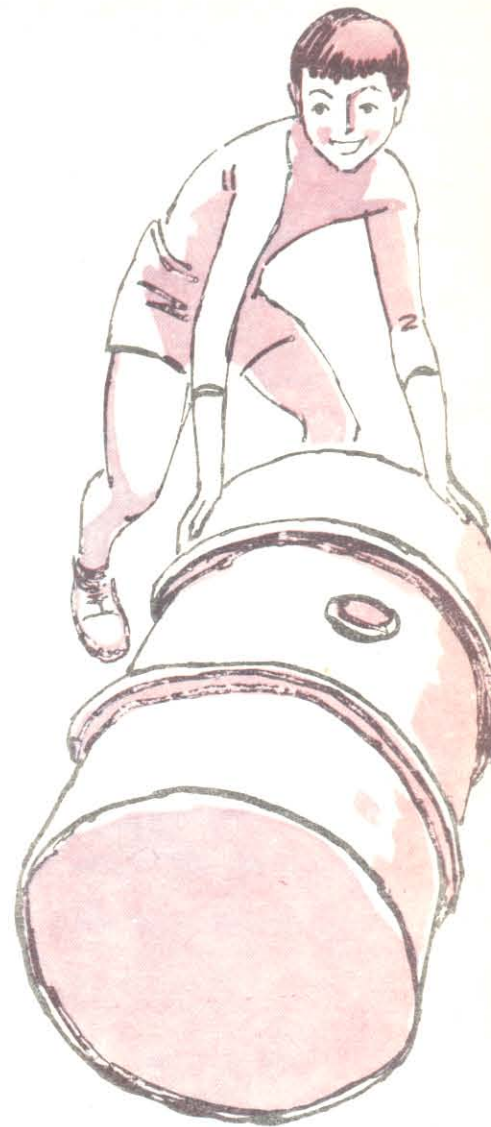
— რა „ხვალ დილით“? — თავი ვეღარ შეიკავა ბიჭომ.

— ხვალ დილით, გათენებისთანავე, მეტებს ხიდთან შევიკრიბოთ; ამახ წინათ, მდინარის პირას, ხიდ ქვეშ, მე წავაწყდო სილაში ნახევარდაფლულ ძველი ხიდის მოაჯირს!

— მთლიან მოაჯირს?!

— არა, მოაჯირის ნაწილია, მაგრამ იმოდენაა, იმოდენაა, რომ... — ბუბამ ნატვრით გააქნა თავი, თითქოს ამბობდა, ის რომ საწყობში მიგვატანინა, ჩვენს ბედს ძალიან არ დაჰყვამოს.

იმ საღამოს ნატო ბებოს ღუმელიც მივართეთ საწყობში, ეთერის ღობეში ჩატანებული ძველი ჭიშკარიც, დადლილ-დაქანცულეები დავბრუნდით შინ, რომ კარგად

გამოგვეძინა და ალიონზე მეტების ხიდთან გაჩენილიყავით.

მართლაც, ჩვენი რაზმის წევრები ერთდროულად შევიკრიბეთ ქალაქის იმ რაიონში, სადაც გოგირდის უძველესი აბანოებია გაშენებული. მტკვრის გაღმა ნაპირს თავს დასდგომა შეუული კლდე. რომელსაც სიმაღლეს ჰმატებს მეთორმეტე საუკუნის ტაძარი. მის გვერდით გასულ საუკუნეში აშენებული იყო საპატიმრო. მრავალი თავისუფლებისათვის მებრძოლი რევოლუციონერი დაუბერებია იმ საპატიმროს კედლებს, ახლა საპატიმრო დანგრეულია, ადვილი მოასუფთავებს, აქ უნდა დაიდგას თბილისის დამარსებლის ვახტანგ გორგასალის ძეგლი. სიძველეთა ეს მთელი ანსამბლი თითქოს გაკვირვებული გადმოჰყურებს ახალ ქალაქს, ახალ ქუჩებსა და ახალ აღამიანებს. და ალბათ ეძებს ძველ „ვირის ხიდს“, რომლის მოაჯირი მდინარის სილაში აღმოაჩინა ბუბამ და, რომელიც დღეს ჩვენ ახალ გზას უნდა გავუყვინოთ

სანაპირო ქუჩას ვაყვევით და მალე მივადექით ორად გაყოფილსა და მდინარეზე ჩამავალ კიბეებს.

— აი, ხედავთ?! — დაიძახა ბუბამ და კიბის სახელურს გადაეკიდა. თვალი გავაყოფეთ მის ხელს და დავინახეთ სილაში ნახევრად ჩაფლული ძველი ხიდის ნაწილი. „თუ ერთი იმდენი მიწაა, ჩვენს ბედს ძალი არ დაჰყუფს“, — გავიფიქრე გულში.

მოულოდნელად წივილ-კივილმა და შემფოთებულმა წამოძახილებმა მიიპყრო ჩემი ყურადღება. გავიხედე და რას ვხედავ, ბაკურის რაზმელი გოგონები კისრისტებით ჩარბოდნენ მოპირდაპირე კიბეებზე და თან გაჰყვიროდნენ:

— ჩქარა, ჩქარა, ბაკურ, თორემ დავგასწრებს ბუბა, ჩქარა, ბაკურ!

მე თვალისდახამხამებში გავჩნდი მდინარის პირას. მიწიდან ნახევრადთავამოყოფილ ძველი ხიდის მოაჯირისაკენ თავქუდ-მოგლეჯილი მირბოდნენ ბუბა და ბაკური თითქმის ერთდროულად მიიბნინეს, ისე მოწყვეტით შედგნენ, ტანი ძლივს შეიკავეს, რომ ერთმანეთს არ შეხლოდნენ და ასევე ერთდროულად შეხტნენ ძველი ხიდის მოაჯირზე. ორი ბიჭის სიმძიმისგან მოაჯირი აქანავდა.

— ეს ჩვენი ნაბოვნი! — გაცეცხლებული იყო ბაკური, — გიგა მეთევზემ მოგვასწავლა!

— ჰმ, გიგა მეთევზემ, — დამცინავდა გაიმეორა ბუბამ, — თქვენ ამ წუთში შეამჩნიეთ მხოლოდ.

— ჰმ, ამ წუთში! — ახლა ბაკურმა გასცინა ბუბას.

— დიახ, დიახ, ახლა შეამჩნიეთ. ჩვენ დავინახეთ და მიხვდით, რისთვისაც ჩავდიოდით მდინარეში... მე კი რამდენი ხანია ეს დაგულეებული მაქვს... ჰგავს შენს ხელობას, ასე მოტყუებით გაგაქვს ყველგან თავი, — უსაფრთხლოდ დაჰინჭრა ბუბამ.

— ენა შეიმოკლე, ბუბა, შენ სულ ჩხუბს ეძებ და ერთხელაც ბიჭება დავგნმარები პოვნაში.

— მე უშენოდაც ვიპოვი!

— რას? რკინულს? — გულუბრყვილოდ ჰკითხა ბაკურმა.

— რკინულსაც და ჩხუბსაც.

— ბუბა, იცოდე, გზიდან ჩამომშორდი.

— გზა ფართოა, გაიარე!

— ეს მოაჯირი ჩვენს რაზმს ეკუთვნის.

— თქვენს რაზმს აი, ეს ეკუთვნის! — წამოიძახა ბუბამ და ჰაერში გაიფლავა მისმა მუშტმა, მაგრამ, საბედნიეროდ, ასცდა ბაკურს.

სახელაღწილმა ბაკურმა მოაჯირიდან ისკუპა.

— ჩამოდი ძირს და გაჩვენებ სიერს!

მაგრამ მოაჯირი აქანავდა და ბუბამ ისედაც ვერ შეიკავა თავი. ძველმა მტკობებმა მუშტები მოიღერეს და ჰქენით დიძრნენ ერთმანეთისაკენ, ორივეს სახე ასწითლებოდა, მძიმედ სუნთქავდნენ, მე, ეთერი და მიტო მაშინვე ბუბასთან გავჩნდი და მკლავებში ჩავაფრინდი. მაგრამ მან ერთი შეიბერტყა ტანი და ყველანი მოგვიშორა. იქით ბაკური გააკვებს მისმა რაზმელმა გოგონებმა, მაგრამ მათაც ჩვენი ბეჯი ეწიათ.

— დამანებეთ თავი! — უყვირა მათ ბაკურმა, — ბოლოს და ბოლოს, ოდესმე ხომ უნდა გავსრისო ეს კოლა?! — იგემე კოლოს ნაკბენი! — დაიღრიალა ბუბამ და ბაკურისაკენ გაქანდა.

— ეი, ლაწირაკებო! — მოისმა უცრად ვილაცის ჩაბონებული, მბრძანებლური ხმა. ბუბა აღვიღწევე გაიყინა, ბაკურიც შეკრთა.

კიბეებზე დარღმანდული ნაბიჯებით ჩამოდოდა მაღალი, ბექებანიერი, შავტუხა ბიჭი, პაპიროსს აბოლებდა და კვამლს მალა ცისკენ უშვებდა. უკან არანაკლებ ჩავსკენილი სამი ყმაწვილი მოჰყვებოდა. ოთხივეს სახელოსნო სასწავლებლის ფორმა ეცვა.

როცა შავტუხამ მუშტმოღერებული და სასაცილოდ გაშეშებული ბუბა და ბაკური დაინახა, სიცილი წასკდა, შუა თითით წიპურტი გაჰყრა პაპიროსს, ანთებულმა პაპიროსმა კვამლის ხაზი გაავლო ჰაერში და ბუბასა და ბაკურის ფეხებთან დავარდა.

— ერთი უყურეთ, ნამდვილ მამლაყინებს არა გვანან? — მიუბრუნდა შავტუხა თავის ამხანაგებს, მერე მზერა ისევ მოჩხუბრებზე გადაიტანა, — აბა მიდით, დაჰკარით, გამარჯვებულს ღიმონათს დავაღვივებ!

მაგრამ ბუბა და ბაკური არ იძვროდნენ, ახლა ორივენი შავტუხასაკენ შემობრუნებულყვენ, მუშტები ისევ მოკუმშული ჰქონდათ, თითქოს ძველ მტრებს ახალი, საერთო მტერი შეეცნოთ და შეკავშირებულყვენ.

— რა გაჩხუბებთ, გასაყოფი გაქვთ რამე? ხნა ამოიღეთ!

— დუმილი.

— მუნჯები არიან? — ღიმილით მოუბრუნდა შავტუხა მიტოს.

— არა, იციან ლაპარაკი, — სერიოზულად უპასუხა მიტომ.

— რომელ ენაზე? — კვლავ იხუმრა შავტუხამ.

— ქართულზე!

— მაგრამ, ეტყობა, საერთო ენა მაინც ვერ გამოუნახავთ. რისთვის ჩხუბობენ?

— აი, იმ მოაჯირისთვის!

შავტუხას სახე ეცვალა, თავის მეგობრებს გადახედა მრავალმნიშვნელოვნად, მერე ბუბას ჰკითხა ჰიჭურ:

— რად გინდათ ეს მოაჯირი?! — ჯართს ვაგროვებთ! — ერთად წამოიძახეს ბუბამ და ბაკურმა.

შავტუხამ კვლავ მრავლისმეტყველოდ გადახედა თანაფორმელებს, მერე ისევ მოჩხუბრებს მოუბრუნდა:

— მერე იცით, მამლაყინწებო, რომ სხვისი ქონების გაყოფაზე ჩხუბობთ?

— ეს მოაჯირი არავისი ყოფილა, დღეიდან კი ჩვენი! — ვთქვი მე.

— უკაცრავად, ქალიშვილო, — დამცინავი ცნობისმოყვარეობით შემათავალიერა შავტუხამ, — უკაცრავად, ვერ შეგამჩნიეთ, თქვენ რომელი მამლაყინწის არმიაში მსახურობთ?

— თავი დაანებეთ გოგოს! — დაუღრინა ბუბამ.

— უნდა მოგახსენოთ, ბატონებო და ქალბატონებო, — განაგრძო არტისტული კილოთი შავტუხამ, — რომ ჩვენი სახელოსნო სასწავლებლის მოსწავლეებსაც მოუკრავთ ყური, თუ რა არის ჯართის შეგროვება, მათაც იციან კარგი ნადავლია აღმოჩენა და საწყობში მიტანა, — შავტუხა ბოლთას სცემდა და თავის ფართო ბექებს დემონსტრაციულად მიმოარხევდა. მან პაპიროსი ამოიღო, დიდვით ფრჩხილზე დაიკაჟუნა, ასანთი მოუკიდა და გააბოლა — ამას გარდა, — განაგრძო მან, როდესაც ბოლი ორთქლმავალივით ამოუშვა პირიდან, — იძულებული ვარ განვიმარტოთ, ბატონებო, რომ ჩვენმა მოსწავლეებმა იციან აგრეთვე, რა არის კრივი, ვინ არიან არამკითხე ლაწირაკები და როგორ უნდა აუწიონ მათ უხარი.

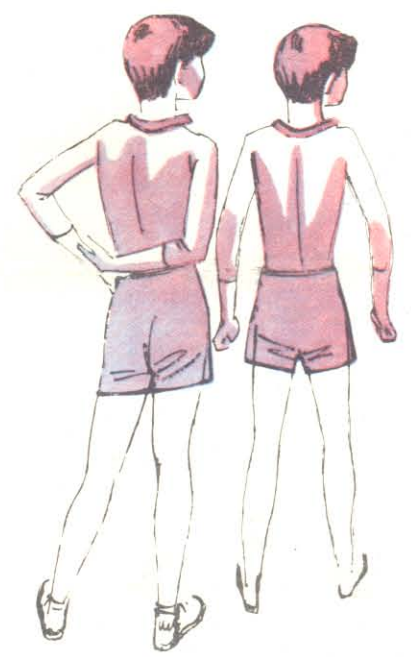
ეს უკვე მტისმტეი იყო. ვიგრძენო, რომ ჩვენი ბიჭები ამას ვერ მოითმენდნენ, პირველი ბუბა აფუტქდა.

— ნუ მიედ-მოედები, თორემ... — შავტუხას განცვიფრებისაგან თვალეზა გადმოეკარკლა, მაღლიდან ჩააშტერდა თითქმის ორჯერ მასზე დაბალ ბუბას.

— თორემ რა? — თქვა მან გამომწვევად.

— თორემ... — ბუბა შეეყოვნდა, — თორემ ავიღებთ ამ მოაჯირს და წვადებთ, ჩემი აღმოჩენილია!

— გესმის, რა დიდ ბუშტებს უშვებს ეს

ძაღვის კოჭი? — მიმართა შავტუხამ თავის ამხანაგებს, — კარგი, კეთილი, აიღეთ და წაიღეთ, ოღონდ ჩქარა! — შავტუხამ ეშმაკურად მოპარუა ტუჩები, ამხანაგებს თვალი ჩაუკრა და კიბის საფეხურზე ჩამოკლა. მერე უცბად გაახსენდა, — კი მაგრამ თქვენგანს რომელს ეკუთვნის, თქვენ ხომ დაობდით?

— ჩემს რაზმს ეკუთვნის! — უპასუხა ბუბამ.

— მე თანახმა ვარ, მჭერა რომ, შენს რაზმს ეკუთვნის, დავა გადაწყვეტილია. აბა, წაიღეთ ახლა, ჩქარა! — და შავტუხამ კვლავ თვალი ჩაუკრა ამხანაგებს.

ბუბა მოაჩირს დაეძგერა და ასწია, რომ მიწიდან ამოეგდო. ბაკური ხმას არ იღებდა, არ ვიცი, რატომ, იქნებ იმიტომ, რომ შავტუხასთან კამათში ბუბამ გამოიჩინა თაღისნობა. იგი თავის გოგონებთან ერთად განზე გამდგარიყო და ნაღვლიანი თვალეზით გაჰყურებდა ბუბას ჭიდილს ხიდის მოაჩირთან. რაზმის წევრებიც წამოვყვებოდნენ ბუბას, ოთხივენი დევებროწილით სილაში ნახევრადჩაფლულ მოაჩირს, მაგრამ ძვრაც ვერ ვუყვავით.

— მოიცა! — თქვა ბუბამ, წელში გაიმართა და ხელის ზურგით შუბლიდან ოფლი მოიწმინდა. — ნაფოტები და ჭონები მოძებნეთ, ჯერ სილა გადავაცილოთ მოაჩირს.

ასეც მოვიქცით და ათ წუთში ყველაფერი მზად იყო.

შავტუხა დაძაბული გვადევნებდა თვალს. ბუბამ და მიტომ წინიდან ჩავლეს ხელი მოაჩირს, გოგონებს უკანა, მიწიდან ახლადამოღებული სველი მხარე გვერგო.

— მზად ხართ? — დაიძახა ბუბამ, — აბა, ერთი, ორი და სამი!

დავიძაგრეთ, დავიძაგრეთ, მაგრამ, ჩვენდა გასაკვირვებლად, მოაჩირს ძვრაც ვერ ვუყვავით.

— ხა, ხა, ხა, — ჩავეხმა ურში შავტუხას ხარხარი, იგი კიბეზე გადაწვა და მსუცელზე ხელები მიიჭირა, — უყურეთ, ერთი, უყურეთ, როგორ მიაჩვენებენ! ხა, ხა... აბა, ჩქარა, ჩქარა წაიღეთ, რაღას უყურებთ?

ჩვენ კიდევ ერთხელ დავიძაბეთ, წელი მოვიწვევით, სირცხვილი გადავყლაპეთ ძაგარაშ, უკაცრავად პასუხია, არაფერი გამოვიდა. შავტუხას ახლა მისი ამხანაგებიც აჰყვნენ, იცინოდნენ და იხოცებოდნენ სიცილით. ბაკურსაც ღიმი მოერია, მაგრამ ხმაშაღლა ვერ გაბედა სიცილი.

— არ ყოფილხართ ღირსნი! როგორც ჩანს, ეს მოაჩირი პირველად, აი, იმ კარგმა ბიჭმა აღმოაჩინა, — თქვა სერიოზულად შავტუხამ და ბაკურს ხელი დაუქნია, — მოდი, წაიღე, ვიცოდი, რომ შენ იყავი ამის ნამდვილი მფლობელი, — და მტტი

დამაჭერებლობისათვის შავტუხა წამოდგა, შარვალი ჩაიფერთხა. ამხანაგებმაც მიბაძეს და ყველა ერთად კიბეებს აჰყვა, თან გზადაგზა რაღაც თავის საქმეებზე დაიწყეს

ბახსი. ერთი სიტყვით, შავტუხამ და მისმა ამხანაგებმა მშვენივრად გაითამაშეს სცენა უფროსებისა, რომლებმაც პატარებთან გაიხუმრეს, სიცილით გული იჭერეს, ახლა მოსწყინდათ და სახლისკენ მიდიან ამაზე წამოეგნენ ბაკური და მისი რაზმელი გოგონები. მათ ელვის სისწრაფით „აღსა“ შემოარტყეს მიწაზე თითქოს მიმავნიტებულ ხიდის მოაჩირს, ჩავლეს ხელი და მოისმა ბაკურის ჩუმი ბრძანება:

— აბა, ერთად! ვითვლი: ერთი, ორი და სამი!.. ვაიმე! — უცრად ამ მოულოდნელი ამონაცხვისით დამთავრდა ბაკურის ბრძანება. მან ხელი უშვა დაწყვეტილ მოაჩირს და ადგილზევე გაშეშდა, სახეზე ტკივილი გამოეხატა, წელში ველარ იმართებოდა, ისე იყო მოკაკული, თითქოს მიწაზე რაღაც დაკარგულ ნივთს ეძებდა.

— რა მოხდა, ბაკურ?

— წელი, წელი მეტყინა! ამის თქმა და შავტუხას სატანური ხარხარი ერთი იყო, სახელოსნო სასწავლებლის მოსწავლეებმა ერთი სიცილ-ხარხარით და მსუცელზე ხელის ჭერით უკანვე ჩამოიბრუნეს კიბეები, თვალებიდან ცრემლები სცვივოდნენ და მე შემეშინდა, სიცილს ისევე არ

მოექცია ისინი, როგორც მოაჩირის სიძიძემ მოაქცია ბაკური.

— ეს რასა ჰგავს... ხა, ხა, ხა, ერთმანეთს თავ-პირს ამტვრევდით და ახლა აღარც ერთს არ მიგაქვთ? ეს... ეს რა ოინ... ოინ-ბაზობაა, თუ არ გინდოდნენ ეს მოა... მოაჩირი, ვერა თქვით?

ახლა დაბეჭითებით დავრწმუნდი, რომ შავტუხამ კარგი მსახიობივით გაითამაშა გულგრილობა და წასვლა.

— აბა, ახლა ხუმრობა გვეყოფა! — უცრად შეწყვიტა სიცილი შავტუხამ და ამხანაგებს ანიშნა, მოაჩირი წავიღოთო. — ვიჩქაროთ, თორემ საწყობამდე არც ისე ახლოა.

მათ სახელოები დაიკაპინეს. დაკუნთული მკლავები გამოაჩინეს, ოთხივე მხარეს ჩაუღბნენ მოაჩირს, დაიხარნენ, დაავლეს ხელები, მერე წამით ერთმანეთს შეხედეს. ყველანი მზად თუ ვართო და ნელ-ნელა, შეუმჩნევლად, თითქოს უზარმაზარ ხეს თხრან მიწიდანო, მუხლებამდე ასწიეს ძველი ხადას მოაჩირი. ჩვენ ყველანი, ორივე რაზმის წარმომადგენლები, ნაცემი ძაღვებივით შევეყურებდით ამ სურათს, ხელიდან გვეცლებოდა ჩვენი მოაჩირი, ჩვენი იმედი.

— აბა, წავედით! — თქვა შავტუხამ, მაგრამ მე მისი კილო ძეუცნაურა, თითქოს კბილებში გამოყოხა ამ ორმა სიტყვამ, თითქოს მის სათქმელად შავტუხას უდიდესი ენერჯის დახარჯვა მოუხდაო. ერთი-ორი ნაბიჯი გადადგა სახელოსნო სასწავლებლის „დამსკელმა“ რაზმმა, მაგრამ მოაჩირმა, თითქოს უცრად გასულიერდაო, თავისნებაზე მიაჩნ-მოაჩინა ყმაწვილები, მათდაუნებურად ირიბად გაიქცნენ ოთხივენი, კი არ გაიქცნენ, წაბორძიკდნენ. მერე ერთ მათგანს ხელიდან დაუსხლტა მოაჩირის ყური, მერე მეორეს, მესამეს და ბოლოს შავტუხამაც სასწრაფოდ უშვა ხელი და გვერდზე გახტა, რომ ფეხი არ მოსტანებოდა მიწაზე ზღართანითა და ერთი რიხინ-ქღრილით დავარდნილ მოაჩირს ვეშ.

აბა, სიცილი ახლა უნდა გენახა! ბუბას რაღაც წკმუტუნ-სლოკინის მსგავსი აღმოხდა, ბაკური აკისკისდა-აროხროხდა, მიტო კინაღამ დაიხრჩო მომსკლარი სიცილისაგან და ყელზე ხელი იტაცა, ჩვენ, გოგონები კი, ადგილზე ავხტუნავდით და ტაში შემოვკარით ჩვენი „ჰალათების“ მარცხით უზომოდ კმაყოფილებმა. ნამდვილად რომ სასაცილონი იყვნენ ეს ნაცრისფერფორმიანი „გმირები“. მით უფრო, რომ აქამდე ჩვენ დაგვეცინოდნენ, მით უფრო, რომ ჩვენთვის

მოულოდნელი იყო მათი ასეთი უსუსურობა.

— გეუფათ, უკვლამ გავიცინეთ, ახლა საქმეს შევუდგეთ! — იხტიბარგაუტეხლად თქვა შავტუხამ, თითქოს საკუთარი თავის შერცხვენადაც პროგრამით ჰქონდა გათვალისწინებული, — აბა, მოდი თქ. სათითაოდ, კაპიკა თქვენი ფასი. მაგრამ იქნებ ერთად ცოტა წამოგვეშველოთ.

ცოტა ხნის შემდეგ, თორმეტი ბავშვი, ზოგი დიდი და ზოგი პატარა. ზოგი გოგო და ზოგი უმაწვილი რკინეულობის საწყობისკენ მივარანხრებდით აწ დამორჩილებულსა და მოთვინიერებულ მოაჯირს. იმაზე არაფერს ვამბობ, რომ შავტუხამ მოაჯირის ნახევარი ჩვენ ორ რაზმს გაგვიყო და საწყობის გამგემაც ასე ჩაგვიწერა დავთარში.

მაგრამ ბუბა ამ შემთხვევით მაინც არ იყო კმაყოფილი. იგი დიდ იმედებს ამყარებდა ძველი ხიდის მოაჯირზე, ფიქრობდა, რომ მისი მოპოვების შემდეგ ჩვენს რაზმს არხინად შეეძლო ყოფნა. ეს მართლაც ასე იქნებოდა, მაგრამ მოულოდნელმა შემთხვევამ იმ მოაჯირის წონის მხოლოდ მეოთხედი გვარგუნა. ბაკურის რაზმაც, ბუბას თქმით, ხელის გაუნძრევლად მოიპოვა ამდენიც. და ამჟამად ბაკური ისევ წინ იყო ჩვენზე. აი, ეს აღარდებოდა ვარძიის გამოქვაბულზე მეოცნებე ბუბას. შესვენებების დროს იგი გახედავდა ხოლმე სივრცეს, ან მიწას დააცქერდებოდა და ხმამაღლა ოცნებობდა. გონების თვალით წარმოადგენდა მთელ თავის მომავალ ტურისტულ ლაშქრობას, წარმოიდგენდა, თუ როგორ უყურებდა ყანობილის ობსერვატორიის უზარმაზარი ტელესკოპიდან ციურ სხეულებს და მათ შორის მქროლავ საბჭოთა თანამგზავრს...

დღე დღეს მისდევდა. დილით, პიონერთა ბანაკში გამოცხადების შემდეგ, ჩვენ ქალაქში გავდიოდით ჯართის შესავარგებლად. გადავწყვიტეთ აღარ ჩაგვეხედნა საწყობის გამგის დავთარში და აღარ შეგვემოწმებინა ხოლმე, თუ რამდენად წინ იყო ჩვენზე ბაკურის რაზმი, სჯობდა მუშაობაზე გვეფიქრა, აღმოგვეჩინა ახალი და ახალი რკინის „საბადოები“ და, რაც მთავარია, არ გვეზარმაცნა. ჩვენი აზრით, წარმატება თავისთავად უნდა მოსულიყო, უნდა გაგვემარჯვნა თუ მართლა ღირსნი ვიყავით, თუ არა და... ერთი სიტყვით, ვთქვით და ბეჭედი დავსვით, მხოლოდ კვირაში ერთხელ შეგვემოწმებინა საწყობის გამგის დავთარი.

ერთ დღეს პიონერთა ბანაკის საერთო შეკრებაზე, ბანაკის უფროსმა ახალი ამბავი გვამცნო—თურმე პიონერთა ორგანიზაციის ორმოც წლისთავთან დაკავშირებით ცენტრალურმა საბჭომ მოუწოდა ჩვენი ქვეყნის პიონერებს „ორი წლის განმავლო-

ბაში მილიონი ტონა ჯართი შეეგროვებინათ“.

— აი, მაგის ერთი მემილიონედი რომ მოიპოვოს ჩემმა რაზმმა, კარგი ბიჭები ვიქნებით! — ინატრა ბუბამ.

— ორი წლის მანძილზე?

— ორი წელი რა ამბავია?! ამ თვის დამლევამდე!

მაგრამ, სამწუხაროდ, ვამჩნევდით, რომ თანდათან ძნელი ხდებოდა რკინეულის შოვნა. საკუთარ ეზოებში ერთი „ცუდად“ დაგდებული თუ მიჭედებული ლურსმანიც არ დავტოვებდით წაუღებელი. დიახ, ლურსმანი, რომელსაც პირველ ხანებში უკადრისობდა ბუბა, მოვიარეთ სახლების სხვენები და ჩუანგული და ქალღმერთი დაქმნილი თუნუქის ფურცლები შევაგროვეთ. ახლო-მახლო ქუჩების მთელი „ავლადიღება“ უკვე საწყობში ელავა.

ერთი სიტყვით, მივედი იქამდე, რომ ერთ მშვენიერ დღეს ბუბამ ათვალ-ჩათვალა მითოს ხალათზე მიბმული, ათასფერად აბრჭყვიალებული სამკერდე ნიშნები და თქვა:

— შინ გაქვს კიდევ?

— ორი ამდენი! — სიამაყით წარმოთქვა მითომ.

— მოუარე, არ დაკარგო, შეიძლება დაგვტვირდეს.

მითოს ფერფური ეცვალა. იმ დღის შემდეგ ჩვენ აღარ გვინახავს მისი სამკერდე ნიშნების სრული კოლექცია. ბუბა მწარედ იცინოდა ამ შემთხვევისა და საერთოდ ჩვენი გაჭირვების გამო.

გაიარა ერთმა კვირამ და საღამო ყამს, როდესაც საწყობის გამგე ჩვენს მიტანილ რადაც ხუთიოდე კილო რკინეულს წონიდა, ბუბამ დავთარში ჩაიხედა:

— მოდი აქ! — ხმის თრთოლვით მოგვიხმო ბუბამ. ჩვენ მიცვივდით და იმ ადგილზე, დავთარში, სადაც ბუბას თითი კანკალებდა, წავიკითხეთ ციფრი — 402 კგ ბაკურის რაზმს კი მხოლოდ — 818 კგ. ჰქონდა მიწერილი.

— ხომ გეუბნებოდით, — თვალბებარე-წყინებული ამბობდა ბუბა, — არ არის-მეთქი საჭირო ყოველ წუთს დავთარში ჩახედვა. ვამუშაობდით რაც შეგვეძლო, და აი, ვიმარჯვებოთ კიდევაც.

სიხარულისაგან უკვლამ ტაში შემოგვკარით.

— აწი უფრო ფხიზლად უნდა ვიყოთ, რომ ეს წარმატება შევინარჩუნოთ, — გავაფრთხილა ბუბამ.

— ვერაფერი წარმატებაა! — შენიშნა საწყობის გამგემ, რომელსაც აწონვა დამთავრებინა და დავთარში ახალ ციფრს წერდა.

— რატომ ვითომ? — ჰკითხა გაკვირვებულმა ბუბამ.

— მწოლარე კაცს აკვნის ბავშვიც აგობებსო!

— ვინ არის მწოლარე?! — წამოვიყვირეთ ერთხმად.

— განა არ იცით, რომ ბაკური მესამე დღეა ავად არის?

— ბაკური? ავად?!

— მხოლოდ ის საცოდავი გოგოები დადიან, — გაეღიმა გამგეს და ეთერს მიუბრუნდა, — კონსერვის კოლოფების გარდა, ვერაფერი მოაქვთ, რა თქმა უნდა, აგობებთ, მით უმეტეს თქვენს რაზმში ორი ბიჭია.

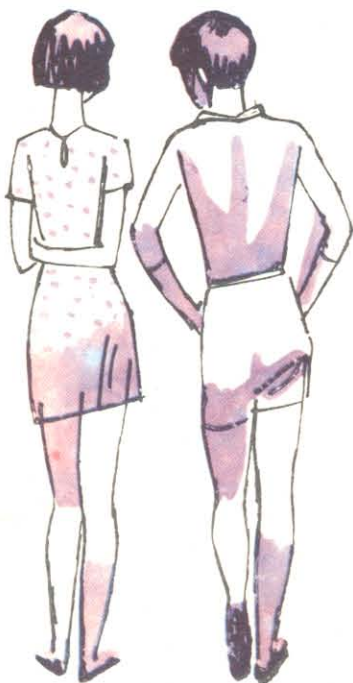
განცვიფრებულნი და ოდნავ ნირწამხდარნი ვიყავით; რა ხანმოკლე გამოდგა სიხარული. ასეთმა იმედგაცრუებამ რწმენა დამიკარგა გამარჯვებისა. ბუბა იღვა თავჩაღუნული და საკუთარ ცერა თითს ღეჭავდა.

უხმოდ გამოვედით გარეთ და ყურებჩამოყრილნი დავადექით ქუჩას.

უეტრად ერთმა ბედნიერმა აზრმა გამიელვა: „მართალია, ასეთ გამარჯვებას ფასი არა აქვს, მაგრამ ერთი ხომ ცხადია, ბუბა ხომ ახლა ნამდვილად წავა ტურისტულ ლაშქრობაში, უკვე ვეღარაფერი შეუშლის ხელს, სიტყვა, სიტყვა! გაიმარჯვა: ესე იგი, უნდა წაიყვანონ“.

მხიარულ გუნებაზე დავდექი, მიხაროდა ბუბას მომავალი სიამოვნებანი.

ჩვენ ვეძებდით, ვეძებდით... ვეძებდით ჯართს, მართლაც რომ თავაუღებლად განვაგრძობდით მუშაობას. დავთარში მას შემდეგ აღარ ჩავიხედინა, რადგან აშუკარა იყო, ყოველდღე უფრო და უფრო წინ ვუსწრებდით ბაკურის რაზმს. მაგრამ, მიუხედავად ასეთი წარმატებებისა, ბუბა არ იყო ხასიათზე. მას შემდეგ, რაც ბაკურის ავადმყოფობა გაიგო, სულ მოხდვერილი დადიოდა, იშვიათად ამოიღებდა ხოლმე ხმას, აღარც ვარძიის გამოქვაბულზე ლაპარაკობდა, აღარც ტელესკოპში გახედვასე ოცნებობდა.

ს ა ბ ა ნ ა კ ო

მუკამან ლეხანიძე

დაიბეჭდა ჟურნალ პიონერში 1961 წ.

როგორც კლდეზე გადახრილი ჯონქა ირმის დაძახილი, დაირხა და გაიშალა ნაძენარებში ხმა საყვირის, და რიჟარაჟი წამოფრინდა ტოროლივით ფრთავაშლილი.

გამარჯვებათ, გამარჯვებათ, მშობლიურო ჭალაკებო! ჭალაკებში საგანგებოდ ანაგებო ბანაკებო!.. გამარჯვება, სიცოცხლეო. და სამშობლოს ცავე ნათელო!

რას მიქვია დასვენება, განა მართლა დავიღალეთ! აგერ, ჩვენმა მთამსვლელებმა მთაზე დროშა გაიტანეს და კვლავ თვალწინ გადმუშალათ, ისევე ჩვენი კარგი მხარე... რას მიქვია დასვენება! ასე უქმად გაჩერება. შეხე, ძველი ციხის გუმბათს შევარდენი თავს ეგუება: იმ ციხესთან წაიჩოქეს თურქებმა და სპარსელებმა. წამო, ვუთხრათ ბებერ ციხეს ახალგაზრდა სიმღერებით, რომ გულადი ბიჭები ვართ და თვითონ ვართ ციხეები! წამო, მისმაც შეგვაუყოლოს ვუთხრათ ჩვენი სიმღერებიც! ბიჭო, წამო, პურის ძნები სერ-სერ დგანან ასობითა,

გამოვუძღვეთ გზაზე ურმებს, დავსტკბეთ ქვეყნის ნაშრომითა, გავახაროთ გლეხი კაცი ჩვენი ყმაწვილკაცობითა!..

შეხე, დილა ცად მიფრინავს ტოროლივით ფრთავაშლილი, როგორც კლდეზე გადახრილი ჯონქა ირმის დაძახილი, გესმის, გვიხმობს მარადიულ სიცოცხლისკენ ხმა საყვირის!

გამარჯვებათ, გამარჯვებათ, კორდებო და ჭალაკებო! ჭალაკებში საგანგებოდ ანაგებო ბანაკებო! გამარჯვება, სიცოცხლეო და სამშობლოს ცავე ნათელო!

როდესაც მუშაობას მოვრჩებოდით, დაიკარგებოდა, მეორე დღემდე ვეღარ ვხედავდით.

ერთ კვირა დღეს მამამ პაპიროსის საუბრად გამგზავნა. მაღაზია რკინეულობის საწყობის პირდაპირ იყო. როდესაც მაღაზიიდან გამოვდიოდით, უნებურად გავიხედე საწყობისაკენ და უეცრად ბუბა შევიცანი. ზურგზე მოზრდილი რკინის ბორბალი მოეკიდა და საწყობში შესვლას აპირებდა.

— ბუბა! — დავუძახე და მისკენ გავიქეცი.

ბუბა შეჩერდა, მძიმედ შემოტრიალდა და როცა დამინახა, შევატყვე არ ესაიშოვნა.

— რა გინდა? — მკაცრად მკითხა მან.

— ბუბა, რა საჭიროა კვირა დღესაც რომ წვალთ, ჩვენ ხომ ისედაც გავიმარჯვებთ!

— ვითომ? — მკითხა მან და სახე მომპარა.

— რა თქმა უნდა, განა შენ არ გჯერა?

— ვეჭვობ. — თქვა მან, მერე სასწრაფოდ შებრუნდა და მომამახა, — მანდ დამიცადე, ახლავე მოვალ!

— მეც შემოგყვები, ბუბა!

— არა, დამიცადე-მეთქი! — რატომღაც დამიღრინა მან, მაგრამ მაშინ ყურადღება არ მივაქციე ამას და საწყობში შევექევი ბუბამ ბორბალი სასწორზე დააგდო, ერთი მრისხანედ შემომხედა და გამგეს უთხრა:

— ასწონეთ!

გამგემ ასწონა და ბორბალი საწყობის ცარიელ კუთხეში მიაგდო, ცარიელ კუთხეში-მეთქი, რადგან ორი დღის წინათ ერთი ვაგონი ჭართი რუსთავის მეთალურგიულ ქარხანას გავუგზავნივო... მიაგდო ბორბალი კუთხეში და გაშალა დავთარი.

— ისევ ისე, ხომ? — მკითხა გამგემ ბუბას.

— დიახ, ისევ ისე!

„რას ნიშნავს „ისევ ისე?“ — გავიფიქ-

რე და დავთრისაკენ მზერა გამექცა და, ოი, რა დინახა ჩემმა თვალებმა — ბორბლის წონა გამგემ, ვითომც აქ არაფერი უფილიყოს, ბაკურის რაზმს მიუწერა.

— რას ნიშნავს ეს, ბუბა? — შევევირე მე.

— შენი საქმე არ არის! — ცივად მომიგო მან.

— სწორედ რომ ჩემი საქმეა, ეს დალატია, მეტი არაფერი!

— ხმა გაიკმიდე-მეთქი, ხომ გესმის?! — დამემუქრა ბუბა.

მე ძალიან, ძალიან მომხვდა გულზე მისი უხეში სიტყვები, მაგრამ ახლა ამის დრო არ იყო.

— დალატია, დალატი, არც კი გრცხევენია. აი, თურმე რაებს აკეთებ ჩუმჩუმად!

— არა, ბოძიყო, სცდები. — ნიშნისმოგებით მითხრა გამგემ, — ეს დალატი კი არა, ნამდვილი მეგობრობაა. ასეთები უნდა იყოთ ყველა! — და თითი ბუბასკენ გაიშვირა.

მეტი ვეღარ ავიტანე, კინაღამ ავტირდი, საწყობიდან გამოვვარდი, რომ ეს ამბავი ჩვენი რაზმის წევრებისათვის მეცნობებინა.

აი, თურმე სად იკარგებოდა ბუბა სადამოობით, რატომ მოდიოდა დილ-დილობით დასიებული თვალებით და რატომ იღლებოდა ასე ადვილად ბოლო ხანებში. ვიგონებდი, გულში ვლანძვავდი ბუბას და უეცრად, ჩემდაუნებურად შუა ქუჩაში ხმამაღლა წამომცდა:

— რა კარგი უფილიხარ, ბუბა!

თვითონ გამიკვირდა ამ სიტყვებისა, მაგრამ ეს ალბათ შედეგი იყო იმისა, რასაც აქამდე გულის სიღრმეში ვგრძნობდი, რაც მჭეროდა და რასაც ჩემს თავს ვერ ვუმუქავებდი.

— უოჩაღ, ბუბა!

ბაკურის რაზმმა გაიმარჯვა, მაგრამ არც

ერთმა მისმა წევრმა არ იცოდა, რომ ეს ბუბას „ბრალო“ იყო. გამარჯვების ამბავმა საწოლში მიუსწრო ბაკურს და, ალბათ, ეს სიხარულიც იყო მიზეზი მისი სწრაფი გამოჩანჩქილებისა.

იმ დღეს, როდესაც ტურისტული ლაშქრობის მონაწილე პიონერებით სავსე ბორჯომის მატარებელი თბილისის სადგურზე იდგა და გასვლას ელოდებოდა, მე და ბუბა ორჯონიკიძის სახელობის პარკში ვიჯექით და აუზში მოცურავე გიდეებს შევეუბრებოდით.

— გინდა წამო, ტირში ვისროლოთ. შემომთავაზა ბუბამ. — შენ იცი სროლა? მე გავყვევი.

ცოტა ხნის შემდეგ ბუბამ მკითხა:

— მიტო და ეთერი მილიან?

— კი!

— შენ როგორღა დარჩი, შენ ხომ ადრევე

გქონდა უფლება მოპოვებული?

— ჰო, მქონდა; ჩემმა კედლის გაზეთმა ყველას აჯობა.

— მერე რატომ არ წახვედი?

— არ ვიცო... არ წახვედი... — დავიბუნე

მე, გაწვიოდი და ბუბას სახე ავარიდე.

— ბაკურმა იცის, რომ...

— არა, არაფერი იცის, მხოლოდ ცოტად

გაკვირვებულაა გამარჯვებით.

— ძალიან კარგი. თუ არ იცის.

— მაგრამ შეიძლება მიტომ უთხრას

გზაში!

— არ ეტყვის, მე დამპირდა. არ ვეტყვიო.

— თქვა ბუბამ და ტირში შეაბიჯა.

მაგრამ უეცრად შესასვლელშივე შეჩერდა

და სმენად გადაიქცა.

სადგურიდან ისმოდა ელმავლის საუკრის

გაბმული ხმა

კოეტი და სკატი

(ძველი ლეგენდა)

კოეტი და სკატი

ზღაპარი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ღარიბი კაცი. დილით ჩვეულებისამებრ, აძოვარზე წაიყვანა თავისი ძროხა ოცა კაცმა ტყეს ჩაუარა, რაღაც უცნაური ხმა შემოესმა. მან გზიდან გადახვია, უნდოდა გაეგო, საიდან ისმოდა მაური. ხედავს: დათვი და კურდღელი ერთმანეთს ეთამაშებიან და მხიარულად ტიან.

„ასეთი რამ ჯერ არ მინახავს“, — თქვა კაცმა და მხიარულად გაიცინა.

„როგორ ბედავ ჩემზე სიცილს? — დაიღრიალა დათვმა — ამას არ შეგარინენ! ახლავე შეგასანსლაე.“

კაცს ფერი ეცვალა. იგი დათვს შევედრა — „აჰ, ვეთაყვა, ნუ იზამ ამას. ესა თუ შენსას არ დაიშლი, მაშინ საბამომდე მაინც დამაცადე, სანამ ჩემი ძახლის მარჩენალ ძროხას შინ მოვიყვან.“

„მამ კარგი — თქვა დათვმა — საბამომდე ხელს არ გახლებ, მაგრამ შემდეგ კი ჩემ ხელში იქნები.“

კაცი თავის გზას გაუყვა. იგი ფიქრებში ჩაიძირა, ვერაფერი მოიფიქრა ასეთი, რითაც შეიძლებოდა გამოსავლის მოვნა. უეცრად გზაზე დაინახა მელა, რომელიც მისკენ მოცუნცუნებდა. მელამ კაცს დაღონების მიზეზი ჰკითხა. ისიც მოუყვა დათვთან შესვედრის ამბავს.

„თუ ეს არის მთელი შენი უბედურება, შემოძლია დაგეხმარო და გაჭირვებისაგან გიხსნა. მაგრამ სამაგიეროდ რას მომცემ?“ კაცმა არ იცოდა, რა უნდა მიეცა მელიისათვის. არაფერი გაანჩნდა. მელა კი ალბათ ბევრს მოსთხოვდა რჩევისათვის. ბოლოს შეთანხმდნენ: მელას უნდა მიეღო ცხრა დედალი და ერთი მამალი.

„აბა, ყურადღებით მომისმინე! — უთხრა მელამ. — როცა საღამოხანს დათვი მოვა, მე ბურქში ჩავიმალეები და ისე ვიყვირებ, დათვს მონადირეები ეგონება. დათვი შეგეკითხება: ეს რა ხმე-

ბიაო, შენ უნდა უპასუხო, მონადირეები მოდიან-თქო. დათვს თავზარი დაცემა და შეგვედრება, სადმე დამშალეო. ჩამალე იგი დიდ ტომარაში და კარგად მოუკარი თავი. შემდეგ კი ესროლე თოფი და სიცოცხლეს გამოასალმე. ასე ვადარჩები და თან დათვის ტყავიც დაგრჩება.“

გახარებული კაცი ზუსტად მელიის დარიგებისამებრ მოიქცა და მართლაც ყველაფერი ისე მოხდა, როგორც მელამ თქვა.

„ხედავ, — უთხრა მელამ. — ხერხი სჯობია ღონესა“, ახლა შინ უნდა გავიქცე, საქმე მაქვს. დილით შენთან მოვალ და შეპირებული მომიმზადე. აუცილებლად შინ დამხვდი და მსუქანი ქათმები დამახვედრე, თორემ თუ მომატყუე, იცოდე, მწარედ ინანებ.“

კაცმა დათვი ურემზე დაუღო და დიდად კმაყოფილი შინ დაბრუნდა. მან ხომ ისწავლა, რომ ხერხი სჯობია ღონესა, რატომღა უნდა შეშინებოდა მელიისა? მაღლიანად ივასშმა და მშვიდად დაიძინა.

გაუთენებლივ მელა კარს მოადგა, დაუკაკუნა და შეპირებული დედლები მოითხოვა მამლითურთ.

„მოიცა, ჩავიცვა!“ — დაუძახა კაცმა, შემდეგ ოთახის შუაგულში დადგა და ძალივით ყვფა გააბა.

„რა ამბავია, ძალი ხომ არა გყავს?“ — შეეკითხა მელა.

„გამოიცანი, მეგობარო, მყავს ორი ერთად. მათ დამე ჩემ ლოგინთან ეძინათ, რადგან გარეთ ციოდა. ვფიქრობ, მათ შენი სუნი ეცათ, ვეღარ ვაკავებ.“

„არ გამოუშვა, შენი ჭირიმე, სანამ არ გაჰქცეულვარ“, — შევედრა მელა და უკანმოუხედავად მოკურცხლა. კაცმა მელას თვალი გააყოლა და გაიცინა, იცინოდა დიდხანს და, თუ იგი კიდევ ცოცხალია, ალბათ დღესაც იცინის.

გერმანულიდან თარგმნა
ლაშა დალიანია.

უმნიშვნელოვანესი და უსაოცრესი საათი. იგი აჩვენებდა მთვარისა და ვარსკვლავების მოძრაობას, ზღვის მიმოქცევას, კვირის დღეებს, წელიწადის დროებსა და ბევრ სხვა რამეს.

პოეტი საათით ძალზე მოიხიბლა და ფასი ჰკითხა.

— უბრალოდ შენს ჯიბის საათში გაგივლი, — მიუგო ოსტატმა. კმაყოფილმა პოეტმა მისცა თავისი საათი, ახალი ჯიბეში ჩაიღო და შინისკენ გასწავა. თავს ბედნიერად გრძობდა.

ორიოდე დღის შემდეგ უკანვე დაბრუნდა სახელოსნოში.

— დამბრუნე ჩემი საათი, — უთხრა ოსტატს, — და აბა, წაიღე შენი ჯადოსნური ქმნილება.

— რატომ არ გინდა ატარო? — ჰკითხა მესაათემ.

— შენი საათი მიჩვენებს დღესა და ღამეს, მატყობინებს გაზაფხულია თუ ზაფხული, მამცნობს მთვარის ავსებას, — მიუგო პოეტმა, — მაგრამ დროს არ მიჩვენებს, არ ვიცი, რომელი საათია. უსარგებლო რამ არის, ბატონო ჩემო!

ოსტატმა საათი ისევ თავის ყუთში ჩაღო.

— შენ მართალი ხარ, — უთხრა პოეტს, — ზღვის მიმოქცევა შორეული ამბავია, ხოლო დღეების გაგება კალენდრითაც შეგიძლია. აბა, ერთხელ კიდევ გადასინჯე შენი ლექსები და დაფიქრდი, ამ საათს ხომ არ ჰგვანან?

საათზე გახსნა. დღის წესრიგში იყო მხოლოდ ერთი საკითხი: „ნორჩი ფანტასტების კლუბში“ ახალი წევრების მიღება“.

პირველად სიტყვა IX-ა კლასის მოსწავლე რუდის მისცეს და მანაც დაიწყო:

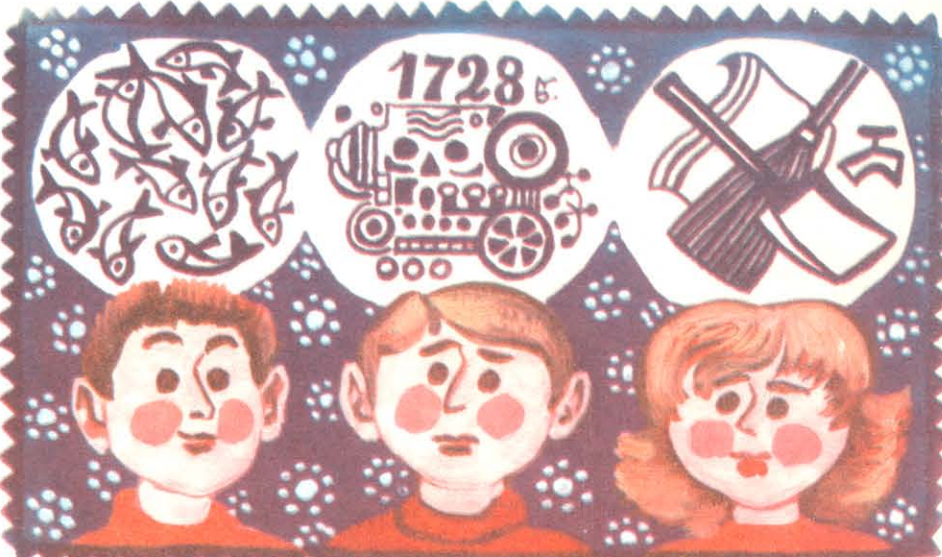
— ეს იყო შარშან, საზაფხულო არდადეგების დროს. ჩვენ მაშინ სოფლად ვცხოვრობდით. იქ ერთი ვარხვი გავიცანი და იგი თევზის ჭურავში მეხმარებოდა. ვარხვს იაკობი დავარქვი. დედაჩემს უკვირდა, შინ უამრავი თევზი რომ მომქონდა. ფრინველთან დაამხანაგების შესახებ მისთვის არაფერი მითქვამს. მან

კლუბში, ფანტასტები დიდ გამომგონებელთა ცხოვრების წლებს უნდა იცნობდნენ. თომას ალვა ედისონი მეცხრამეტე და მეოცე საუკუნეებში ცხოვრობდა, იგი დაიბადა 1847 წელს და 1931-ში გარდაიცვალა.

ახლა უკვე ჩემი ჯერი დადგა, მაგრამ შიშისაგან სულ გადამავიწყდა, რისი მიყოლაც მინდოდა და რამდენსამეზანს გაოგნებული ვიდექი.

— აბა, დაიწყე, კარინა, რაღას უცდი? — გამანსენა უკვე და მეც დავიწყე მოყოლა იმის შესახებ, თუ ზაფხულს როგორ გავატარებდი:

— ავღვები დილის 6 საათზე, ვივარ-

ჩაუჭარბელი კახკვი

გინდათ, იცოდეთ, როგორ გავხდი „ნორჩი ფანტასტთა კლუბის“ წევრი? კეთილი, ახლავე გიამბობთ.

ამას წინათ კლაუსმა შემომთავაზა: — კარინა, წამოხვალ ჩემთან ერთად?

— საით გაგიწვია?
— განა არ იცი, რომ დღეს „ნორჩი ფანტასტების კლუბში“ ახალი წევრების მიღება?

— სად იკრიბებით?
— პიონერთა ოთახში. ამ კლუბის თავმჯდომარე IX-ბ-კლასელი უვე მიუღერია.

— როგორ ხდება კლუბის წევრად მიღება?

— რაიმე ფანტასტიკური. დაუჯერებელი ამბის მოყოლაა საჭირო. მოიფიქრე შენც რაღაც ამგვარი და წამომყევი. ძალზე საინტერესოა.

თავმჯდომარემ შეკრება ზუსტად 5

არ იცოდა, რომ იმ დროს, როცა მე ტბის ნაპირას ვიწეკი და „ფანტასტიკურ მოთხრობებს“ ვკითხულობდი, იაკობი სათლს თევზით მივსებდა. ზაფხულის მიწურულში ჩვენი მეგობრობის სამახსოვროდ, ტბასთან ჭადარზე დანით ჩვენი სახელები — რუდი და იაკობი — ამოვჭერი.

რუდიმ თხრობა დაამთავრა თუ არა, ჟიურის წევრი მონიკა წამოღდა და თქვა:

— რუდი, შენ ჩვენი კლუბის წევრად ვერ მიგიღებთ. ფანტასტი ბუნების მოყვარულია, იგი ტყეს — მცენარეებსა და ცხოველებს უნდა იცავდეს. შენ კი რა გიქნია? შენი სახელი ხეზე ამოგიჭრია.

მორიგი კანდიდატურა X-ა კლასელი ოტო გახლდათ. იგი ზიქურ მიიჭრა კათედრასთან, ოღნავ ჩაახველა და თავის საოცარ ფანტაზიას გასაქანი მისცა:

— ეს მოხდა 1728 წელს, როდესაც მე და ედისონმა ერთად კიბერნეტიკული მანქანა გამოვიგონეთ...

მაგრამ უკვე მაშინვე შეაწყვეტინა ოტოს:

— არც შენი მიღება შეგიძლია ჩვენს

ჯიშებ და მერე ტბაზე ჩავიბრუნე (ტბასთან ახლოს ვცხოვრობთ), ერთ ნახევარ საათს ვიცურავებ. 7 საათზე შინ დავბრუნდები და საუზმეს მოვამზადებ. ვიდრე დედა ადგება, ყველაფერი უკვე მაგიდაზე იქნება — ჩაი, რძე, პური, კარაქი, კვერცხი და ჩემი გამომცხვარი მაჭკატები.

საუზმის შემდეგ ჭურჭელს გავრეცხავ, ოთახს დავგვი, ავეჯიდან მტვერს გადავწმენდი. მერე ავიღებ ჩანთასა და ფულს და ბაზარში წავალ, მოვიტან ხორცს, ზოსტნეულსა და ხილს სადილისათვის. მერე ჩემ პატარა ძმას ჩავაცმევ და ტყეში წავიყვან სოკოსა და მარწყვის საკრეფად...

— საკმარისია! — წამოიძახეს უკვე და მონიკამ ერთხმად, — უყოყმანოდ მიგიღებთ „ნორჩი ფანტასტების კლუბის“ წევრად, შენ მართლაც დაუჯერებელი ამბავი მოგვიყევი.

გერმანულიდან თარგმნა
შ. ამირანაშვილიძე.

მხატვარი ი. სამსონაძე.

ვით. ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს ბუნებულის საერთაშორისო აუქციონზე, სადაც უმაღლესი ხარისხისა და შეფერილობის ბუნებად ერთხმად აღიარებულია ციმბირული (ტელეუტური) ციყვის ბუნება.

ლის საშუალება არ არის, ციყვი ტოტემისაგან თვითონ აგებს შესანიშნავ ბუნდეს. ზამთრობით ერთ ბინაში ხშირად რამდენსამე ცხოველს ერთად სძინავს. შესასვლელი ამ დროს ხავსით არის მჭიდროდ გამო-

ციყვი

ციყვის პირველ დანახვისთანავე თვალში გვეცემა, რომ მისი სხეული საოცრად შეგუებულია ხეებზე ცხოვრებას. მსუბუქი, მოქნილი ტანი და ძლიერი უკანა ფეხები საშუალებას აძლევს ნადირს გააქეთოს დიდი — 3-4 მეტრის დიაგონალით შემოდან ქვემოთ — 10-15 მეტრის ნახტომები. თითქმის ფრენის მსგავსი ამ ნახტომების შესრულებისას მას დიდ დახმარებას უწევს გრძელი ფუმფულა კუდი. ჯერ ერთი, კუდი საჭესავით მოქმედებს და ეხმარება ნადირს უთუოდ მოხვდეს გამიზნულ ტოტზე, ანდა მოხერხებული ვირაჟით თავი დააღწიოს მოწინააღმდეგეს. გარდა ამისა, კუდი თითქმის წონის მოუმატებლად, საგრძნობლად ზრდის სხეულის ზედაპირს და პარაშუტის მსგავსად, დიდი სიმაღლიდან გადმოხტომისას ამუხრუჭებს ვარდნის სიჩქარეს. მოქნილი, მჭიდვ ბრტყალები საშუალებას აძლევს ციყვს მოხერხებულად აირბინოს ხეზე და ადვილად შეიკავოს თავი წვრილ ტოტებზეც კი.

ციყვი ბუნდეს იკეთებს ხის ფულუროში. ანდა ხშირ ტოტებში. ბინა ფრიად კომფორტულია — მოფენილია ხმელი ბალახითა და მღიერებით. ყოველი შემთხვევისათვის, ბუნდეს, გარდა მთავარი შესასვლელისა, ერთი სათადარიგო გასასვლელიც აქვს. მიუხედავად სიბატარავისა, ციყვი შეუპოვარი ხასიათისაა, ბინას ადვილად პოულობს. უბოდიშოდ დაუფლება ხოლმე კაჭკაჭას ყველაზე დიდ და მკვიდრად ნაგებ ბუნდეს. ყვავის მიტოვებული ბუნე ხომ მთლად მისწრებაა — შეაკეთებს, განაახლებს. თუ მზამზარეუ-

კეტილი. ძლიერი ყინვებისას ნადირს ეხარება გარეთ გამოსვლა, მაგრამ შიმშილი მაინც აიძულებს მიატოვოს თბილი ადგილსამყოფელი და მიაშუროს ჩამოცვენილ გორჩებსა და შემოდგომით გადაძალული სურსათის მარაგს.

მყუდროდ მოწყობილ ბუნეში ციყვი აჩენს და ზრდის შთამომავლობას. წელიწადში ორ-სამჯერ მრავლდება. შობს სამ-ათ უსუსურ ნაშვილს.

იკვებება ციყვი ყოველგვარი საკვებით — მცენარეულით, ცხოველებით, მაგრამ მთავარი საკვები,

ბუნების შეფერილობაც ასევე კარგად არის შეხამებული ტყის გარემოსთან. იგი სეზონურად ცვლება: ზაფხულობით ციყვები შემოსილი არიან წითელი ქურჩით, ზამთრობით ნადირი იცვლის სამოსს, ბუნე უფრო უხშირდება და უგრძელდება, იღებს მოცისფრო-რუხ ფერს. ზამთარ-ზაფხულ შეფერილობის ასეთი ცვლადობა საშუალებას აძლევს ციყვს ნაკლებ შესამჩნევი იყოს. უნდა ითქვას, რომ ზამთრის ბუნების შეფერილობა და ხარისხი იცვლება გეოგრაფიული განედებისა და გრძედების მიხედ-

რა თქმა უნდა, თხილი, რკო და წიწვოვანთა გირჩების თესლია. ზაფხულობით მზეზე ნებივრად წამოწოლა არ უყვარს: იკვებება, თამაშობს, საზამთროდ საკვებს იმარაგებს, ტოტებსა და ეკლებზე ახმობს სოკოებს. ზოგიერთი ორი ათასამდე სოკოსაც კი აგროვებს! თხილს კი ასე ინახავს: თათებით გათხრის პატარა ორმოს, პირით ჩაფლავს მიწაში ნაყოფს, სათებითვე წააყრის მიწას და ფოთლებით შენიღბავს სამალავს. ნატურალისტთა დაკვირვებით, ხელოვნურ პირობებში წამოზრდილი ციყვი თავის პირველ თხილს ინტიქტურად მალავს ბინის რომელსამე მყუდრო კუთხეში. საერთოდ, თხილთან დაკავშირებული მანიპულაციები მეტად საინტერესოა სანახავი-როგორ პოულობს ციყვი მიმალულსა და თოვლის პერანგჩაცმულ მიწაში თავის „მარაგს?“ ამისთვის მას კარგად განვითარებული ყნოსვა აქვს. საკვების ძებნით გართული ნადირი ფრთხილობს, აქეთ-იქით იცქირება, საკმარისია ოდნავ სეკვო შრიალი, რომ თვალის დახამხამებაში ხის წვერზე მოექცეს.

მოუსავლიანობა ციყვების მასობრივ გადასახლებას — მიგრაციას იწვევს. ამ დროს ფართო ფრონტით—

ას-სამას კილომეტრზე მიმავალი ათასობით ცხრველი მრავალ დაბრკოლებას — მდინარეებს, ქაობებს, ზღვის უბეებს გადალახავს. ტაიგის მოუსავლიანი ოციანი წლები კარგად ახსოვთ ციმბირელ მონადირეებს. მაშინ ციმბირიდან აღმოსავლეთით დაიძრა ციყვების მრავალრიცხოვანი ქარავანი. ბევრი დაიღუპა კამჩატკისპირა ტუნდრის უზარმაზარ სივრცეში, მაგრამ უმრავლესობამ მაინც მიაღწია კამჩატკის ტყეებს, სადაც ადრე ციყვებს არასოდეს უცხოვრიათ. ციყვები იქ დღემდე ბინადრობენ — გაფართოვდა ცხოველის არეალი.

გამოკვლევამ ცხადყო, რომ ციყვს არ შეუძლია დაუსრულებლად მრავლდებოდეს. ყოველ — 4-5 წელიწადში დგება დეპრესია. ჭარბი მოსახლეობის პრობლემის რეგულირებას ციყვი თვითონ ახდენს — წყდება — თითქოს წინასწარი შეთანხმებით, წყნარად, უშფოთველად. რატომ ხდება ასე? უახლოეს ხანში მეცნიერება ალბათ ამ კითხვაზეც გასცემს პასუხს.

არ შეიძლება არ აღინიშნოს ციყვების ერთი თვისებაც. ეს პატარა ფუმფულა ლამაზმანები უდიდესი ცნობისმოყვარეობით გამოირჩევიან. რა უნდა გამოჩნდეს ტყეში, რომ ისინი არ მიაჩერდნენ, არ დაათვალიერონ, განსაკუთრებით, თუ ეს მათთვის უცხოა, ამიტომაც ხდებიან მონადირისათვის ადვილი ხელმისაწვდომი. ციყვი ადამიანისაგან კარგ მოპყრობასაც სათანადოდ „აფასებს“. ქალაქგარეთ ტყეებში, პარკებსა და ტყეპარკებში, კურორტებზე, სადაც ადამიანი არ ერჩის და კვებას მას, ციყვი სრულიად შორჩილი და თამამი ხდება...

საქართველოში გავრცელებული ადგილობრივი (ამიერკავკასიური) თუ აკლიმატიზებული (ალტაური და ტელუტური) ციყვები ჩვენში მშვენიერი ბუნების ფრიალ საინტერესო წარმომადგენლები არიან.

არნ. გეგეჭკორი,
ბიოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი.

როგორ გაჩნდა კროსოვრი

ბავშვებო, ვიცი, რომ კროსოვრი თქვენთვის მეტად საინტერესო გასართობია. მისი ამოხსნა გაინტერესებთ და ბევრს შედგენაც გეხერხებათ. ჟურნალ „პიონერში“ ხშირად მინახავს მოსწავლეების მიერ გონივრულად და ოსტატურად შედგენილი კროსოვრები. მაგრამ ბევრმა თქვენგანმა, ალბათ, არ იცის, რომ კროსოვრი ინგლისური ტერმინია და მსოფლიოს თითქმის ყველა ენაში ასეა დამკვიდრებული. იგი ნიშნავს „ჯვარედინი სიტყვების გამოცანას“.

მინდა ამ გასართობის ისტორიიდან ერთი ეპიზოდი გიაზოთ:

ერთხელ ინგლისის ქალაქ კამპშტატის ყველაზე დიდი გაზეთის მთავარმა რედაქტორმა საპატიმროდან გამოგზავნილი წერილი მიიღო. კონვერტში კვადრატებით, ასობითა და ციფრებით აჭრელებული ფურცელი იყო. წერილი მოკლედ იუწყებოდა: „ძვირფასო ბატონო, ახალი გასართობი გამოვიგონე, ეგრეთ წოდებული სიტყვების გამოცანა, უფრო ზუსტად, ჯვარედინი სიტყვების გამოცანა და იქნებ თქვენს გაზეთში დაბეჭდოთ“.

რედაქტორს გაეცინა, წერილი თავისდაუნებურად ჯიბეში ჩაიღო და მალე მიივიწყა.

მაგრამ ერთ მშვენიერ დღეს, როდესაც რედაქტორი რამდენსამე მეგობართან ერთად კლუბში იჯდა, წერილი გაახსენდა და მათ უჩვენა. ისინი ფრიალ დაინტერესდნენ კვადრატებიანი ფურცლით და მაშინვე შეუდგნენ მსოფლიოში პირველი კროსოვრის ამოხსნას. კარგა ხნის ფიქრის შემდეგ პასუხს მიაგნეს და სიხარულით ცას ეწვიენ. რედაქტორმა ახლა უკვე სხვა თვალთ შეხე-

და ამ საინტერესო გამოგონებას, მეორე დღესვე საპატიმროში მივიდა და კროსოვრის ავტორი ვიქტორ ორვილე ინახულა. თურმე, იგი საგზაო ავარიის გამო რამდენიმე წელიწადია საპატიმროში ზის და დროის მოკვლისა და მოწყენილობისაგან თავის დასაღწევად ეს გასართობი გამოუგონია. ექიმს ურჩევია, კროსოვრდი გაზეთის რედაქციაში გაგზავნეო.

და აი ახლა დიდი გაზეთის თვით მთავარი რედაქტორი ვიქტორ ორვილესთან ციხეშია მისული და ახალ კროსოვრდებს უკვეთს.

კამპშტატის გაზეთს სხვა ბევრმა ბეჭდვითმა ორგანომაც მიჰბაძა და კროსოვრის ეპიდემია მთელ მსოფლიოს მოედო.

ორვილე ამ გონებამახვილურ გასართობზე დღედაღამ მუშაობდა და რედაქციებიც დიდ საფასურს უხდიდნენ, რადგან მკითხველი კროსოვრიდან გაზეთს უფრო ეტანებოდა.

ა. ფოთაძე

ქვირვალე უნდა იყოს — მინისა ან სხვა რამისა.

თუ თერმომეტრში ვერცხლის წყლის სვეტი გაწყდა, არ გეგონოს, რომ თერმომეტრი გაფუჭდა. ჩაასხი ჯამში თბილი წყალი და თერმომეტრს შიგ თავი ჩააყოფინე. ვერცხლის წყალს სითბო გააფართოვებს, სვეტი მაღლა აიწევს და გაწყვეტილი ნაწილები ერთმანეთს გადაებმება.

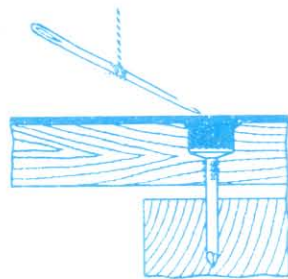
როცა ჭურჭელს ხუფი მჭიდროდ არ ეხურება, ხუფს არგვლივ გამდნარი

სანთლის რამდენიმე წვეთი დააღვენთე და ხუფი ყელს მჭიდროდ მოადგება.

ფიცარში ღრმად ჩამჯდარი და ზემოდან საღებავგადასმული ლურსმნის მოძებნა ასე შეიძლება: დამაგნიტებული ნემსი ძაფზე ჩამოკიდე და ფიცრის ზედაპირზე მოატარე. როგორც კი ნემსი ლურსმანს მიუახლოვდება იგი ვადაიხრება.

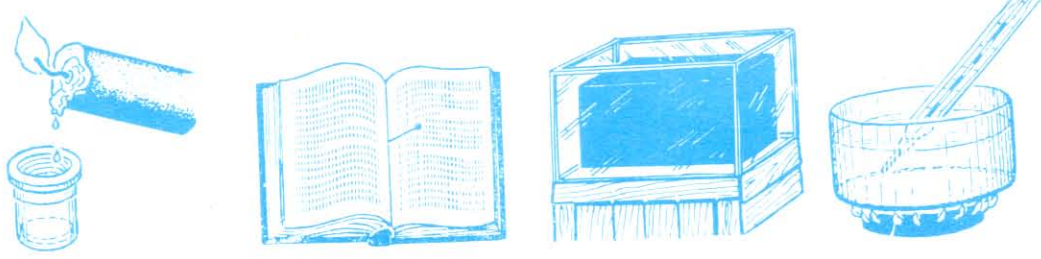
წიგნში გვერდის მოსაწინავეი რამდენიმე სა-

შუალეხა გაგაცანით ადრე, ახლა ესეც დაიმახსოვრე: გვერდის გადასაკეცში ასეთი ციციქნა

ქინძისთავი ჩაასვი, არც ფურცელი დაზიანდება და საოვნელ გვერდსაც უმალ იპოვნი.

საშხაპეებისათვის მოწყობილ ღია ავზებს გაზაფხულზე და შემოდგომაზე მზე კი ათბობს, მაგრამ ჰაერის ტემპერატურა იმ დროს მაინც ცივია და ავზებში წყალი სითბოს ვერ ინარჩუნებს. გაუკეთე ავზს ხუთკედლიანი თავისებური ხუფი და წყალი შიგ მუდამ თბილი იქნება. ოღონდ, ხუფი აუცილებლად გამ-

საკრებულო

6. ზაილოძე — ეპიკოლები „შევარდენის“ ცხოვრებიდან (ნარკვევი)	1	9. ჩხეიძე — ლეტობაჩების ქვეყანა (პოემა)	18
7. ბიბილური — აი, ია (წერილი)	5	10. ყიფიანი — მეტოქეები (მოთხრობა)	20
8. ჭორჩიანი — „დედაენა“ რა ჰქმნა?! (მოთხრობა)	7	11. ლეგანიძე — საბანაკო (ლექსი)	28
9. კახიანი — მშობლიური „დედაენა“ (ლექსი)	9	12. არნ. ბაგვაძორი — ციყვი (ბუნების კარი)	30
10. გოგოლაძე — მხარდახარ (მოთხრობა)	10	13. თურმე	81
„აი სი“	16	14. გამოგადგები	80
		15. ცხრაკლითული გარეკანის	9

ბარაკანის მხატვრობა ზურაბ მიქმარიანის მიხედვით

საქ. კვ ცვ-ის გამომცემლობა

მთავარი რედაქტორი ბაბულია შოლია.

სარედაქციო კოლეგია: დოღო ვალაჰორია, ზურაბ ლეშაშვილი (პ/მგ. მდივანი), ზურაბ ლომიძე, მარიკანი, ვაიოც ფოცხიშვილი (მხატვარი-რედაქტორი), გიორგი ქლიბაძე, ნოდარ შამანაძე, სიმონ შავჭავჭავაძე, ლევან ჩიქვანიანი, ზურაბ ჭუმბურიძე.

<p>ჩვენი მისამართი: თბილისი, ლენინის ქ. № 14. ტელეფონები: რედაქტორის — 93-97-05 93-31-81 პ/მგ. მდივნის 93-97-08 93-53-05 განყოფილებების — 93-97-02 93-97-01</p>	<p>საქ. კვ ცვ-ის გამომცემლობის სტამბა. თბილისი ლენინის ქ. № 14. «ПИОНЕРИ», на грузинском языке. Издательство ЦК КП Грузии Типография чзп-ва ЦК КП Грузии. Тбилиси. ул. Ленина № 14. გადამცემა საწყობად 18/VIII-76 წ. ხელმოწერილია დისაბეჭდად 8/IX-76 წ. ქალაქის ფორმატი 60x90¹/₈. ფიზიკური ნაბეჭდი ფურცელი 4. სააღრიცხვო-საგანმცემლო თაბახი 5,35. შეკვ. № 2472. ტირ. 144.300. უფ 00829.</p>	<p>უახი 20 კაპიკი</p>
---	---	---------------------------

რედაქციაში შემოსული მასალები ავტორებს არ უბრუნდებათ.

ბ. საბაკიძის
ქანდაკება
ბასკში.

მომანდაკე
მერაბ
ბერძენიშვილი

ფოტო
ზ. შავნიანიძე